

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT NAUKI,
OŚWIATY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

INFORMACJA O WYNIKACH KONTROLI WYCHOWANIE FIZYCZNE I SPORT W SZKOŁACH PUBLICZNYCH

LIPIEC 2010

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT NAUKI,
OŚWIATY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

KNO-410-01-00/2009

Nr ewid. 40/2010/P/09/069/KNO

INFORMACJA O WYNIKACH KONTROLI WYCHOWANIE FIZYCZNE I SPORT W SZKOŁACH PUBLICZNYCH

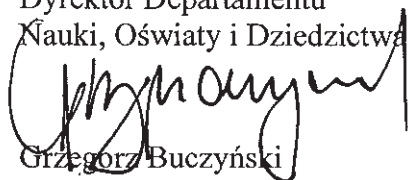
Warszawa, lipiec 2010 r.

Misją Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

Wizją Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

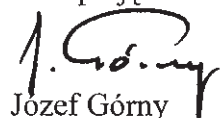
Informacja o wynikach kontroli Wychowanie fizyczne i sport w szkołach publicznych

Dyrektor Departamentu
Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

Grzegorz Buczyński

Akceptuję:

Józef Górny

Wiceprezes

Najwyższej Izby Kontroli

Zatwierdzam:

Jacek Jezierski

Prezes

Najwyższej Izby Kontroli

Warszawa, dnia 1 lipca 2010 r.

Najwyższa Izba Kontroli

ul. Filtrowa 57

02-056 Warszawa

tel. (22) 444-50-00

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	5
2. Podsumowanie wyników kontroli	7
2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności	9
2.2. Synteza wyników kontroli	11
2.3. Uwagi końcowe i wnioski	15
2.4. Charakterystyka stanu prawnego	17
2.5. Uwarunkowania ekonomiczno-organizacyjne	20
3. Ważniejsze wyniki kontroli	25
3.1. Kształcenie uczniów w publicznych szkołach w zakresie wychowania fizycznego i zapewnianie warunków do uprawiania sportu szkolnego	26
3.1.1. Realizacja programów nauczania wychowania fizycznego	26
3.1.2. Uczestnictwo uczniów w zajęciach wychowania fizycznego	29
3.1.3. Ocenianie osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego	31
3.1.4. Pozalekcyjne zajęcia sportowo-rekreacyjne	32
3.1.5. Udział uczniów we współzawodnictwie sportowym	33
3.1.6. Organizacja i funkcjonowanie klas sportowych	34
3.1.7. Warunki bezpieczeństwa podczas zajęć wychowania fizycznego	35
3.1.8. Kwalifikacje i doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego	37
3.1.9. Sprawowanie przez dyrektorów szkół nadzoru pedagogicznego	37
3.2. Kształcenie studentów przez publiczne szkoły wyższe do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach	39
3.2.1. Rekrutacja na kierunek wychowanie fizyczne	39
3.2.2. Zgodność kształcenia ze standardami kształcenia na kierunku wychowanie fizyczne	40
3.3. Realizacja zadań Ministra Sportu i Turystyki na rzecz wspierania wychowania fizycznego i sportu dzieci i młodzieży szkolnej	44
4. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli	47
5. Załączniki	51
1. Wykaz najważniejszych aktów normatywnych	52
2. Wykaz skontrolowanych jednostek i osób kierujących tymi jednostkami oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły kontrole, a także ocen skontrolowanej działalności zawartych w wystąpieniach pokontrolnych	54
3. Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych przez NIK wśród uczniów oraz nauczycieli skontrolowanych szkół i studentów kierunku wychowanie fizyczne w szkołach wyższych	57
4. Notatka z panelu ekspertów, zorganizowanego przez NIK w dniu 11 marca 2010 r., w celu omówienia wstępnych wyników kontroli (autoryzowana)	60
5. Współpraca polskich związków sportowych ze szkołami publicznymi w zakresie wychowania fizycznego i sportu szkolnego	65
6. Wyniki badań przeprowadzonych przez NIK, dotyczących uczestnictwa uczniów w zajęciach wychowania fizycznego w skontrolowanych szkołach w wybranym w trakcie kontroli tygodniu, w roku szkolnym 2009/2010	67
7. Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli	70

I. WPROWADZENIE

I.1. Temat kontroli

Kontrola planowa pn. *Wychowanie fizyczne i sport w szkołach publicznych* (nr P/09/069) została przeprowadzona z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli. Kontrolą objęto lata 2007-2009.

I.2. Cel i zakres kontroli

Celem kontroli była ocena prawidłowości kształcenia uczniów w szkołach publicznych w zakresie wychowania fizycznego i zapewnienia warunków do uprawiania sportu szkolnego oraz kształcenia studentów przez publiczne szkoły wyższe na kierunku wychowanie fizyczne, a także ocena realizacji zadań Ministra Sportu i Turystyki w zakresie wspierania wychowania fizycznego i sportu szkolnego.

Ocena dotyczyła w szczególności:

- 1) realizacji programów nauczania, w tym wdrożenia nowej podstawy programowej wychowania fizycznego oraz oceniania osiągnięć uczniów w tym zakresie,
- 2) uczestnictwa uczniów w zajęciach wychowania fizycznego oraz we współzawodnictwie sportowym,
- 3) zapewniania warunków bezpieczeństwa podczas zajęć wychowania fizycznego,
- 4) kwalifikacji i doskonalenia zawodowego nauczycieli wychowania fizycznego,
- 5) rekrutacji na kierunek wychowanie fizyczne w publicznych szkołach wyższych oraz spełniania standardów kształcenia.

Kontrolę przeprowadzono w 52 jednostkach, w tym w: Ministerstwie Sportu i Turystyki (MSiT), dziewięciu publicznych szkołach wyższych oraz 42 szkołach, prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Wykaz skontrolowanych jednostek zawiera załącznik nr 2 do *Informacji*.

I.3. Uzasadnienie podjęcia kontroli

Kontrolę przeprowadzono ze względu na rolę wychowania fizycznego i sportu szkolnego dla zapewnienia odpowiedniego rozwoju psychofizycznego oraz kształtowania postaw prozdrowotnych dzieci i młodzieży, a także przygotowania do aktywności ruchowej w dorosłym życiu.

2.

PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI

2.1. OGÓLNA OCENA KONTROLOWANEJ DZIAŁALNOŚCI

Najwyższa Izba Kontroli oceniła negatywnie kształcenie uczniów w skontrolowanych szkołach w zakresie wychowania fizycznego i zapewnianie warunków do uprawiania sportu szkolnego oraz kształcenie studentów w skontrolowanych szkołach wyższych na kierunku wychowanie fizyczne. Ocena negatywna wynika z zakresu i rosnącej skali stwierdzonych nieprawidłowości.

Stwierdzone w skontrolowanych szkołach nieprawidłowości w kształceniu uczniów polegały w szczególności na:

- 1) niedostosowaniu, w ponad połowie szkół, programów nauczania wychowania fizycznego do posiadanej przez szkoły infrastruktury sportowej oraz do możliwości zdrowotnych i zainteresowań uczniów. Nauczyciele w tych szkołach nie rozpoznawali możliwości ruchowych uczniów i nie sformułowali wymagań programowych;
- 2) niewdrożeniu w co piątą szkołę podstawową i gimnazjum od roku szkolnego 2009/2010, nowej podstawy programowej wychowania fizycznego;
- 3) niepodejmowaniu, w trzech czwartych szkół, działań zapobiegających spadkowej tendencji aktywnego uczestnictwa uczniów w zajęciach wychowania fizycznego; Jedna trzecia ankietowanych przez NIK uczniów skontrolowanych szkół oświadczyła, że zajęcia wychowania fizycznego nie są dla nich interesujące, a udział w nich nie pomaga w osiągnięciu większej sprawności fizycznej.

- 4) niezapewnieniu, w trzech czwartych szkół, bezpiecznych warunków odbywania zajęć wychowania fizycznego. Ponad połowa ankietowanych uczniów uznała, że niezbędne jest lepsze wyposażenie szkół w sprzęt i urządzenia sportowe;
- 5) nieprzeprowadzeniu, w dwóch trzecich szkół, sprawdzania postępów osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego,
- 6) nieorganizowaniu, w jednej trzeciej szkół, zawodów sportowych takich jak mistrzostwa szkoły lub spartakiady szkolne. Ponadto w 7% szkół nie zorganizowano żadnych zawodów sportowych,
- 7) nieprzeprowadzeniu w ponad połowie szkół zajęć z gimnastyki korekcyjnej dla uczniów z wykrytymi wadami postawy;
- 8) nieprzestrzeganiu, w ponad połowie szkół, zasad rekrutacji do klas sportowych oraz zasad ich funkcjonowania;
- 9) niezapewnieniu nauczycielom wychowania fizycznego, w ponad trzech czwartych szkół, odpowiednich warunków do doskonalenia zawodowego oraz nieskutecznym nadzorze pedagogicznym sprawowanym przez dyrektorów w tych szkołach.

Stwierdzone w skontrolowanych publicznych szkołach wyższych nieprawidłowości w kształceniu studentów polegały w szczególności na:

- 1) zaniżaniu, w ponad trzech czwartych szkół wyższych, wymagań przy rekrutacji kandydatów

na studia na kierunku wychowanie fizyczne, określonych w standardach kształcenia, m.in. nie przeprowadzono testów sprawnościowych na studiach niestacjonarnych i podyplomowych,

- 2) nieuwzględnianiu, we wszystkich szkołach wyższych, w programach kształcenia oraz w programach praktyk pedagogicznych przygotowania do prowadzenia zajęć w klasach I-III szkoły podstawowej,
- 3) zanizaniu, w ponad połowie szkół wyższych, wymiaru godzin przedmiotów określonych w standardach kształcenia.

Ponad jedna czwarta studentów ankietowanych przez NIK w trakcie kontroli szkół wyższych (27%) określiła jako nieodpowiednie swoje przygotowanie przez uczelnię do prowadzenia zajęć ruchowych w klasach I-III szkoły podstawowej, a 41% ankietowanych stwierdziło, że nie prowadzili w ramach praktyk studenckich w szkołach podstawowych zajęć ruchowych z dziećmi na I etapie edukacyjnym.

Ponadto studenci zwrócili uwagę na potrzebę: wprowadzenia testu predyspozycji kandydatów na studia do zawodu nauczyciela, pełnej realizacji przedmiotu pn. *emisja głosu*, ujednolicenia treści nauczania z metodyki wychowania fizycznego, poprawy bazy dydaktycznej uczelni i zwiększenia liczby obozów sportowych. Jedna czwarta studentów stwierdziło, że po ukończeniu studiów nie zamierza pracować w szkole.

Najwyższa Izba Kontroli oceniła pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, realizację zadań przez Ministra Sportu i Turystyki w zakresie wspierania rozwoju wychowania fizycznego i sportu dzieci oraz młodzieży szkolnej. Przyjmując ocenę pozytywną NIK uwzględniła w szczególności upowszechnienie programu pn. *Sport wszystkich dzieci* oraz realizowanie przez MSiT, czterech programów służących rozwojowi infrastruktury sportowej w gminach, w ramach których dofinansowano budowę 1.605 obiektów sportowych (1.045 boisk i 560 sal gimnastycznych).

Stwierdzone nieprawidłowości w MSiT polegały w szczególności na nieskutecznym nadzorze nad realizacją przyjętej przez Radę Ministrów *Strategii rozwoju sportu w Polsce do roku 2015* oraz braku współpracy z właściwymi ministerstwami w realizacji *Strategii*, w tym także w odniesieniu do sportu dzieci i młodzieży.

Wykaz ocen skontrolowanej działalności, sformułowanych dla poszczególnych jednostek w wystąpieniach pokontrolnych NIK, zawiera załącznik nr 2 do *Informacji*.

2.2. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

1. W 55% skontrolowanych szkół, w przyjętych do realizacji programach nauczania wychowania fizycznego, nie uwzględniono posiadanej przez szkołę infrastruktury sportowej oraz możliwości ruchowych, potrzeb zdrowotnych i zainteresowań uczniów.

Nauczyciele w tych szkołach nie wypełniali obowiązku rozpoznania możliwości ruchowych uczniów na początku etapu edukacji i nie sformułowali wymagań programowych, stanowiących podstawę efektywnego kształcenia i sprawdzania osiągnięć uczniów. Było to niezgodne z § 2 ust. 4 pkt 1 i 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 2004 r. w sprawie dopuszczania programów nauczania oraz § 4 ust. 1 pkt 2 lit. c) rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów nauczania¹, według których program nauczania może być dopuszczony do użytku w szkole, jeżeli zawiera m.in. szczegółowe cele edukacyjne, procedury i sposoby osiągania celów kształcenia z uwzględnieniem możliwości indywidualnej pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w jakich program będzie realizowany.

W 11 szkołach (26%) infrastruktura sportowa do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego, z uwagi na brak odpowiedniej sali gimnastycznej i sprzętu sportowego, nie zapewniała warunków do realizacji programów nauczania wychowania fizycznego. W siedmiu szkołach podstawowych i gimnazjach (18%) nie wdrożono od roku szkolnego 2009/2010 nowej podstawy programowej wychowania fizyczne-

go, wprowadzonej na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 2008 r.² [str. 26-28]

2. W 74% szkół nie podejmowano działań zapobiegających spadkowej tendencji aktywnego uczestnictwa uczniów w zajęciach wychowania fizycznego (mimo formalnej obecności na lekcji) w kolejnych etapach edukacji, m.in. poprzez tworzenie uczniom zróżnicowanych, atrakcyjnych form udziału w tych zajęciach.

W latach szkolnych 2007/2008 i 2008/2009 liczba uczniów nieuczestniczących aktywnie w zajęciach wychowania fizycznego wzrastała na poszczególnych etapach edukacji i wynosiła odpowiednio: w szkołach podstawowych (klas IV-VI) – 16,8%, w gimnazjach – 21,1%, a w szkołach ponadgimnazjalnych – 30,7%.

Brak aktywnego uczestnictwa uczniów w zajęciach uzasadniano najczęściej: brakiem odpowiedniego stroju sportowego, zwolnieniami z zajęć wychowania fizycznego udzielonymi przez dyrektora szkoły lub przez rodziców oraz zwolnieniami lekarskimi. [str. 29-31]

3. W 76% szkół nie zapewniono bezpiecznych warunków odbywania zajęć wychowania fizycznego, głównie ze względu na: nieodpowiedni stan techniczny infrastruktury sportowej, brak przeszkolenia nauczycieli z zakresu udzielania pierwszej pomocy oraz nieobjęcie uczniów pomocą medyczną w szkole.

W ww. szkołach część użytkowanego sprzętu i urządzeń sportowych nie posiadała odpowiednich atestów i certyfikatów. W co piątej szkole (21%)

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczenia (Dz. U. Nr 25, poz. 220) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczenia do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. Nr 4, poz. 18).

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17).

stwierdzono nieodpowiedni stan techniczny infrastruktury sportowej, a w ośmiu szkołach (19%) – zagrożenie dla zdrowia lub bezpieczeństwa uczniów i pracowników szkoły.

W 15 szkołach (36%) nie przeszkolono łącznie 41 nauczycieli wychowania fizycznego w zakresie udzielania pierwszej pomocy (18% ogółu nauczycieli skontrolowanych szkół). W trzech szkołach (7%) nie zapewniono uczniom profilaktycznej opieki zdrowotnej podczas pobytu w szkole, a w ośmiu szkołach (19%) stwierdzono brak lub nierzetelne prowadzenie przez dyrektora szkoły rejestru wypadków uczniów. [str. 35-37]

4. W 59% szkół nie oceniano postępów w osiągnięciach uczniów z przedmiotu wychowanie fizyczne.

Stwierdzone nieprawidłowości w ww. zakresie dotyczyły w szczególności nieprzeprowadzania sprawdzianów umiejętności na początku, w trakcie i na koniec roku szkolnego oraz etapu edukacji, w celu ocenienia postępów w osiągnięciach ucznia w oparciu o wymagania określone w programie nauczania, z uwzględnieniem wysiłku i wkładu pracy ucznia w wywiązywanie się z zadań.

Było to niezgodne z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, według którego ocenianie osiągnięć ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczyciela postępów w odniesieniu do wymagań edukacyjnych (§ 2 ust. 2)³. [str. 31-32]

5. W 59% szkół nie prowadzono zajęć z gimnastyki korekcyjnej dla uczniów z wykrytymi wadami postawy, a w 26% szkół pozalekcyjnych zajęć o charakterze sportowo-rekreacyjnym.

W 12 szkołach (29%) nie prowadzono zajęć z gimnastyki korekcyjnej, a w 13 szkołach (31%) zorganizowano je wyłącznie w kl. I-III szkoły podstawowej. [str. 32-33]

6. W 33% szkół nie organizowano szkolnych imprez sportowych rangi mistrzostw szkoły lub spartakiady szkolnej.

Rozgrywki o mistrzostwo szkoły (spartakiady szkolne) zorganizowano tylko w 28 szkołach (67%). W 11 szkołach (26%) organizowało jedynie wewnętrzne imprezy, np. *Dzień sportu*, zawody

z okazji *Dnia Dziecka*. W trzech szkołach (7%) nie zorganizowano żadnych imprez sportowych.

Tylko siedem skontrolowanych szkół (17%) określiło zakres współdziałania z klubami i stowarzyszeniami sportowymi poprzez umowy i porozumienia, m.in. w zakresie selekcji i rekrutacji uczniów uzdolnionych sportowo. Niewielki był także zakres współpracy polskich związków sportowych ze szkołami publicznymi (współpracę taką prowadziło tylko dziewięć z 67 związków sportowych, tj. 13%). [str. 33 oraz załącznik nr 5 do *Informacji*]

7. W 62% szkół nie przestrzegano kryteriów przy rekrutacji do klas sportowych oraz zasad funkcjonowania tych klas (10 spośród 16 skontrolowanych szkół prowadzących klasy sportowe).

Do klas sportowych przyjmowano uczniów, którzy nie posiadali zaświadczeń o bardzo dobrym stanie zdrowia (wydawanych przez lekarza medycyny sportowej) lub pisemnej zgody rodziców na uczestniczenie w zajęciach albo nie przeszli testów sprawności pod kątem uprawianej w szkole dyscypliny sportu. W dwóch skontrolowanych szkołach zakwalifikowano do klas sportowych uczniów z dysfunkcjami ruchowymi, co stanowiło zagrożenie dla ich zdrowia.

W trzech szkołach (19% szkół z klasami sportowymi) nie realizowano lub zaniżano wymagany tygodniowy wymiar godzin zajęć sportowych, a w czterech szkołach (25%) stwierdzono brak programu szkolenia sportowego lub posługiwanie się programami wychowania fizycznego niespełniającymi wymagań. [str. 34-35]

8. W 79% szkół dyrektorzy nie zapewnili nauczycielom wychowania fizycznego odpowiedniego doskonalenia zawodowego.

Z formalnego punktu widzenia nauczyciele wychowania fizycznego zatrudnieni w skontrolowanych szkołach legitymowali się wysokimi kwalifikacjami zawodowymi. Prawie dwie trzecie nauczycieli wychowania fizycznego (59%) posiadało stopień nauczyciela dyplomowanego, a dwie trzecie nauczycieli wychowania fizycznego (66%) posiadało dodatkowe uprawnienia trenerskie lub/i instruktorskie.

W 79% szkół rady pedagogiczne nie określiły zasad organizacji i doskonalenia zawodowego nauczycieli, co było niezgodne z art. 41 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty. W 17 szkołach (41%) dyrektorzy nie opracowali wieloletniego planu doskonalenia zawodowego nauczycieli, a w ośmiu szkołach (19%) przyjęte plany wieloletnie nie zostały opracowane na podstawie diagnozy w zakresie doskonalenia zawodowego.

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562, ze zm.).

Blisko jedna trzecia nauczycieli wychowania fizycznego (31%) nie uczestniczyła w skontrolowanym okresie w żadnej z form doskonalenia zawodowego nauczycieli. [str. 37]

9. W 81% szkół nadzór pedagogiczny sprawowany przez dyrektorów szkół nad zajęciami wychowania fizycznego był nieskuteczny.

Podstawową formą nadzoru pedagogicznego były hospitacje zajęć wychowania fizycznego i zajęć ruchowych w kl. I-III szkoły podstawowej, przy czym w pięciu skontrolowanych szkołach (12%) hospitacje nie odbywały się.

Dyrektorzy ww. szkół nie przeprowadzili badań dotyczących jakości zajęć wychowania fizycznego oraz warunków do uprawiania sportu szkolnego. W szczególności nie diagnozowali i nie oceniali efektów działalności dydaktycznej w zakresie realizacji programów wychowania fizycznego. [str. 37-38]

10. W 78% skontrolowanych szkół wyższych zaniżano wymagania podczas rekrutacji kandydatów na studia niestacjonarne i na studia podyplomowe na kierunku wychowanie fizyczne o specjalności nauczycielskiej.

Podczas naboru na studia niestacjonarne pierwszego stopnia w dwóch uczelniach nie przeprowadzono egzaminów sprawnościowych bądź zaniżano wymagania w tym zakresie. Na studia niestacjonarne drugiego stopnia, nadające tytuł zawodowy magistra, przyjmowano kandydatów na podstawie wyników studiów pierwszego stopnia, bez przeprowadzania egzaminów sprawnościowych.

Trzy uczelnie (33%) nie określiły bądź przyjęły niewłaściwe zasady przyjmowania na studia finalistów i laureatów olimpiad przedmiotowych.

Siedem uczelni (78%), które organizowały studia podyplomowe na kierunku wychowanie fizyczne, w zasadach rekrutacji nie przewidziało egzaminów sprawnościowych, mimo iż wśród przedmiotów kierunkowych na tym kierunku studiów znajdowały się dyscypliny sportowe (indywidualne i zespołowe), wymagające od uczestników odpowiedniej sprawności fizycznej. [str. 39-40]

11. We wszystkich skontrolowanych uczelniach nie uwzględniano w programach kształcenia na kierunku wychowanie fizyczne przygotowania do prowadzenia zajęć w klasach I-III szkoły podstawowej, a w pięciu uczelniach (56%) – do prowadzenia drugiego przedmiotu w szkołach (obok wychowania fizycznego).

W żadnej ze skontrolowanych uczelni nie prowadzono odrębnych zajęć przygotowujących studentów

wychowania fizycznego do pracy z dziećmi z klas I-III szkoły podstawowej.

W trzech uczelniach (33%) nie przygotowywano studentów do prowadzenia drugiej specjalności (przedmiotu lub rodzaju zajęć), a w dwóch uczelniach (22%) nie był spełniony wymiar kształcenia w zakresie dodatkowej specjalności zawodowej, wynoszący minimum 400 godzin.

W siedmiu uczelniach (78%), w programach praktyk realizowanych w szkole podstawowej, nie uwzględniano treści dotyczących prowadzenia i hospitowania zajęć w klasach I-III szkoły podstawowej.

We wszystkich skontrolowanych uczelniach stwierdzono niewłaściwą organizację i nierzetelny nadzór nad realizacją praktyk pedagogicznych. Nieprawidłowości związane z realizacją praktyk dotyczyły braku wymogów w zakresie kwalifikacji i kompetencji nauczyciela-opiekuna ze szkoły, w której odbywała się praktyka oraz bazy sportowej szkół. [str. 40-43]

12. W 56% uczelni zaniżano wymiar godzin przedmiotów określonych w standardach kształcenia.

W czterech uczelniach (44%) część przedmiotów określonych w standardach kształcenia (m.in.: psychologię, pedagogikę, antropomotorykę, zasady bhp, wychowanie zdrowotne, rytm i taniec, zabawy i gry ruchowe, ćwiczenia korekcyjne i fizjologię) zaplanowano i realizowano w zaniżonym wymiarze godzin. [str. 40-41]

13. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia skontrolowaną działalność Ministra Sportu i Turystyki w zakresie wspierania rozwoju wychowania fizycznego i sportu dzieci oraz młodzieży szkolnej, mimo stwierdzonych nieprawidłowości.

Przyjmując pozytywną ocenę Najwyższa Izba Kontroli uwzględniła w szczególności: upowszechnienie programu pn. *Sport wszystkich dzieci*, promocję umiejętności pływania wśród dzieci i młodzieży szkolnej, zwiększenie oferty pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych, którymi w badanym okresie objęto 853 tys. uczniów oraz dofinansowanie budowy 1.045 boisk i 560 sal gimnastycznych.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczą:

- 1) braku skutecznego nadzoru nad realizacją przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 23 stycznia 2007 r. *Strategii rozwoju sportu w Polsce do roku 2015*,
- 2) braku współpracy z właściwymi ministerstwami w realizacji *Strategii*,
- 3) akceptacji wniosków o dofinansowanie zadań w zakresie wychowania fizycznego i sportu dzieci oraz młodzieży niespełniających wymagań określonych w przepisach prawnych,

- 4) nieprzestrzegania ustawowego terminu rozliczenia udzielonych dotacji celowych na zadania inwestycyjne. [str. 44-45]

14. W ramach kontroli NIK przeprowadziła badania ankietowe wśród uczniów i nauczycieli skontrolowanych szkół oraz studentów ostatnich lat studiów na kierunku wychowanie fizyczne (o specjalności nauczycielskiej) w szkołach wyższych.

Wyniki badania ankietowego wskazują na zmniejszające się zainteresowanie uczniów aktywnością ruchową i potrzebą uprawiania sportu na kolejnych etapach edukacji. Ankietowani uczniowie krytycznie odnieśli się do sposobu i warunków prowadzenia zajęć wychowania fizycznego. I tak:

- 1) ponad 6% uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach oraz ponad 13% w szkołach ponadgimnazjalnych przyznało, że rzadko lub w ogóle nie uczestniczą w zajęciach wychowania fizycznego,
- 2) dwie trzecie uczniów (67%) stwierdziło, iż nie uczestniczy w zajęciach pozalekcyjnych z wychowania fizycznego organizowanych przez szkołę,
- 3) jedna trzecia uczniów szkół ponadgimnazjalnych (33%) i jedna piąta uczniów szkół podstawowych i gimnazjów (21%) stwierdziła, że zajęcia wychowania fizycznego nie są interesujące,
- 4) jedna trzecia uczniów szkół ponadgimnazjalnych (30%) wyraziła opinię, że udział w zajęciach nie pomaga im w osiągnięciu większej sprawności fizycznej (w szkole podstawowej i gimnazjum – 16%),
- 5) prawie połowa uczniów (45%) uznała, że nauczyciele podczas zajęć wychowania fizycznego nadmiernie preferują gry zespołowe, a jedynie 4% uczniów potwierdziło wprowadzenie bardziej atrakcyjnych form aktywności ruchowej, tj.: tańca, aerobiku, pływania i zabaw sprawnościowych,
- 6) ponad jedna czwarta uczniów (27%) wyraziła potrzebę innego sposobu prowadzenia zajęć lub/i zmiany prowadzącego nauczyciela,
- 7) ponad połowa uczniów (52%) wskazała na potrzebę lepszego wyposażenia boisk i sal gimnastycznych w urządzenia i sprzęt sportowy.

Znaczna część ankietowanych nauczycieli krytycznie odniosła się do prowadzonych przez siebie zajęć wychowania fizycznego. I tak:

- 1) prawie 40% nauczycieli przyznało, że w trakcie ostatnich dwóch lat szkolnych nie wzięło udziału w przedmiotowych formach doskonalenia zawodowego,
- 2) również 40% nauczycieli wychowania fizycznego podało, że nie stworzono im możliwości korzystania ze wsparcia nauczyciela – doradcy metodycznego.

Ankietowani studenci krytycznie ocenili przygotowywanie do zawodu nauczyciela wychowania fizycznego. I tak:

- 1) ponad jedna czwarta ankietowanych studentów (27%) określiło jako nieodpowiednie swoje przygotowanie do prowadzenia zajęć w klasach I-III szkoły podstawowej,
- 2) ponad 40% studentów stwierdziła, że nie prowadzili w ramach praktyk studenckich w szkołach podstawowych zajęć ruchowych z dziećmi na I etapie edukacyjnym,
- 3) jedna czwarta studentów (25%) stwierdziło, że po ukończeniu studiów nie zamierza pracować w szkole.

Studenci, odpowiadając na pytanie, dotyczące zmian, jakie należy wprowadzić w kształceniu, przede wszystkim postulowali zwiększenie liczby godzin zajęć praktycznych i zwiększenie liczby godzin praktyk pedagogicznych w szkołach (58%).

Wyniki badań ankietowych przedstawiono w załączniku nr 3 do *Informacji*.

15. W trakcie kontroli stwierdzono nieprawidłowości finansowe w kwocie 169,8 tys. zł, polegające na zawieraniu przez dyrektora szkoły umów najmu hal sportowych i dokonywania wydatków z przekroczeniem posiadanych uprawnień. [str. 34-35]

2.3. UWAGI KOŃCOWE I WNIOSKI

Stwierdzone w wyniku kontroli nieprawidłowości utrudniały i ograniczały prawidłowe prowadzenie zajęć wychowania fizycznego i uprawianie sportu szkolnego, a także niekorzystnie wpływały na przygotowanie kandydatów na nauczycieli wychowania fizycznego w szkołach wyższych.

Na potrzebę dokonania istotnych zmian w skontrolowanym zakresie wskazali eksperci (naukowcy i praktycy) biorący udział w zorganizowanym przez NIK w dniu 11 marca 2010 r. panelu ekspertów.

Za szczególnie ważne eksperci uznali:

- 1) konieczność sprecyzowania zadań organów administracji publicznej oraz szkół i uczelni w zakresie wychowania fizycznego i sportu szkolnego, a także integrację działań na linii: edukacja, sport i zdrowie (zarówno na szczeblu centralnym, jak i lokalnym),
- 2) preferowanie w procesie edukacyjnym zdrowego stylu życia, w tym kształtowanie postawy uprawiania sportu przez całe życie,
- 3) stosowanie atrakcyjnych form i metod prowadzenia zajęć wychowania fizycznego i tworzenie odpowiednich warunków do uprawiania sportu szkolnego (m.in. zapewnienie różnorodności zajęć, organizowanie zawodów szkolnych – zgodnie z tradycjami szkoły, itp.),
- 4) wprowadzenie oceny postępu rozwoju sprawności ucznia z wychowania fizycznego na podstawie systematycznie przeprowadzanych sprawdzianów umiejętności ucz-

niów (z uwzględnieniem jego możliwości ruchowych): na początku, w trakcie i na koniec etapu edukacji,

- 5) opracowanie i wdrożenie systemu wyłaniania talentów sportowych, przy jednoczesnym ukierunkowaniu nauczycieli wychowania fizycznego na pracę z uczniami mniej sprawnymi ruchowo,
- 6) wprowadzenie zajęć gimnastyki korekcyjnej do ramowego planu nauczania,
- 7) rozwiązanie problemu okresowych zwolnień uczniów z zajęć wychowania fizycznego, udzielonych przez dyrektorów szkół na podstawie łatwo osiągalnych przez uczniów opinii wydawanych przez lekarza,
- 8) wykorzystanie szans, jaką stwarza dla szkół poprawa bazy sportowej, m.in. nowoczesne boiska wielofunkcyjne pn. *Orliki*),
- 9) konieczność większego zainteresowania sportem szkolnym ze strony polskich związków sportowych,
- 10) zaktualizowanie programów realizowanych przez Ministerstwo Sportu i Turystyki, związanych z rozwojem wychowania fizycznego i sportu dzieci oraz młodzieży,
- 11) konieczność poprawy jakości kształcenia studentów w szkołach wyższych – przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego,
- 12) uwzględnianie przez dyrektorów szkół kryteriów oceny pracy nauczycieli wychowania

fizycznego, m.in. spełnianie przez uczniów wymagań określonych w podstawie programowej,

- 13) wprowadzenie stanowiska mentora szkolnego – opiekuna praktyk pedagogicznych w szkole (najlepszego nauczyciela wychowania fizycznego),
- 14) odbudowanie systemu doradztwa metodycznego i doskonalenia zawodowego nauczycieli wychowania fizycznego.

Kontrola wykazała, że problematyka rozwoju wychowania fizycznego i sportu szkolnego wymaga ściśle skoordynowanych działań ministrów: sportu, edukacji, szkolnictwa wyższego i zdrowia. W tym celu konieczne jest precyzyjne określenie zadań i odpowiedzialności w realizacji *Strategii rozwoju sportu do roku 2015*. W celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości, Minister Sportu i Turystyki powinien rozważyć uzupełnienie systemu zarządzania *Strategią rozwoju sportu w Polsce do roku 2015*, o zasady współpracy z właściwymi ministrami.

Rektorzy szkół wyższych, kształcących przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego, powinni:

- 1) wprowadzić mechanizmy gwarantujące: przestrzeganie wymagań rekrutacyjnych na studia na kierunku wychowanie fizyczne o specjalności nauczycielskiej, uwzględnianie w procesie kształcenia kandydatów na nauczycieli przygotowania do prowadzenia drugiego przedmiotu lub rodzaju zajęć oraz realizowanie pełnego wymiaru godzin przedmiotów określonych w standardach kształcenia,
- 2) określić, w uregulowaniach wewnętrznych uczelni, wymagania w zakresie odpowiedniej bazy sportowej szkół, w których realizowane są praktyki pedagogiczne oraz kompetencji opiekunów praktyk w ww. szkołach,
- 3) monitorować losy absolwentów w ramach systemu zapewnienia jakości, w celu doskonalenia programu studiów na kierunku wychowanie fizyczne.

Wśród najczęstszych propozycji zmian ankietowani studenci wskazali na zwiększenie liczby godzin: zajęć praktycznych w czasie studiów (46%), praktyk zawodowych w szkołach oraz samodzielnie prowadzonych ćwiczeń w ramach zajęć z metodyki wychowania fizycznego (12%), a także z metodyki wychowania fizycznego oraz dostosowanie treści tych zajęć do realnych warunków pracy nauczyciela tego przedmiotu, tj.: brakach w bazie sportowej w szkole, tzw. trudnej młodzież, dużej liczebności grup, dzielenia sali gimnastycznej z inną grupą ćwiczącą, prowadzenia dokumentacji szkolnej (7%).

Dyrektorzy szkół w szczególności powinni:

- 1) podjąć działania zmierzające do wprowadzenia, w ramach obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, form organizacyjnych służących uatrakcyjnieniu zajęć wychowania fizycznego, w celu poprawy czynnego uczestnictwa uczniów w zajęciach wychowania fizycznego,
- 2) wprowadzić programy profilaktyczne, służące przeciwdziałaniu wadom postawy, w tym zajęcia z gimnastyki korekcyjnej oraz wspomagać nauczycieli wychowania fizycznego w selekcji uczniów uzdolnionych sportowo, we współpracy z klubami i związkami sportowymi.

W wyniku kontroli NIK sformułowała w wystąpieniach pokontrolnych ogółem 248 wniosków, w tym: do Ministra Sportu i Turystyki – cztery, rektorów publicznych szkół wyższych – 28, dyrektorów szkół – 205 oraz organów prowadzących szkoły i kuratorów oświaty – 11.

2.4. CHARAKTERYSTYKA STANU PRAWNEGO

1. Organizacja i funkcjonowanie szkoły publicznej określana jest w statucie, zgodnie z art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁴ (ustawa o systemie oświaty). W celu realizacji zadań statutowych szkoła publiczna powinna zapewnić uczniom możliwość korzystania m.in. z zespołu urządzeń sportowych i rekreacyjnych (art. 67 ust. 1 pkt 5).

W § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych⁵ ustalono tygodniowy wymiar godzin zajęć wychowania fizycznego dla etapów edukacyjnych w poszczególnych typach szkół. Zajęcia te powinny być prowadzone w grupach liczących od 12 do 26 uczniów (§ 6 ust. 5).

Zgodnie z § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 grudnia 2003 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji czwartej godziny obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego⁶, zajęcia wychowania fizycznego mogą być organizowane przez szkołę jako zajęcia lekcyjne, pozalekcyjne lub pozaszkolne. Godzina ta może być realizowana m.in. w formie: zajęć sportowych i rekreacyjnych, gier i zabaw ruchowych, zajęć korekcyjno-wyrównawczych i form turystyki (§ 1)⁷.

Podstawę programową wychowania fizycznego dla szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych określono w załącznikach nr 2 i nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz

kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół⁸. Nauczyciel może wybrać program nauczania spośród programów dopuszczonych do użytku szkolnego lub opracować własny program nauczania (art. 22a ust. 1 i 2 ustawy o systemie oświaty).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych⁹ stanowi, że ocenianie osiągnięć polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej i realizowanych w szkole programów nauczania uwzględniających tę podstawę (§ 2 ust. 2). Oceny z wychowania fizycznego powinny być wystawiane zgodnie z § 7 ww. rozporządzenia, z uwzględnieniem wysiłku wkładanego przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki tych zajęć.

Zasady bezpieczeństwa obowiązujące w szkołach publicznych określa rozporządzenie z dnia 31 grudnia 2002 r. Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach¹⁰. Stosownie do § 9 ust. 3 rozporządzenia szkoły nabywają wyposażenie posiadające odpowiednie atesty lub certyfikaty.

Uregulowania w zakresie kwalifikacji nauczycieli w szkołach publicznych określono w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 września 2002 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wy-

⁴ Dz. U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572, ze zm.

⁵ Dz. U. Nr 15, poz. 142, ze zm.

⁶ Dz. U. Nr 217, poz. 2128.

⁷ Od roku szkolnego 2009/2010 obowiązuje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2009 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji dwóch obowiązkowych godzin zajęć wychowania fizycznego (Dz. U. Nr 136, poz. 1116).

⁸ Dz. U. Nr 51, poz. 458, ze zm. Od 1 września 2009 r. obowiązuje nowa podstawa programowa wprowadzona rozporządzeniem MEN z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009, Nr 4, poz. 17).

⁹ Dz. U. Nr 83, poz. 562, ze zm.

¹⁰ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69.

padków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli¹¹.

Szczegółowe uregulowania odnośnie funkcjonowania klas sportowych zawiera rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 lipca 2002 r. w sprawie warunków tworzenia, organizacji oraz działania klas i szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego¹². Warunkiem utworzenia klasy sportowej jest posiadanie obiektów lub urządzeń sportowych niezbędnych dla realizacji szkolenia sportowego (§ 3 pkt 1). Szkolenie w klasach sportowych prowadzone jest według programów opracowanych dla poszczególnych dyscyplin sportu (§ 4 pkt 1). Obowiązkowy tygodniowy wymiar godzin zajęć w tych klasach wynosi co najmniej 10 godzin (§ 7).

Do zadań dyrektora szkoły, zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, należy m.in.: wykonywanie zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę oraz sprawowanie nadzoru pedagogicznego. Nadzorowi pedagogicznemu, zgodnie z art. 33 ust. 2 ustawy o systemie oświaty, podlega w szczególności: realizacja podstaw programowych i ramowych planów nauczania, przestrzeganie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz zapewnienie uczniom bezpiecznych warunków nauki.

Dyrektor szkoły, zgodnie z § 7 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecać prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz¹³, opracowuje na każdy rok szkolny plan nadzoru pedagogicznego. Informacje o realizacji planu nadzoru powinny zawierać w szczególności: wnioski z analizy poziomu osiągnięć edukacyjnych uczniów oraz podjęte działania wynikające z wniosków ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego, wraz z informacją o skutkach tych działań.

Dofinansowanie organizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli odbywa się zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego

nauczycieli pomiędzy budżety poszczególnych wojewodów, form doskonalenia zawodowego dofinansowywanych ze środków wyodrębnionych w budżetach organów prowadzących szkoły, wojewodów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz szczegółowych kryteriów i trybu przyznawania tych środków¹⁴.

2. Podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę funkcjonowania szkół wyższych jest ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym¹⁵. Zgodnie z art. 159 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, studia w uczelni są prowadzone jako studia pierwszego, drugiego stopnia lub jako jednolite studia magisterskie, jako studia stacjonarne lub niestacjonarne (art. 163 ust. 1 ww. ustawy).

Senat uczelni ustala warunki i tryb rekrutacji oraz formy studiów na poszczególnych kierunkach. Do odbywania studiów może być dopuszczona osoba, która posiada świadectwo dojrzałości – w przypadku ubiegania się o przyjęcie na studia pierwszego stopnia lub jednolite studia magisterskie, oraz tytuł magistra, licencjata, inżyniera – w przypadku ubiegania się o przyjęcie na studia drugiego stopnia oraz spełnia warunki rekrutacji ustalone przez uczelnię (art. 169 ust. 1 i 2 ustawy).

Standard kształcenia na kierunku wychowanie fizyczne określono w załączniku nr 113 do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki¹⁶. Zgodnie z ww. przepisami student kierunku wychowanie fizyczne, jeśli chciałby wykonywać zawód nauczyciela, powinien zrealizować standardy kształcenia nauczycieli określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli¹⁷.

Zgodnie z § 3 ust. 2, 3 i 4 rozporządzenia z 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków kształcenia, liczba godzin zajęć na studiach stacjonarnych nie może być mniejsza niż określona w standardach kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów oraz poziomów kształcenia. Liczba go-

¹¹ Dz. U. Nr 155, poz. 1288, ze zm.

¹² Dz. U. Nr 126, poz. 1078.

¹³ Dz. U. Nr 235, poz. 1703. Powyższe rozporządzenie zostało uchylone z dniem 24 sierpnia 2009 r. na podstawie art. 1 pkt 16 i art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy – Karta Nauczyciela oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. Nr 145, poz. 917, ze zm.).

¹⁴ Dz. U. 2002 r. Nr 46, poz. 430.

¹⁵ Dz. U. Nr 164, poz. 1365, ze zm. Zgodnie z art. 275 ust. 3 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, dotychczasowe akty wykonawcze wydane na podstawie art. 4a ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 65, poz. 385, ze zm.), zachowują moc do czasu wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 9 pkt 3 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

¹⁶ Dz. U. Nr 164, poz. 1166.

¹⁷ Dz. U. Nr 207, poz. 2110.

dzin zajęć na studiach niestacjonarnych nie może być mniejsza niż 60% ogólnej liczby godzin zajęć określonych w standardach kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów oraz poziomów kształcenia, przy pełnej realizacji minimalnej liczby godzin zajęć określonych w standardach kształcenia. Zakres treści kształcenia realizowanych na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych nie może być mniejszy niż określony w standardach kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia. Szczegółowe zasady i formy odbywania praktyk określa uczelnia. Praktyki zrealizowane w okresie nie krótszym niż czas praktyki określony w standardach kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów oraz poziomów kształcenia można uznać za zaliczone, jeżeli student udokumentuje doświadczenie zawodowe lub prowadzenie działalności, która odpowiada programowi praktyki (§ 13 ust. 1 i 3 rozporządzenia z 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków kształcenia). Zgodnie z pkt X. załącznika do rozporządzenia w sprawie standardów kształcenia nauczycieli z 2004 r. praktyki są organizowane obowiązkowo w tych szkołach, do pracy w których absolwent studiów uzyskuje kwalifikacje.

Warunki, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia, określa rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia¹⁸. Jednostka organizacyjna uczelni może prowadzić studia pierwszego lub drugiego stopnia, jeżeli spełnia minima kadrowe dotyczące odpowiedniej liczby nauczycieli akademickich oraz posiada stosunek liczby nauczycieli akademickich, stanowiących minimum kadrowe dla tego kierunku, do liczby studentów na tym kierunku nie mniejszy niż 1:80 (§ 11 pkt 10).

3. Na podstawie art. 47d ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 1992 r. o grach i zakładach wzajemnych¹⁹ został utworzony Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF), będący państwowym funduszem celowym (art. 47d ust. 2), którego dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury fizycznej i sportu. Wydatki FRKF są przeznaczone m.in. na modernizację, remonty i dofinansowanie inwestycji w postaci obiektów sportowych oraz rozwijanie sportu wśród dzieci i młodzieży (art. 47d ust. 4). Szczegółowe warunki uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań, o których mowa w art. 47d ust. 4, tryb składania wniosków oraz przekazywania środków zostały określone w rozporządzeniu Ministra Sportu z dnia 10 lipca

2006 r. w sprawie dofinansowania zadań ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej²⁰. Zasady gospodarki finansowej FRKF ustalono w rozporządzeniu Ministra Sportu z dnia 30 czerwca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej²¹.

Na podstawie art. 13³ ust. 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi²² utworzono państwowy fundusz celowy – Fundusz Zajęć Sportowo-Rekreacyjnych dla Uczniów (FZSRdU), którego dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury fizycznej i sportu. W rozporządzeniu Ministra Sportu z dnia 31 października 2005 r. w sprawie dofinansowania zajęć ze środków Funduszu Zajęć Sportowo-Rekreacyjnych dla Uczniów²³ określono m.in. warunki i tryb przyznawania ze środków Funduszu, dofinansowania zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów (§ 1 pkt 1). Przy rozpatrywaniu wniosków o przyznanie dofinansowania zajęć bierze się pod uwagę możliwość powszechnego udziału dzieci i młodzieży w zajęciach, w szczególności dzieci i młodzieży zamieszkałych na terenach najuboższych (§ 3 ust. 2)²⁴.

¹⁸ Dz. U. Nr 144, poz. 1048.

¹⁹ Dz. U. z 2004 r., Nr 4, poz. 27, ze zm.

²⁰ Dz. U. Nr 134, poz. 944, ze zm.

²¹ Dz. U. Nr 125, poz. 871.

²² Dz. U. z 2007 r., Nr 70 poz. 473, ze zm.

²³ Dz. U. Nr 226, poz. 1942.

²⁴ Zasady gospodarki finansowej FZSKdU określono w rozporządzeniu Ministra Sportu z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej (Dz. U. Nr 137, poz. 983).

2.5.

UWARUNKOWANIA ORGANIZACYJNO-EKONOMICZNE

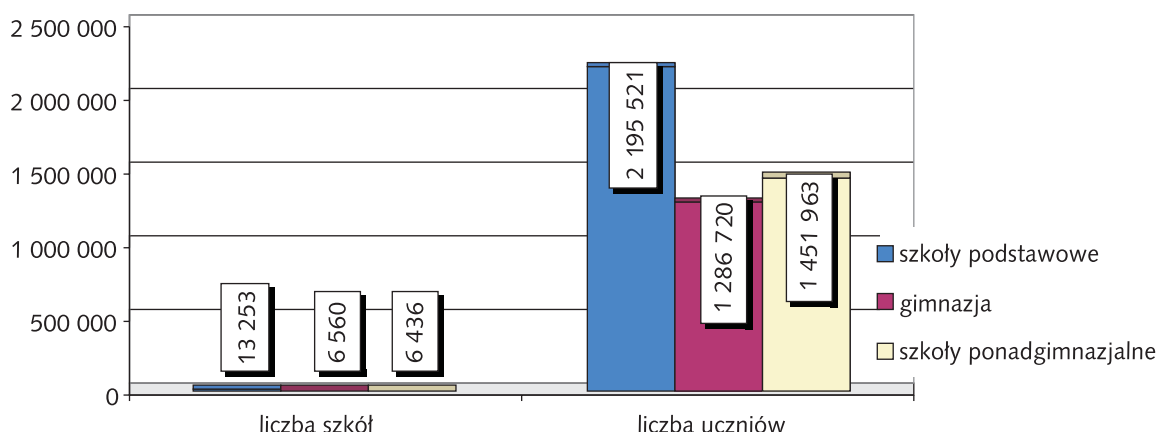
1. W roku szkolnym 2009/2010 w systemie oświaty funkcjonowało 26.249 publicznych szkół dla dzieci i młodzieży, do których uczęszczało 4.934.204 uczniów²⁵.

W latach szkolnych 2006/07-2009/10 nastąpił znaczący wzrost liczby szkół publicznych prowadzących klasy sportowe i liczby uczniów w oddziałach sportowych, odpowiednio z 1.078 szkół z 76.129 uczniami do 1.396 szkół z 105.831 uczniami, tj. odpowiednio o 29,5% i 39%. Liczbę szkół publicznych prowadzących klasy sportowe i liczbę uczniów klas sportowych (wg SIO stan na 30 września danego roku) przedstawia tabela nr 1.

2. W roku szkolnym 2008/2009 w publicznych szkołach dla dzieci i młodzieży zatrudnionych było 52.238 nauczycieli wychowania fizycznego, co stanowiło 8,5% ogółu nauczycieli (614.129 osób). Najwyższy stopień awansu zawodowego, tj. stopień nauczyciela dyplomowanego posiadało 46,3% nauczycieli wychowania fizycznego. Wraz z grupą nauczycieli mianowanych stanowili oni 76% ogółu nauczycieli wychowania fizycznego zatrudnionych w tych szkołach (stan na dzień 30 września 2009 r.).

Spośród ogółem 52.238 nauczycieli wychowania fizycznego, zatrudnionych w szkołach publicznych dla dzieci i młodzieży, jedna czwarta – 13.332 osób (25,5%) posiadała dodatkowe uprawnienia zawodowe

Wykres nr 1. Liczba publicznych szkół dla dzieci i młodzieży oraz liczba uczniów tych szkół (wg SIO stan na 30.09.2009 r.)

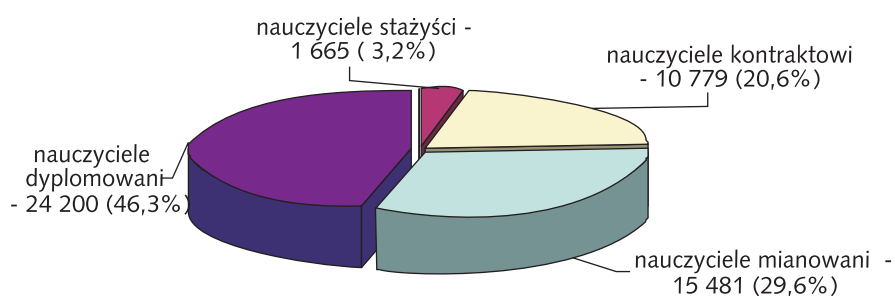

²⁵ Stan na dzień 30 września 2009 r. według typów szkół na podstawie Systemu Informacji Oświatowej (SIO); uwzględniono szkoły publiczne wraz ze szkołami specjalnymi, z wyłączeniem szkół przy zakładach opiekuńczo-leczniczych, przy zakładach lecznictwa uzdrowiskowego i przy zakładach opieki zdrowotnej. Dane SIO udostępnione przez Ministerstwo Edukacji Narodowej na podstawie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

Tabela nr 1

Szkoly	Rok szk. 2006/07		rok szk. 2007/08		rok szk. 2008/09		rok szk. 2008/09	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
podstawowe	414	31.582	443	41.217	523	42.462	589	47.890
gimnazja	488	33.939	488	41.589	567	42.294	636	46.744
ponadgimnazjalne	176	10.608	143	10.811	169	11.414	171	11.197
Razem	1.078	76.129	1.074	93.617	1.259	96.170	1.396	105.831

Wykres nr 2. Liczba nauczycieli wychowania fizycznego zatrudnionych w szkołach publicznych dla dzieci i młodzieży według stopnia awansu zawodowego (wg SIO stan na 30.09.2009 r.)

w dziedzinie kultury fizycznej i sportu z czego: trenera – 6.167 osób, instruktora – 6.874 osób i menedżera – 291 osób (stan na dzień 30 września 2009 r.).

3. W latach szkolnych 2004/2005-2008/2009 nastąpił rozwój infrastruktury sportowej w szkołach (szczegółowe dane w tym zakresie prezentowane są w poniższych tabelach).

Według stanu na dzień 30 września 2009 r. na 26.249 publicznych szkół hale sportowe i sale gimnastyczne posiadały 14.883 szkoły, tj. 57%. W ww. okresie w szczególności zwiększyła się liczba hal

sportowych i pełnowymiarowych sal gimnastycznych. Małe sale gimnastyczne, o wymiarach do 162 m², stanowią jedną trzecią szkolnych hal sportowych i sal gimnastycznych w szkołach (29%). Liczbę szkół publicznych, w których dyspozycji pozostają obiekty sportowe (wg SIO, stan na 15 września 2005 r. i 30 września 2009 r.) przedstawia tabela nr 2.

Liczbę szkół publicznych, w których dyspozycji pozostają pomieszczenia do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego (wg SIO, stan na 15 września 2005 r. i 30 września 2009 r.) przedstawia tabela nr 3.

Tabela nr 2

Obiekt	Stan na 15.09.2005 r.	Stan na 30.09.2009 r.	3-2 i 4:3 (%)
I	2	3	4
Hale sportowe o wymiarach nie mniejszych niż 36 m x 18 m, albo o powierzchni nie mniejszej niż 648 m ²	880	1.555	675 (43%)
Sale gimnastyczne o wymiarach mniejszych niż 36m x 18 m do 24 m x 12 m, albo o powierzchni mniejszej niż 648 m ² i równej lub większej niż 288 m ²	2.676	4.060	1.384 (34%)
Sale gimnastyczne o wymiarach mniejszych niż 24 m x 12 m do 18 m x 9 m, albo o powierzchni mniejszej niż 288 m ² i równej lub większej niż 162 m ²	4.220	4.993	773 (16%)
Sale o powierzchni mniejszej niż 162 m ²	brak danych	4.275	-

Tabela nr 3

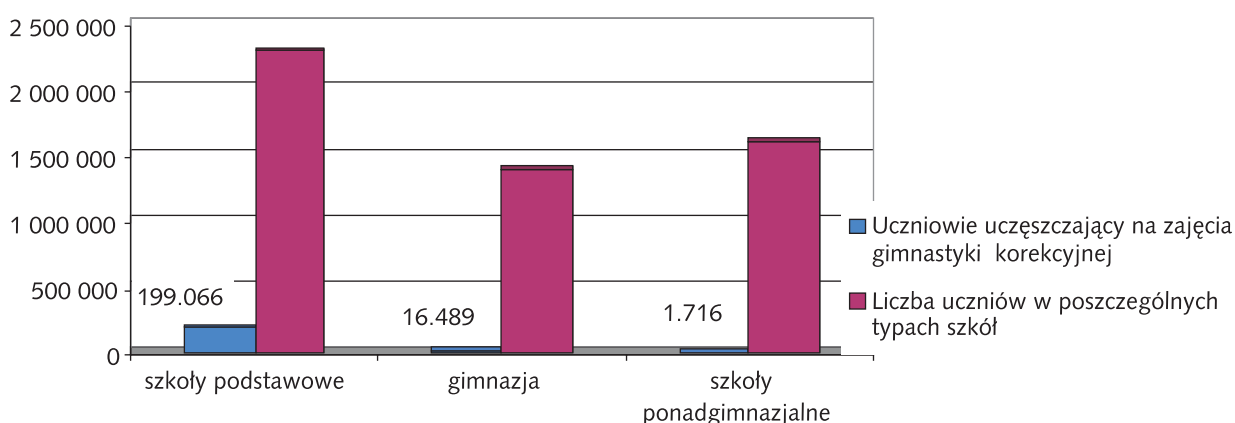
Obiekt	Stan na 15.09.2005 r.	Stan na 30.09.2009 r.	3-2 4:3 (%)
I	2	3	4
boiska do siatkówki	6.818	6.988	170 (2,4%)
boiska do koszykówki	5284	5.788	504 (8,7%)
boiska do piłki ręcznej	5.880	6.222	342 (5,5%)
korty tenisowe	545	733	188 (25,4%)
boiska do piłki nożnej	7.773	8.274	501 (6,1%)
boiska do hokeja na trawie	45	54	9 (16,7%)
bieżnie proste	3.451	3.835	384 (10%)
bieżnie okólne	1.315	1.552	237 (15,3%)
skocznie	5.552	5.755	203 (3,5%)
rzutnie	940	1.170	230 (19,6%)

4. Powołany przez Ministra Zdrowia zespół ekspertów opracował w sierpniu 2009 r. dokument, pn. *Profilaktyka wad postawy u dzieci i młodzieży w środowisku nauczania wychowania – Rekomendacje Ministra Zdrowia*. Dokument, przekazany w sierpniu 2009 r. Ministrowi Edukacji Narodowej, zawiera zalecenia skierowane do: dyrektora szkoły, nauczyciela wychowania fizycznego i pielęgniarki środowiska nauczania.

Z danych Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia wynika, że w populacji dzieci i młodzieży w Polsce w 2006 r. zdiagnozowano 421 tys. przypadków zniekształceń kręgosłupa, co stanowiło 5,1% populacji w wieku 0-18 lat²⁶ (8.255 tys. osób).

Liczba uczniów biorących udział w zajęciach korygujących orzeczone wady postawy zmniejsza się w roku szkolnym 2009/2010 na kolejnych etapach edukacji. O ile w szkole podstawowej w zajęciach

Wykres nr 3. Uczniowie uczęszczający na zajęcia gimnastyki korekcyjnej (według SIO stan na 30.09.2009 r.)

²⁶ Profilaktyka wad postawy u dzieci i młodzieży w środowisku nauczania wychowania – Rekomendacje Ministra Zdrowia. Warszawa 2009 r., str. 7.

tego rodzaju brało udział 8,7% ogółu uczniów, to w gimnazjum odsetek ten wynosi 1,2%, a w szkołach ponadgimnazjalnych 0,1%.

Zgodnie z obowiązującym w kontrolowanym okresie rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie zakresu i organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą²⁷, opiekę zdrowotną w szkole sprawuje m.in. pielęgniarka środowiska nauczania i wychowania i higienistka szkolna.

W 2007 r. opiekę zdrowotną nad uczniami sprawowało 3.730 pielęgniarek oraz 1.050 higienistek²⁸.

W roku szkolnym 2008/2009 w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych funkcjonowało 2.027 gabinetów lekarskich oraz 9.007 gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej (według danych SIO; stan na dzień 30 września 2009 r.).

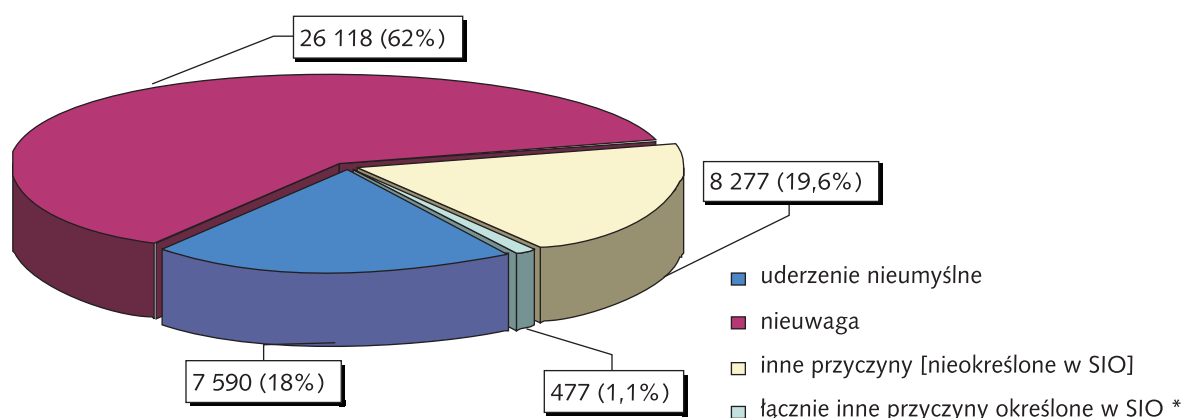
jętych profilaktyczną opieką zdrowotną w szkole (ok. 600 tys. osób)²⁹.

5. W latach szkolnych 2005/2006-2008/2009, według SIO, zmniejszyła się liczba wypadków na zajęciach wychowania fizycznego w szkołach publicznych i niepublicznych dla dzieci i młodzieży z 59.805 do 42.154 (stanowiły one ponad połowę ogółu wypadków w szkołach, tj. odpowiednio 50,3% i 56,9%).

Na przykładzie roku szkolnego 2008/2009, najczęstszymi przyczynami wypadków na zajęciach wychowania fizycznego były:

- 1) nieuwaga (61,5%) uderzenia nieumyślne (17,9%),
- 2) nieznajomość lub nieprzestrzeganie przepisów BHP (0,3%),
- 3) brak lub niedostateczny nadzór nad uczniami (0,3%), zły stan techniczny obiektów i urządzeń sportowych (0,2%),

Wykres nr 4. Przyczyny wypadków na zajęciach wychowania fizycznego w roku szkolnym 2008/09 (wg SIO stan na 30.09.2009 r.)

* zły stan techniczny obiektów, urządzeń i sprzętu, brak lub niedostateczny nadzór nad uczniem, prowadzenie zajęć niezgodnie z programem, nieznajomość lub nieprzestrzeganie przepisów BHP, zły stan zdrowia lub niepełna zdolność do zajęć, umyślne uderzenie

Gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej znajdowały się w około 95% szkół wszystkich typów w mieście, natomiast na wsi nie posiadało ich aż 60% szkół podstawowych, 50% gimnazjów i 40% liceów i techników. W roku szkolnym 2006/2007 średnio 12% uczniów nie zostało ob-

- 4) zły stan zdrowia lub niepełna zdolność do zajęć (0,2%),
- 5) prowadzenie zajęć niezgodnie z programem nauczania (0,1%),
- 6) inne przyczyny (19,6%).

6. Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o kulturze fizycznej, organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego tworzą warunki prawno-organi-

²⁷ Dz. U. Nr 282, poz. 2814. Obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą (Dz. U. Nr 139, poz. 1133).

²⁸ Zgodnie z danymi Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia przekazanymi przez Ministerstwo Zdrowia w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK. Pielęgniarka środowiska nauczania i wychowania nie jest pracownikiem szkoły, realizuje na terenie szkoły świadczenia opieki zdrowotnej określone w umowie z NFZ.

²⁹ Raport Instytutu Matki i Dziecka pn. Nierówności w dostępie uczniów do profilaktycznej opieki zdrowotnej w Polsce w ostatnim roku wdrażania Rządowego Programu Profilaktyczna opieka zdrowotna nad dziećmi i młodzieżą w środowisku nauczania i wychowania, oprac. zb., Warszawa 2007 r., str. 8-9, 39-40, 49-50, 53.

zacyjne i ekonomiczne dla rozwoju kultury fizycznej. Ustawa o systemie oświaty, w art. 5 ust. 7, stanowi, że organ prowadzący szkołę odpowiada za jej działalność. Do zadań organu prowadzącego szkołę należy w szczególności: zapewnienie warunków jej działania, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych w tym zakresie; wyposażenie szkoły w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania oraz wykonywania innych zadań statutowych.

7. Rada Ministrów przyjęła w dniu 23 stycznia 2007 r. *Strategię Rozwoju Sportu w Polsce do roku 2015*, jako dokument kierunkowy, wskazujący podstawowe obszary działań resortu dla kultury fizycznej i sportu w polityce wieloletniej. Jako głównego koordynatora realizacji *Strategii* wskazano Ministerstwo Sportu, a jednostkami rządowymi współpracującymi w zakresie merytorycznym, m.in. Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Zdrowia oraz Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

8. Kierunek studiów wychowanie fizyczne prowadziły 24 uczelnie publiczne (na 96 uczelni publicznych, nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, dane Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego), z czego dziewięć uczelni realizowało studia pierwszego i drugiego stopnia (w tym sześć AWF).

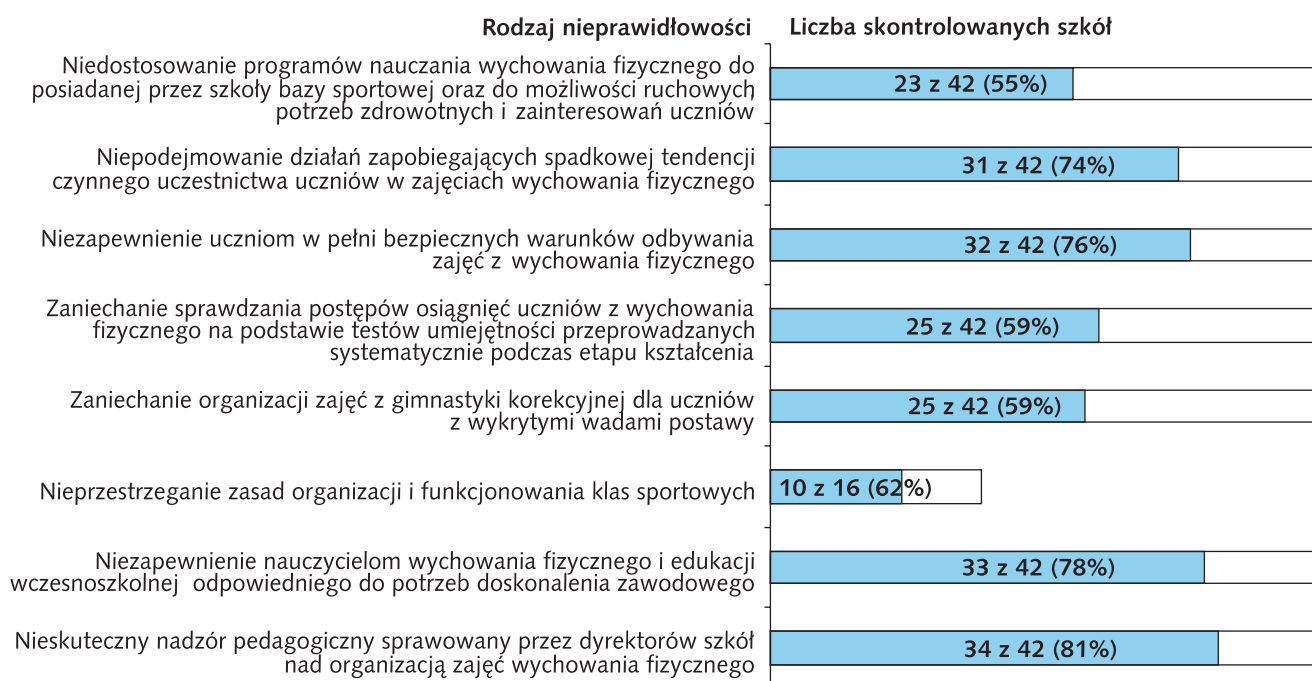
3.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

3.1.

KSZTAŁCENIE UCZNIÓW W PUBLICZNYCH SZKOŁACH W ZAKRESIE WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I ZAPEWNIANIE WARUNKÓW DO UPRAWIANIA SPORTU SZKOLNEGO

Wykres nr 5. Nieprawidłowości w skontrolowanych szkołach publicznych

3.1.1. REALIZACJA PROGRAMÓW NAUCZANIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

I. Kontrolerzy NIK, z udziałem powołanych specjalistów, stwierdzili w 23 szkołach (55%) nieprawidłowości, polegające na przyjęciu do realizacji programów nauczania wychowania fizycznego nieuwzględ-

niających posiadanej bazy sportowej oraz zainteresowań i potrzeb uczniów, a także nieokreśleniu wymagań edukacyjnych stanowiących podstawę kształcenia i oceniania osiągnięć uczniów.

Wynikało to z braku rozpoznania przez nauczycieli możliwości ruchowych i potrzeb zdrowotnych uczniów na początku etapu edukacji (programy nie

uwzględniały indywidualizacji pracy z uczniami) oraz warunków nauczania. Było to niezgodne z § 2 ust 4 pkt 3 rozporządzenia z 2004 r. w sprawie dopuszczania programów nauczania oraz § 4 ust 1 pkt 2 lit. c) rozporządzenia z 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów nauczania. Na przykład:

- Baza sportowa w Zespole Szkół w Kocku nie zapewniała pełnej realizacji przyjętych programów nauczania, ponieważ brak było boiska do uprawiania lekkoatletyki i gry w piłkę nożną. Te elementy programu realizowane były głównie w miesiącach letnich w warunkach terenowych – bez bieżni, bloków startowych, skocznicy i rzutni.
- W Zespole Szkół Licealnych i Zawodowych nr 1 w Tarnowie przyjęto program przewidujący realizację treści nauczania, do prowadzenia których szkoła nie posiadała urządzeń i sprzętu, m.in. pchnięcia kulą, skoku wzwyż, biegów sprinterskich, rzutu dyskiem, ćwiczeń na równoważni i drążku.
- W Publicznym Gimnazjum nr 1 w Garwolinie przyjęte programy nauczania zawierały treści kształcenia dotyczące nauki pływania, jazdy na łyżwach czy nartach pomimo, że szkoła nie posiadała bazy do prowadzenia takich zajęć. Nie uwzględniano w programach i planach indywidualizacji pracy z uczniami z dysfunkcjami ruchu, mimo wiedzy nauczycieli o takich uczniach. Przyjęte programy nie zawierały sposobów osiągania wymagań programowych, form organizacyjnych i metod pracy, z uwzględnieniem indywidualizacji pracy z uczniami w zależności od rozpoznanych potrzeb oraz warunków realizacji programów.

2. W 11 skontrolowanych szkołach (26%) infrastruktura sportowa, z uwagi na brak odpowiednich sal gimnastycznych i sprzętu sportowego, ograniczała zakres realizacji programów nauczania oraz zwiększała niebezpieczeństwo powstawania wypadków.

Dyrektorzy szkół dopuszczali do prowadzenia zajęć w adoptowanych do tego celu salach lub na korytarzach. W pięciu szkołach (12%) nie przestrzegano wymogów § 6 ust. 5 i 5a rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania, tj. zawyżano liczbę uczniów w grupach, łączono je lub prowadzono zajęcia w grupach koedukacyjnych. Na przykład:

- W Zespole Szkół Ekonomiczno-Administracyjnych w Kole, w czasie niekorzystnych warunków atmosferycznych, zajęcia odbywały się salce gimnastycznej i siłowni w piwnicy, gdzie przy pełnej frekwencji padało tam od 1,2 do 1,5 m² na osobę.
- W Zespole Szkół nr 1 w Pabianicach zajęcia wychowania fizycznego prowadzone były w grupach powyżej 26 uczniów, w grupach koedukacyjnych i grupach międzyoddziałowych, w których uczniowie uczęszczali do pięciu typów szkół funkcjonujących w Zespole.

W związku z powyższym nauczyciele wychowania fizycznego nie prowadzili zajęć w oparciu o określony program nauczania, a jedynie dostosowywali plan zajęć do danej grupy ćwiczeniowej (nie różnicując wymagań programowych w poszczególnych typach szkół).

2. W 19 szkołach (45%) stwierdzono niespójność opracowanych planów dydaktycznych programu nauczania, polegającą na niedostosowaniu treści nauczania do potrzeb i możliwości uczniów, w tym nieuwzględnienie indywidualizacji pracy z uczniami z dysfunkcjami ruchu. Ponadto specjaliści wskazywali na nadmierne preferowanie gier zespołowych w ogólnym czasie zajęć oraz na brak lub nieodpowiedni opis osiągnięć uczniów (dotyczących poziomu sprawności ruchowej i wysiłku) i metod ich pomiaru. Na przykład:

- W Gimnazjum nr 7 w Tomaszowie Mazowieckim nie przeprowadzono na początku etapu kształcenia rozpoznania sprawności i stanu zdrowia uczniów, stąd plany dydaktyczne nauczycieli nie uwzględniały specyfiki pracy z uczniami z dysfunkcjami ruchu. Plany te nie były spójne z programem nauczania, ponieważ nie uwzględniały: struktury realizowanego programu, podziału na zajęcia obowiązkowe, fakultatywne oraz odniesienia do form i metod pracy, organizacji zajęć i środków dydaktycznych. W planach nie określono sprawdzianów oraz sposobów pomiaru osiągnięć uczniów.

Ponadto w sześciu skontrolowanych szkołach (14%), w klasach I-III szkół podstawowych nauczyciele nie opracowali planów dydaktycznych, co było niezgodne z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej z 2002 r. oraz nie wykazywali realizacji zajęć ruchowych w dziennikach lekcyjnych, co było niezgodne z § 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji³⁰. Na przykład:

- W Szkole Podstawowej nr 5 w Orzeszu Zazdrości nauczyciele nie opracowali planów pracy. Do dziennika lekcyjnego wpisywano tematy z przewodników metodycznych, w których fragmentarycznie uwzględniano tematykę zajęć ruchowych, stąd nie można stwierdzić, czy i jakie metody, środki i formy zastosowano w zakresie tych zajęć. W kl. I w roku szkolnym 2009/2010, nauczyciel stażysta nie dokonywał zapisów w dzienniku, ponieważ nie został poinstruowany, w jaki sposób ma go wypełniać.

³⁰ Dz. U. Nr 23, poz. 225, ze zm.

4. W siedmiu szkołach, w kl. I szkoły podstawowej i w kl. I gimnazjum (18%), w roku szkolnym 2009/2010, nie wprowadzono programów nauczania zawierających podstawę programową wychowania fizycznego, stosownie do wymogów rozporządzenia z 2008 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego.

Ponadto stosowane programy nie uwzględniały m.in.: sposobów osiągania celów kształcenia, indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w jakich program będzie realizowany, zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 2 lit. c) rozporządzenia MEN z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników³¹.

- W Szkole Podstawowej nr 142 w Krakowie stosowany program nauczania był powieleniem zapisów zmienionej w 2008 r. podstawy programowej wychowania fizycznego, a plan dydaktyczny był kopią ww. programu.

5. W trakcie kontroli NIK przeprowadzono, przy udziale specjalistów, obserwację 61 zajęć ruchowych w klasach I-III szkoły podstawowej i 94 zajęć wychowania fizycznego na wyższych etapach edukacji. W 14 przypadkach obserwowanych zajęć ruchowych (23%) i 19 zajęć z wychowania fizycznego (20%) stwierdzono nieprawidłowości w prowadzeniu zajęć polegające na:

- 1) nieosiągnięciu celów zajęć,
- 2) stosowaniu nieodpowiednich form organizacyjnych, metod i środków dydaktycznych,
- 3) nekorygowaniu błędów podczas wykonywania ćwiczeń,

- 4) braku bieżącego oceniania wykonywanych ćwiczeń,
- 5) niezastosowaniu zindywidualizowanych metod pracy wobec uczniów z dysfunkcjami ruchu.

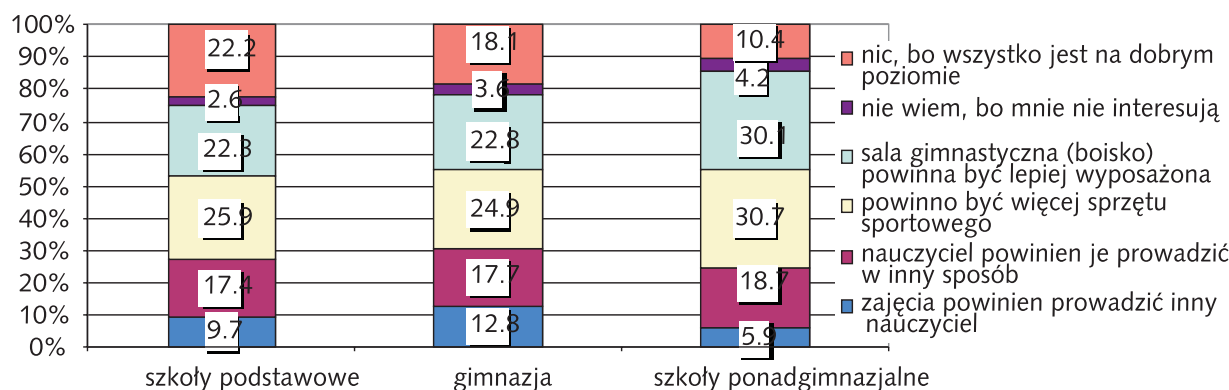
Na przykład:

- W Liceum Ogólnokształcącym w Żyrardowie wszystkie (cztery) obserwowane zajęcia były prowadzone tylko z użyciem piłek jako środka dydaktycznego. Podczas wszystkich zajęć nie zapewniono porządku (nadmierny hałas utrudniał komunikację). Na dwóch z czterech zbadanych zajęć stwierdzono brak bieżącego oceniania osiągnięć uczniów.

Powyższe nieprawidłowości znajdują swoje odzwierciedlenie w wynikach badania ankietowego uczniów ostatnich klas szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Niepokojącym jest, że odsetek uczniów negatywnie oceniających udział w zajęciach wychowania fizycznego rośnie wraz ze stopniem kształcenia. O ile odsetek ten w szkole podstawowej i gimnazjum wyniósł odpowiednio 12% i 19%, to w szkołach ponadgimnazjalnych 30%³².

Ponad połowa ogółu uczniów (52%) na pytanie, co należy zmienić, aby zajęcia z wychowania fizycznego były interesujące, wskazała na potrzebę lepszego wyposażenia boisk i sal gimnastycznych w sprzęt i urządzenia sportowe (w szkołach ponadgimnazjalnych odsetek ten wyniósł 61%, natomiast w szkole podstawowej i gimnazjum po 48%). Ponad jedna czwarta odpowiedzi uczniów (27%) wskazywała również na potrzebę innego sposobu prowadzenia lekcji lub/i opinii, że zajęcia powinien prowadzić inny nauczyciel (w szkołach ponadgimnazjalnych odsetek ten wyniósł łącznie 25%, w szkołach podstawowych 27%, a w gimnazjum 30,5%).

Wykres nr 6. Opinie uczniów: co należy zmienić, aby zajęcia z wychowania fizycznego były interesujące (badania własne NIK)

³¹ Dz. U. Nr 89, poz. 730.

³² Wyniki badania ankietowego przedstawiono w załączniku nr 3 do Informacji.

3.1.2. UCZESTNICTWO UCZNIÓW W ZAJĘCIACH WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

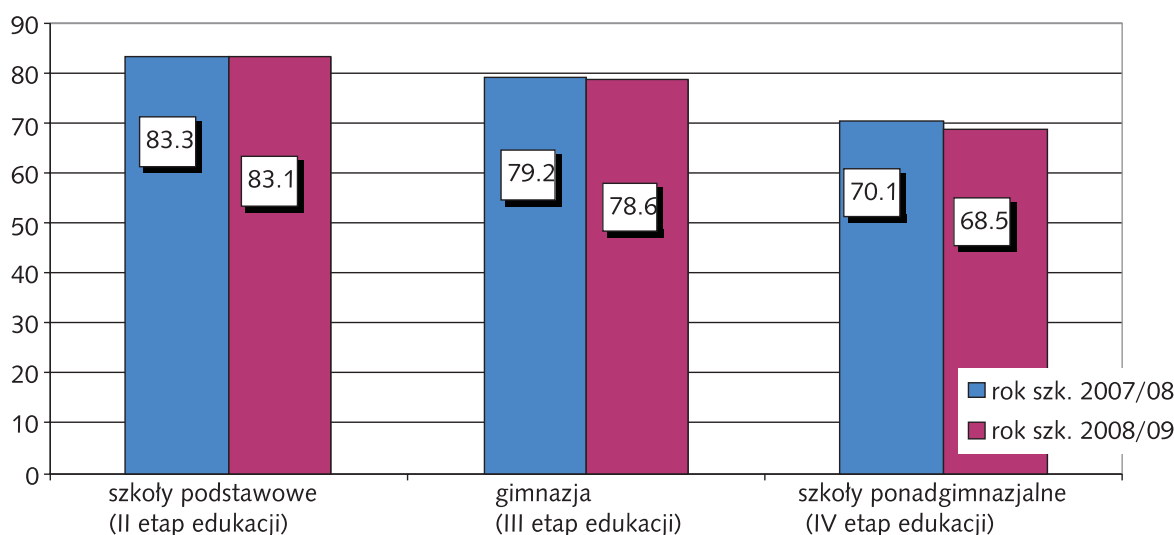
I. W skontrolowanych szkołach odnotowano niski poziom aktywnego uczestnictwa uczniów w zajęciach wychowania fizycznego (tj. uczniów obecnych i ćwiczących) z tendencją spadkową, z 77,5% w roku szkolnym 2007/2008 do 76,7% w roku szkolnym 2008/2009. Liczba uczniów aktywnie uczestniczących w zajęciach zmniejszała się na kolejnych etapach edukacji oraz w badanych latach szkolnych, tj.: na II etapie (kl. IV-VI szkoły podstawowej) – 16,8% (w badanym okresie spadek o 0,2%), na III etapie (gimnazjum) – 21,1% (spadek o 0,6%) i na IV etapie (szkoły ponadgimnazjalne) – 30,7% (spadek o 1,6%)³³.

- W Gimnazjum nr 1 w Garwolinie i Gimnazjum nr 2 w Sulejówku nie uczestniczyły czynnie w zajęciach odpowiednio 31% i 30% uczniów.
- W Zespole Szkół Ekomomiczno-Administracyjnych w Kole i w Zespole Szkół nr 1 w Pabianicach nie uczestniczyły aktywnie w zajęciach odpowiednio 41% i 59% ogółu zapisanych do szkoły uczniów.

Szczegółowe dane, dotyczące uczestnictwa uczniów w zajęciach wychowania fizycznego w skontrolowanych szkołach w wybranym w trakcie kontroli tygodniu, w roku szkolnym 2009/2010 przedstawia załącznik nr 6 do *Informacji*.

Najczęstsze, stwierdzone w trakcie kontroli NIK przyczyny braku aktywności na zajęciach (mimo formalnej obecności na lekcji) to: brak stroju sportowego (33,1%), zwolnienia udzielone przez rodziców

Wykres nr 7. Uczestnictwo uczniów w zajęciach wychowania fizycznego w latach 2007/08 i 2008/09 (badania własne NIK)

Powyższe ustalenia potwierdzają badania uczestnictwa uczniów w zajęciach wychowania fizycznego w wybranym tygodniu zajęć w roku szkolnym 2009/2010, przeprowadzone podczas kontroli NIK. Na II etapie edukacji nie uczestniczyło aktywnie w zajęciach 18,9% uczniów, na III – 24,2%, a na IV etapie – 36,1%. Na przykład:

- W Szkole Podstawowej nr 172 w Łodzi i Szkole Podstawowej nr 6 w Łodzi nie uczestniczyło czynnie w zajęciach odpowiednio 28% i 27% ogółu uczniów.

(22,8%), zwolnienia lekarskie (17,7%) oraz okresowe zwolnienia udzielone przez dyrektora szkoły na podstawie opinii lekarza (9,8%)³⁴.

2. Dyrektorzy 36 skontrolowanych szkół (86%) nie badali, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego, problematyki obecności i aktywnego udziału uczniów w zajęciach wychowania fizycznego.

³³ W roku szkolnym 2007/08 i 2008/09 do skontrolowanych szkół uczęszczało odpowiednio 18.711 i 18.661 uczniów, z tego do szkół podstawowych 6.246 i 6.330, do gimnazjów 6.799 i 6.623, a do szkół ponadgimnazjalnych 5.666 i 5.708.

³⁴ Z informacji uzyskanych z MEN na podstawie art. 29 pkt 2 lit. f wyniku, że kuratorzy oświaty sygnalizowali narastający problem nieobecności uczniów na zajęciach wychowania fizycznego, w tym problemie wystawiania zaświadczeń lekarskich. Wśród powodów wymieniano m.in.: niewłaściwy stan bazy sportowej, brak stroju, niedocenianie przez nauczyciela wysiłku i zaangażowania uczniów, mało atrakcyjne zajęcia.

W ocenie NIK spadek liczby uczniów aktywnie uczestniczących w zajęciach wychowania fizycznego na kolejnym etapie edukacji spowodowany jest w szczególności: nietrafnie dobranymi programami nauczania, stosowaniem mało atrakcyjnych form prowadzenia zajęć oraz wadliwym systemem oceniania osiągnięć uczniów, a także nieodpowiednią infrastrukturą sportową.

3. W szkołach ponadgimnazjalnych nastąpił znaczny wzrost liczby uczniów zwolnionych przez dyrektora szkoły z zajęć wychowania fizycznego na podstawie opinii lekarza, odpowiednio w latach szkolnych 2007/2008 i 2008/2009, z 495 osób (8,7% uczniów) do 585 osób (10,2% uczniów), tj. o 18,2%.

Na przykład:

- W Zespole Szkół Chemicznych i Ogólnokształcących w Olsztynie liczba zwolnień udzielonych przez dyrektora szkoły na podstawie opinii lekarskich wzrosła w badanych latach z 55 (7,5% ogółu uczniów) do 84 uczniów (11,4%). tj. o 52,7%.
- W Zespole Szkół nr 1 w Pabianicach w skontrolowanych latach szkolnych liczba uczniów zwolnionych przez dyrektora szkoły z lekcji wychowania fizycznego wzrastała i wyniosła odpowiednio 76 (15%) i 97 (19%), tj. wzrosła o 27,6%.

W czterech szkołach (9%), tj. Zespole Szkół w Brzeźniu, Szkole Podstawowej nr 172 w Łodzi, Zespole Szkół Techniczno-Ekonomicznych w Myślenicach i Zespole Szkół nr 1 w Pabianicach, dyrektorzy szkół zwalniali uczniów z zajęć wychowania fizycznego niezgodnie z § 8 rozporządzenia w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów, tj.: na okres dłuższy niż określono to w opinii lekarskiej lub przy braku opinii lekarskich. Na przykład:

- W Zespole Szkół nr 1 w Pabianicach, na 52 opinie lekarskie, stwierdzające niezdolność do czynnego uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego w roku szkolnym 2008/2009, dyrektor szkoły tylko w 18 przypadkach (34,6%) wydał decyzje o zwolnieniu uczniów z zajęć. W decyzjach tych nie zawarto okresu zwolnienia ucznia z zajęć, określonego w opiniach lekarskich. W 32 przypadkach (w których przedłożono ww. opinie lekarskie i nie wydano decyzji dyrektora szkoły) w dokumentacji szkolnej uczniów, w miejsce oceny klasyfikacyjnej na koniec semestru lub roku szkolnego, dokonano wpisów o treści „zwolniony”, mimo że dyrektor szkoły nie wydał stosownej decyzji w tym zakresie.
- W Zespole Szkół Techniczno-Ekonomicznych w Myślenicach, w 17 przypadkach na 90 skontrolowanych (19%), dyrektor zwalniał uczniów na czas dłuższy niż określił lekarz w opinii.

4. W latach 2007/2008 i 2008/2009 na II i III etapie kształcenia jedynie cztery szkoły (9%) skorzystały z możliwości innej formy realizacji czwartej godziny zajęć wychowania fizycznego, proponując uczniom m.in. pływanie, grę w tenisa ziemnego oraz gry i zabawy sprawnościowe.

Od roku szkolnego 2009/2010, na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2009 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji dwóch obowiązkowych godzin zajęć wychowania fizycznego³⁵, rozszerzono możliwość zróżnicowania oferty zajęć na dwie godziny lekcyjne na II, III i IV etapie edukacji. Z ustaleń kontroli NIK wynika, że skorzystało z ww. możliwości tylko pięć (12%) szkół, w tym żadna ze szkół ponadgimnazjalnych.

Wprowadzenie zajęć na podstawie ww. rozporządzeń odbywało się w trzech przypadkach, tj. Gimnazjum nr 8 w Lesznie, Gimnazjum nr 7 w Tomaszowie Mazowieckim i Gimnazjum nr 65 w Poznaniu z naruszeniem przepisów ww. rozporządzeń. Na przykład:

- W Gimnazjum nr 8 w Lesznie, w latach szkolnych 2007/2008 i 2008/2009 nie realizowano czwartej obowiązkowej godziny wychowania fizycznego odpowiednio 288 uczniów (76% ogółu uczniów) i 134 uczniów (43% ogółu uczniów), ponieważ dyrektor potraktował ją jako zajęcia dodatkowe. Spośród pozostałych uczniów, którzy zapisali się na te zajęcia, część brała udział w dwóch godzinach zajęć zamiast czterech (w ujęciu miesięcznym).
- W Gimnazjum nr 65 w Poznaniu w kl. I wprowadzono od roku szkolnego 2009/2010 dwie godziny obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego do wyboru, jednak wbrew § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie dopuszczalnych form realizacji dwóch godzin obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, dyrektor nie uzgodnił propozycji ww. zajęć, z organem prowadzącym, Radą Pedagogiczną i Radą Rodziców.

W ocenie NIK, uwzględniając różnorodne warunki działania szkół i fakultatywny charakter ww. rozporządzeń dotyczących dopuszczalnych form organizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, w sytuacji spadku uczestnictwa uczniów w zajęciach wychowania fizycznego, oznaczało to zaniechanie przez szkoły możliwości stworzenia uczniom wyboru takiej formy aktywności ruchowej, która odpowiada ich umiejętnościom i zainteresowaniom, uwzględniając ich osiągnięcia sportowe, poziom sprawności i potrzeby zdrowotne.

W skontrolowanych szkołach z etapu na etap edukacji wzrasta krytyczne postrzeżenie przez uczniów uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego. Opinię, że zajęcia te nie są intere-

³⁵ Dz. U. Nr 136, poz. 1116.

sujące, wyraziła w ankietach prawie jedna piąta uczniów ostatnich klas szkół podstawowych, jedna czwarta uczniów gimnazjów i jedna trzecia uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

5. Na brak zróżnicowanej oferty form obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego wskazywali uczniowie w badaniu ankietowym. Według 45% ankietowanych uczniów, podczas zajęć z wychowania fizycznego nauczyciele nadmiernie preferują: gry zespołowe (piłkę nożną, siatkówkę, koszykówkę i piłkę ręczną) ćwiczenia gimnastyczne – 22,5% (w szkołach ponadgimnazjalnych – 16% oraz łącznie na poziomie gimnazjum i szkoły podstawowej – 29%).

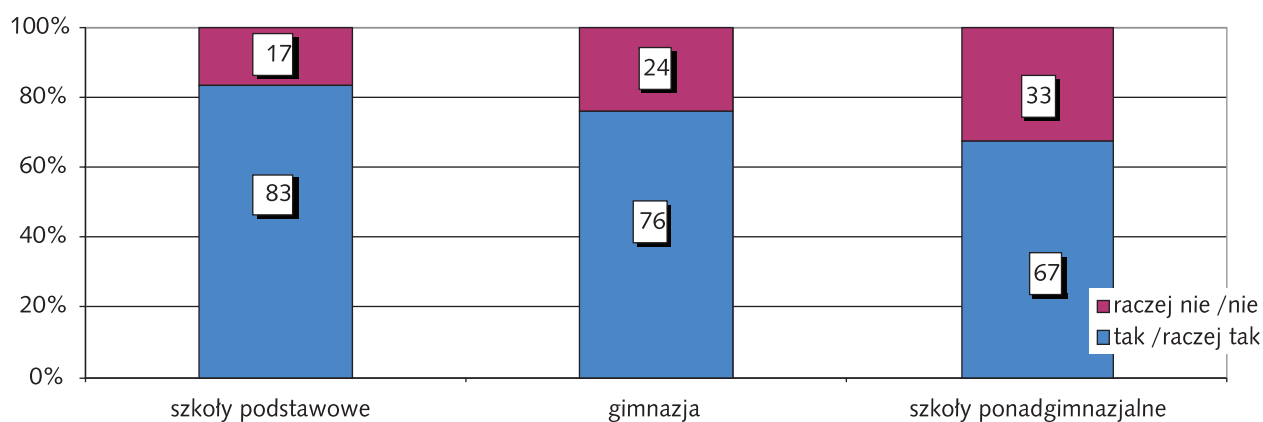
Inne formy aktywności, wskazywane przez uczniów jako nowoczesne i bardziej interesujące, stanowiły margines zajęć w szkołach ponadgimnazjalnych oraz w podstawowych i gimnazjach (gra w tenisa stołowego – 11% – wyniki zbliżone w ww. typach szkół, tańce i aerobik – odpowiednio w ww. typach szkół – 6% i 3% oraz pływanie i gry sprawnościowe – odpowiednio 3% i 6%).

ocenie wewnątrzszkolne ma m.in. na celu motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce.

2. W skontrolowanych szkołach opracowano i stosowano, w ramach wewnątrzszkolnego systemu oceniania, tzw. przedmiotowy system oceniania z wychowania fizycznego. W przypadku 25 szkół (59%) podstawą tego systemu były ogólnie sformułowane, niewymierne i niemierzalne kryteria ocen szkolnych, niezgodne z przepisami rozporządzenia w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów. Nieprawidłowości te dotyczyły w szczególności:

1) niesformułowania, wbrew § 3 ust 3 pkt 1 ww. rozporządzenia, wymagań edukacyjnych (programowych) niezbędnych do uzyskania poszczególnych semestralnych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z wychowania fizycznego. Zgodnie z § 2 ust. 2 ww. rozporządzenia ocenianie osiągnięć ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych. W związku z tym wymagania te powinny być wypoziomowane i powiązane ze skalą ocen szkolnych;

Wykres nr 8. Opinie uczniów: czy zajęcia wychowania fizycznego są ciekawe (badania własne NIK)

3.1.3. OCENIANIE OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW Z WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

1. Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia przyjęte w skontrolowanych szkołach uregulowania dotyczące oceniania osiągnięć uczniów z przedmiotu wychowanie fizyczne, w tym w szczególności nieokreślenie wymagań edukacyjnych. Brak jednoznacznych wymagań, wpływających na obiektywizm oceniania osiągnięć uczniów, jest jednym z czynników zniechęcających uczniów do przedmiotu.

Zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów,

2) nieukierunkowania systemu oceniania z wychowania fizycznego na określenie poziomu i postępów osiągnięć przez ucznia. Zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 1 ww. rozporządzenia, jednym z celów oceniania wewnątrzszkolnego jest informowanie uczniów o poziomie osiągnięć edukacyjnych oraz o postępach w tym zakresie. Jest to wysoce utrudnione wobec braku określenia w systemie oceniania wymagań edukacyjnych, w stosunku do których nauczyciele powinni rozpoznawać poziom i postępy, zgodnie z § 2 ust. 2 i § 3 ust. 3 pkt 1 ww. rozporządzenia. W szczególności w ww. celu nie przeprowadzano testów umiejętności,

służących określeniu poziomu sprawności ucznia na wejściu, w trakcie i na wyjściu etapu kształcenia z wychowania fizycznego. Nie wskazano, jaki wpływ ma postęp uzyskany przez ucznia na ocenianie bieżące i klasyfikacyjne.

- 3) nieokreślenia, stosownie do § 7 rozporządzenia w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów, w jaki sposób będzie oceniany wysiłek i wkład pracy ucznia w wywiązywanie się z zadań (obowiązków) z wychowania fizycznego. W ten sposób nie wskazano uczniowi mniej sprawnemu ruchowo (np. z dysfunkcjami), w sposób wymierny i mierzalny, przy jakim wysiłku i wkładzie pracy w wykonywaniu zadań może on uzyskać coraz wyższe oceny z wychowania fizycznego, łącznie z oceną celujący.

Wadliwe uregulowania w ww. zakresie spowodowały, m.in. że:

- W Zespole Szkół w Kocku podstawowym kryterium wystawiania ocen cząstkowych, a następnie semestralnych i rocznych, była obecność i uczestnictwo w zajęciach, a nie postęp w osiąganiu umiejętności i wiedzy oraz wysiłek ucznia.
- W Gimnazjum nr 3 w Łaziskach Górnych oceny semestralne i końcoworoczne były średnią arytmetyczną ocen cząstkowych i nie uwzględniały zaangażowania i wysiłku ucznia.

3.1.4. POZALEKCYJNE ZAJĘCIA SPORTOWO-REKREACYJNE

I. Oferta skontrolowanych szkół w zakresie nadobowiązkowych zajęć pozalekcyjnych o charakterze sportowym, rekreacyjnym i usprawniającym, służąca rozwojowi zainteresowań i zaspokojeniu potrzeb zdrowotnych uczniów, była niewystarczająca.

W 11 szkołach (26%) nie prowadzono pozalekcyjnych zajęć o charakterze sportowo-rekreacyjnym lub zajęcia te były organizowane tylko okresowo. Najczęściej organizowano zajęcia, w takich dyscyplinach, jak: piłka nożna, koszykówka i siatkówka oraz zajęcia na siłowni, gry i zabawy sportowe. Wymiar czasowy tych zajęć wynosił na ogół jedną lub dwie godziny tygodniowo. W zajęciach nadobowiązkowych uczestniczyło od 16% do 36% ogółu uczniów szkół podstawowych i gimnazjów (według typów szkół) oraz od 7% do 18% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Potwierdzają ww. ustalenia uczniowie w badaniu ankietowym, ponieważ większość z nich stwierdziła (67%, przy czym odsetek ten w szkołach ponadgimnazjalnych wyniósł aż 81%), iż nie uczestniczą w zajęciach pozalekcyjnych organizowanych przez szkołę.

Na przykład:

- W Zespole Szkół w Starych Juchach nie organizowano zajęć pozalekcyjnych o charakterze sportowym, rekreacyjnym lub usprawniającym, w tym nauki pływania na żadnym z trzech etapów edukacji.
- W Zespole Szkół Chemicznych i Ogólnokształcących w Olsztynie liczba godzin zajęć pozalekcyjnych i uczestników zmniejszyła się w skontrolowanym okresie, z 10 godzin i 78 osób (10,6% ogółu uczniów w szkole w roku szkolnym 2007/2008), do siedmiu godzin i 58 uczestników (7,9% ogółu uczniów w szkole) w roku szkolnym 2009/2010, tj. o 30% (przy spadku liczby uczniów uczęszczających na zajęcia w tym samym okresie o 34,5%).

2. Naukę pływania zorganizowały 23 szkoły typu podstawowego (przede wszystkim w kl. I-III) i gimnazjalnego. W ocenie NIK zakres organizacji pływania w szkole był niewystarczający, ponieważ w poszczególnych szkołach nie obejmowano nauką pływania wszystkich uczniów, a zajęcia były prowadzone nieregularnie.

O konieczności prowadzenia w szkole obowiązkowej nauki pływania świadczy fakt, iż w badaniu ankietowym blisko jedna czwarta uczniów szkół ponadgimnazjalnych (23%) i 12% uczniów szkół podstawowych i gimnazjów oświadczyła w badaniu ankietowym, że nie potrafi pływać.

3. W 25 skontrolowanych jednostkach (59%) nie prowadzono zajęć z gimnastyki korekcyjnej, z tego w 12 nie zorganizowano zajęć, a w 13 wprowadzono je jedynie w kl. I-III szkoły podstawowej, niekontynuując ich na kolejnych etapach edukacji (nie zorganizowano zajęć w kl. I-III Szkoły Podstawowej w Zespole Szkół w Siedliszczu, w Zespole Szkół w Brzeźniu i w Szkole Podstawowej nr 142 w Krakowie).

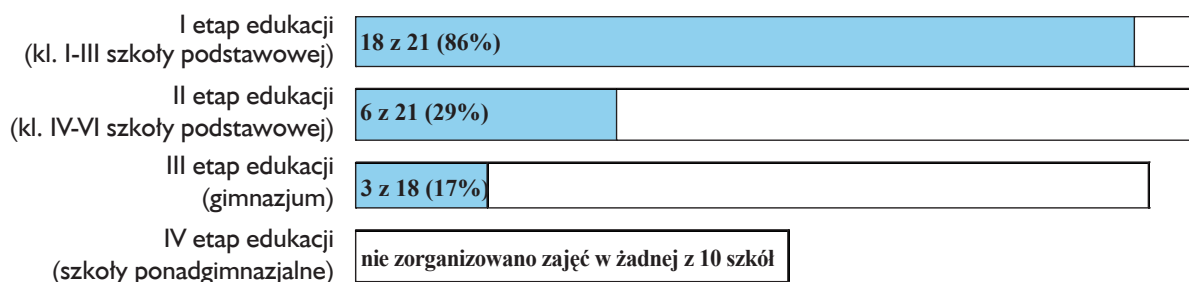
Zakres i organizację zajęć z gimnastyki korekcyjnej w skontrolowanych szkołach według etapów edukacji i typów szkół (badania własne NIK) przedstawia wykres nr 9.

Na pierwszym etapie edukacji zajęcia z gimnastyki korekcyjnej zorganizowano w 18 szkołach podstawowych (86%), a na etapie gimnazjum zaledwie w trzech szkołach (17%). W szkołach ponadgimnazjalnych nie zorganizowano zajęć z gimnastyki korekcyjnej w żadnej ze skontrolowanych szkół, mimo potrzeb wynikających ze stwierdzonych wad postawy uczniów.

Na przykład:

- W Liceum Ogólnokształcącym w Żyrardowie w latach szkolnych 2007/2008 i 2008/2009 wady postawy stwierdzono odpowiednio u: 47% i 43% uczniów, a w Zespole Szkół w Siewierzu odpowiednio u 46% i 52% uczniów.

Wykres nr 9.

- W Szkole Podstawowej nr 9 w Etku, na odpowiednio 52 i 53 uczniów kl. I-VI, zakwalifikowanych przez lekarza do zajęć z gimnastyki korekcyjnej w latach szkolnych 2007/2008 i 2008/2009, zajęciami tymi objęto tylko 22 uczniów (41,4%) w roku szkolnym 2008/2009. W szkolnych planach nauczania wykazano realizację ww. zajęć w roku szkolnym 2007/2008, podczas gdy szkoła ich nie prowadziła.
- W Gimnazjum nr 1 w Garwolinie nie prowadzono zajęć z gimnastyki korekcyjnej, mimo że dyrektor posiadał informacje o zakresie wad postawy uczniów, jak i o wskazaniach lekarskich do ćwiczeń korekcyjnych. W roku szkolnym 2009/2010 47 uczniów posiadało różne dysfunkcje ruchu (spośród 143, tj. 33% uczniów szkoły), w tym 18 uczniów klas sportowych (spośród 51, tj. 12,6%).

W ocenie NIK, dyrektorzy szkół w niewystarczającym zakresie wykorzystywali, w odniesieniu do ww. problematyki, możliwość współpracy z pielęgniarką szkolną, na co pozwalają przepisy § 3 i § 7 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie zakresu i organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą³⁶.

3.1.5. UDZIAŁ UCZNIÓW WE WSPÓŁZAWODNICTWIE SPORTOWYM

1. W 7% szkół nie zorganizowano żadnych imprez sportowych. W 26% szkół organizowano tylko wewnętrzzszkolne imprezy sportowe (np.: Dzień sportu, zawody z okazji Dnia Dziecka, turnieje międzyszkolowe). Imprezy sportowe rangi mistrzostw szkoły czy spartakiad szkolnych zorganizowano tylko w 67% szkołach.

W badaniu ankietowym 52% uczniów szkół podstawowych i gimnazjów oraz 60% uczniów szkół ponadgimnazjalnych stwierdziła, że nie uczestniczyła w zawodach szkolnych lub międzyszkolnych.

2. Ponad połowa szkół (62%) sporadycznie współpracowała z klubami sportowymi, uczniowskimi klubami sportowymi i szkolnym związkiem sportowym, przy czym tylko siedem szkół (17%) określiło współdziałanie poprzez umowy i porozumienia, m.in. w zakresie selekcji i rekrutacji uczniów uzdolnionych sportowo.

3. Dziewięć polskich związków sportowych (13%) współpracowało ze szkołami publicznymi, organizując: szkolenia bądź kursy instruktorskie m.in. dla nauczycieli wychowania fizycznego, zawody dla dzieci i młodzieży rangi lokalnej i krajowej, obozy wypoczynkowe i szkoleniowe oraz przekazując sprzęt sportowy dla szkół (w szczególności uczniowskim klubom sportowym). Na ww. działania związku w skontrolowanym okresie wydatkowały 1.089,4 tys. zł³⁷.

4. Uczniowie, którzy osiągnęli wysokie wyniki sportowe w poszczególnych dyscyplinach sportu, byli doceniani przez szkołę lub organ prowadzący poprzez przyznawanie m.in. stypendiów sportowych. W badanym okresie przyznano łącznie 224 okresowych stypendiów dla uczniów z 12 szkół (28%), w kwocie od 50 do 128 zł miesięcznie.

5. Wszystkie skontrolowane szkoły promowały swoje osiągnięcia sportowe m.in. poprzez ekspozycję trofeów sportowych szkoły, na tablicach ogłoszeń szkoły, w gazetkach szkolnych, na stronie internetowej szkoły lub/i w czasopismach lokalnych.

W bibliotekach 35 szkół (83%) znajdowały się publikacje z zakresu wychowania fizycznego i sportu (albumy, książki, płyty CD i kasety), lecz stanowiły one znikomą część księgozbioru (od kilku do kilkudziesięciu pozycji, co stanowiło poniżej 1% zbioru). W 21 szkołach (50%) nie prowadzono konkursów, turniejów w zakresie tematyki wychowania fizycznego i sportu oraz konkursów *fair play*, wykładów i pogadanek na temat zachowania się podczas imprez sportowych.

³⁶ Dz. U. Nr 282, poz. 2814, ze zm.

³⁷ Informacja uzyskana od polskich związków sportowych na podstawie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK (zob. załącznik nr 5 do Informacji).

3.1.6. ORGANIZACJA I FUNKCJONOWANIE KLAS SPORTOWYCH

1. W 10 spośród 16 skontrolowanych szkół (62%), w których funkcjonowały klasy sportowe, stwierdzono nieprawidłowości w zakresie: nieprzestrzegania zasad naboru do tych klas, niezapewnienia odpowiednich warunków organizacyjnych w zakresie wymiaru godzin zajęć sportowych i liczby uczniów oddziałów oraz programu szkolenia sportowego.

2. W statutach dziewięciu szkół (56%) nie uregulowano organizacji i warunków kształcenia w klasach sportowych stosownie do przepisów zawartych w załącznikach nr 2, 3 i 4 do rozporządzenia w sprawie ramowych statutów szkół (stosownie do danego typu szkoły), nie określając m.in. jaką dyscyplinę sportową uprawia się w szkole oraz zasad rekrutacji wskazanych w § 12 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych³⁸.

W siedmiu szkołach (44%) nie przestrzegano, wbrew wymogom § 12 ust. 2 i 3 ww. rozporządzenia, zasad w zakresie rekrutacji do oddziałów sportowych, co polegało na:

1) niewymaganiu w trakcie rekrutacji zaświadczeń lekarskich o bardzo dobrym stanie zdrowia lub tolerowaniu zaświadczeń wydanych przez nieuprawnionych lekarzy różnych specjalności, zamiast przez lekarza specjalistę w dziedzinie medycyny sportowej lub innego uprawnionego lekarza³⁹. Nieprzestrzeganie unormowań spowodowało kwalifikację do oddziałów sportowych uczniów z dysfunkcjami, i tak:

- W Publicznym Gimnazjum Nr 1 w Garwolinie w roku szkolnym 2009/2010 do trzech oddziałów sportowych klasy pierwszej (piłka siatkowa i koszykówka) przyjęto bez zaświadczeń 51 uczniów, spośród których 18 (35%) posiada różne dysfunkcje: nadwagę, otyłość, wady postawy i zaburzenia rytmu serca (jedna osoba).
- W Szkole Podstawowej nr 9 w Ełku w roku szkolnym 2009/2010 w zajęciach pozalekcyjnych gimnastyki sportowej uczestniczyło 16 uczniów kl. I bez zaświadczeń lekarza o możliwości uprawiania tej dyscypliny. Ponadto u pięciu uczniów stwierdzono schorzenia narządów ruchu, m.in. skoliozę.

Kontrolerzy, w trybie art. 51 ust. 1 ustawy o NIK, powiadomili dyrektorów o stwierdzeniu niebezpieczeństwa dla zdrowia lub życia uczniów. Dyrektorzy zawiesili zajęcia do czasu uregulowania rekrutacji zgodnie z przepisami prawa;

2) braku pisemnej zgody rodziców na uczęszczanie dziecka do oddziału sportowego (w czterech szkołach, tj. w 25%);

3) nieprzeprowadzeniu testów sprawności fizycznej, pod kątem uprawianej w szkole dyscypliny sportu (w czterech szkołach, tj. w 25%).

3. W trzech skontrolowanych szkołach (19%) nie realizowano lub zaniżano obowiązkowy tygodniowy wymiar godzin zajęć w klasach sportowych, który – zgodnie z § 7 ust. 1 pkt 1 ww. rozporządzenia – wynosił co najmniej 10 godzin. Na przykład:

- W Szkole Podstawowej nr 9 w Ełku w roku szkolnym 2007/2008 w pięciu z sześciu grup ćwiczeniowych w ogóle nie prowadzono sześciu godzin zajęć szkolenia sportowego.
- W Szkole Podstawowej nr 12 w Gnieźnie w oddziałach klas sportowych realizowano w badanym okresie tylko dwie zamiast sześciu godzin szkolenia sportowego.

4. W czterech szkołach (25%) szkolenie sportowe nie było prowadzone na podstawie programów szkolenia sportowego opracowanych dla poszczególnych dyscyplin sportu. Posługiwano się w tym zakresie programami wychowania fizycznego, co było niezgodnie z § 4 ust. 1 ww. rozporządzenia.

- W Gimnazjum nr 1 w Lubinie szkolenie sportowe i zajęcia wychowania fizycznego prowadzono na podstawie Programu wychowania fizycznego dla kl. I-III gimnazjum z 1999 r., autorstwa M. Śmiglewskiej (nr dopuszczenia DKW-4014-290/99).

5. Większość szkół (10, tj. 62%) nie posiadała własnych obiektów niezbędnych dla realizacji szkolenia sportowego, wynajmując hale i boiska od innych jednostek organizacyjnych (klubów sportowych i innych szkół). W ocenie NIK brak obiektów sportowych pozostających w dyspozycji szkoły i brak oraz niewystarczające starania dyrektorów o poprawę stanu technicznego infrastruktury sportowej, utrudniają proces specjalistycznego szkolenia sportowego. Na przykład:

- Zespół Szkół nr 1 w Pabianicach dysponował niewymiarowym boiskiem do piłki koszykowej, natomiast na pełnowymiarowym boisku do piłki siatkowej umieszczono samolot szkoleniowy Iskra. Boisko do piłki ręcznej i bieżnia było zaniedbane, nawierzchnie były nierówne i porośnięte trawą. Ogłędziny przeprowadzone przy współudziale specjalisty wykazały uszkodzenia wyposażenia i sprzętu sportowego w salach gimnastycznych i siłowni. Dyrektor nie podejmował działań zmierzających do poprawy bazy sportowej m.in. poprzez dofinansowanie modernizacji infrastruktury i wyposażenia sportowego z budżetu organu prowadzącego.

6. Dyrektorzy trzech szkół (19%) użytkowali obiekty sportowe innych jednostek organizacyjnych bez zawarcia stosownej umowy. Na przykład:

³⁸ Dz. U. Nr 26, poz. 232.

³⁹ Lekarza posiadającego certyfikat w zakresie orzecznictwa sportowo-lekarskiego nadany przez Polskie Towarzystwo Medycyny Sportowej.

- Dyrektor Zespołu Szkół Chemicznych i Ogólnokształcących w Olsztynie, naruszając § 3 pkt 2 rozporządzenia w sprawie klas i szkół sportowych, zawierał umowy najmu obiektów nie posiadając stosownego pełnomocnictwa⁴⁰ i wydatkując na ten cel w skontrolowanym okresie kwotę 169,8 tys. zł.

3.1.7. WARUNKI BEZPIECZEŃSTWA PODCZAS ZAJĘĆ WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

1. Dyrektorzy 32 szkół (76%) nie zapewnili uczniom bezpiecznych warunków odbywania zajęć wychowania fizycznego organizowanych przez szkołę, co było niezgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o systemie oświaty i art. 7 ust. 2 pkt 6 ustawy – Karta Nauczyciela.

Stwierdzone nieprawidłowości w tym zakresie dotyczyły w szczególności: wadliwego stanu technicznego obiektów i urządzeń, braku atestów i certyfikatów sprzętu i urządzeń sportowych, nieprzeszkolenia nauczycieli wychowania fizycznego z zakresu udzielania pomocy przedlekarskiej oraz nierzetelnego prowadzenia rejestru wypadków przez dyrektora szkoły.

2. W dziewięciu szkołach (21%) stwierdzono nieodpowiedni stan techniczny infrastruktury sportowej (sal, boisk i urządzeń), np. sale bez zabezpieczenia szyb w oknach, kaloryferów i przyrządów. Na przykład:

- W Gimnazjum nr 2 w Sulejówku w 37 kontrolach zewnętrznych dotyczących stanu technicznego obiektów sportowych przeprowadzonych w latach 2004–2009 wskazywano wielokrotnie na te same usterki i braki, które nie były przez szkołę likwidowane na bieżąco. Do dnia zakończenia kontroli NIK, nie zrealizowano zaleceń pokontrolnych dotyczących naprawy posadzki na korytarzu, wykorzystywanym zastępczo do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego.
- W Liceum Ogólnokształcącym w Żyrardowie nie zabezpieczono w sali gimnastycznej okien, kaloryferów, oświetlenia, a podłoga wyłożona jest płytkami PCV; sala nie posiadała zaplecza, tj. szatni i sanitariatów z prysznicami.

W sześciu szkołach (19%) kontrolerzy stwierdzili zagrożenie dla zdrowia lub bezpieczeństwa uczniów i pracowników lub mienia szkoły, ze względu na stan techniczny obiektów lub prac budowlanych prowadzonych na terenie szkoły i zgodnie z art. 51 ust. 1 ustawy o NIK, poinformowali o tym fakcie dyrektorów szkół, którzy podjęli niezwłocznie działania zapobiegające zagrożeniu.

Na przykład:

- W Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Mirkowie, mimo nakazu inspektora BHP z dnia 24 sierpnia 2009 r., dotyczącego natychmiastowej rozbiórki uszkodzonych elementów wyposażenia placu zabaw zagrażających dzieciom, do czasu kontroli NIK elementy te nie zostały usunięte. Przeprowadzone w trakcie kontroli oględziny potwierdziły, że elementy te stanowią zagrożenie dla dzieci.
- W Szkole Podstawowej Nr 5 w Orzeszu-Zazdrości stan techniczny boisk stwarzał niebezpieczeństwo powstania wypadków w trakcie zajęć wychowania fizycznego, z uwagi na nierówne nawierzchnie i zniszczenia spowodowane pracami przy budowie sali gimnastycznej. Ponadto nie zabezpieczono drogi uczniów do szkoły podczas prowadzonych prac budowlanych.

3. W siedmiu (17%) szkołach nie przeprowadzono okresowych kontroli obiektów sportowych, co było niezgodne z przepisami § 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach bądź ich nie dokumentowano. Na przykład:

- Dyrektor Zespołu Szkół nr 1 w Pabianicach nie przekazał do organu prowadzącego aneksu do protokołu z przeglądu stanu bezpieczeństwa z dnia 29 sierpnia 2008 r., który zawierał 19 uchybień w obiektach szkolnych, w tym cztery dotyczące przedmiotu kontroli NIK, co było niezgodne z § 3 ust. 2 ww. rozporządzenia. W Zespole funkcjonowały dwie wersje protokołu z przeglądu z dnia 22 lutego 2008 r. – na oryginale naniesiono poprawki i skreślenia, dotyczące 17 ubytków w obiektach szkolnych, w tym cztery dotyczące obiektów sportowych. Organowi prowadzącemu przekazano wersję protokołu, która nie zawierała nieprawidłowości wykazanych w oryginale, a ponadto dokonano przeróbek nanosząc terminy realizacji poszczególnych napraw usterek. W konsekwencji organ nie został poinformowany o usterkach technicznych, w tym o 14 zaleceniach wydanych po przeglądzie. W związku z powyższym, Delegatura NIK w Łodzi, działając na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy o NIK i art. 304 § 2 kpk, zawiadomiła Prokuraturę Rejonową w Pabianicach o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez dyrektora Zespołu Szkół.

4. W 32 szkołach (76%) stwierdzono brak (lub częściowy brak) atestów i certyfikatów dla urządzeń i sprzętu sportowego, co było niezgodne z przepisami § 9 ust. 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach. Dyrektorzy dziewięciu szkół (21%) nie podejmowali działań zmierzających do sukcesywnej wymiany urządzeń i sprzętu sportowego.

Brak atestów wynikał z użytkowania urządzeń i sprzętu, który zakupiono przed 2003 r., tj. przed

⁴⁰ Udzielonego przez zarząd gminy, zgodnie z art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, ze zm.).

wejściem w życie ww. rozporządzenia, tym niemniej po ww. terminie, w siedmiu przypadkach, dokonywano zakupów sprzętu nie spełniającego wymogów bezpieczeństwa.

5. W 15 kontrolowanych szkołach (36%) ustalono, iż 41 nauczycieli wychowania fizycznego (18% ogółu nauczycieli wychowania fizycznego) nie zostało przeszkolonych w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej, wbrew wymogom § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach. Na przykład:

- W Szkole Podstawowej nr 6 w Zduńskiej Woli, w której w latach 2004/2005-2008/2009 wydarzyło się na lekcjach wychowania fizycznego łącznie 35 wypadków, żaden z siedmiu nauczycieli wychowania fizycznego, zatrudnionych w latach szkolnych 2007/2008-2008/2009 nie posiadał zaświadczenia o odbyciu szkolenia w zakresie udzielania pierwszej pomocy.
- W Liceum Ogólnokształcącym w Żyrardowie, w którym odnotowano 26 wypadków na zajęciach wychowania fizycznego w latach 2004/2005-2008/2009, żaden z nauczycieli wychowania fizycznego nie odbył szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy.

6. W latach szkolnych 2004/2005-2008/2009 wydarzyło się w skontrolowanych szkołach w trakcie zajęć wychowania fizycznego łącznie 1.006 wypadków (w poszczególnych latach szkolnych: 190, 171, 232, 233 i 180).

W ośmiu szkołach (19%) stwierdzono naruszenie przepisów rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach, w szczególności § 41 ust. 1, § 43 ust. 1 i 2, § 45-47 i § 50, tj. dyrektor: nie powiadamiał pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy, społecznego inspektora pracy, orga-

nu prowadzącego szkołę i rady rodziców, nie powoływał zespołu powypadkowego i w konsekwencji nie sporządzało protokołu powypadkowego (stanowiącego załącznik nr 1 do ww. rozporządzenia) oraz nie prowadził rejestru wypadków uczniów (załącznik nr 2 do ww. rozporządzenia) bądź prowadził rejestr nierzetelnie.

Na przykład:

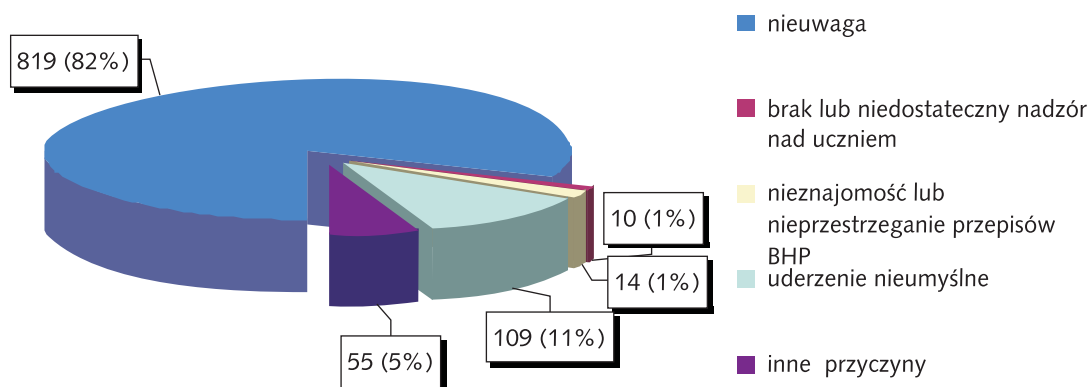
- W Zespole Szkół w Brzeźniu, w którym w ostatnich pięciu latach szkolnych odnotowano 13 wypadków na lekcjach wychowania fizycznego, dyrektor nie powiadomił o nich organu prowadzącego szkołę, nie powołał komisji powypadkowej, ponadto nie sporządzano innych – wynikających z rozporządzenia – dokumentów, w tym protokołu powypadkowego oraz nie prowadzono rejestru wypadków.
- W Zespole Szkół w Kocku, w którym w rejestrze wypadków odnotowano w ostatnich pięciu latach szkolnych 11 wypadków na lekcjach wychowania fizycznego, dyrektor nie powoływał zespołu powypadkowego, co spowodowało, że nie przeprowadzono postępowania powypadkowego i nie sporządzano wymaganej dokumentacji, w tym protokołów powypadkowych.

7. W trzech szkołach (7%) nie zapewniono uczniom profilaktycznej opieki zdrowotnej, o której mowa w § 9 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie zakresu organizacji opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą⁴¹, ponieważ nie utworzono gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej.

Na przykład:

- W Zespole Szkół w Starych Juchach, którym wydarzyły się w ostatnich pięciu latach 22 wypadki na lekcjach wychowania fizycznego (połowa ogółu wypadków

Wykres nr 10. Przyczyny wypadków w szkołach na zajęciach wychowania fizycznego w latach 2004/2005-2008/09 (badania własne NIK)

⁴¹ Dz. U. Nr 282, poz. 2814.

w Zespole Szkół), tylko jeden z trzech nauczycieli odbył odpowiednie szkolenie.

W ocenie NIK niezapewnienie uczniom pomocy medycznej podczas pobytu w szkole, wobec stwierdzonego braku przeszkolenia przedlekarskiego części nauczycieli wychowania fizycznego, stwarza możliwość nieudzielania niezbędnej pomocy w sytuacji wypadku podczas zajęć wychowania fizycznego.

3.1.8. KWALIFIKACJE I DOSKONALENIE ZAWODOWE NAUCZYCIELI WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

1. Z formalnego punktu widzenia nauczyciele wychowania fizycznego w skontrolowanych szkołach legitymowali się wysokimi kwalifikacjami zawodowymi. W skontrolowanych szkołach, spośród 228 nauczycieli wychowania fizycznego trzy osoby posiadały stopień naukowy doktora, a 217 osób legitymowało się tytułem zawodowym magistra.

Dwie trzecie nauczycieli (66%) posiadało dodatkowe uprawnienia trenerskie i/lub instruktorskie. Wśród 153 nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, jedna osoba posiadała stopień naukowy doktora, 149 osób posiadało tytuł zawodowy magistra⁴². Większość nauczycieli wychowania fizycznego i edukacji wczesnoszkolnej posiadała stopień nauczyciela dyplomowanego, odpowiednio 59% i 68% i mianowanego, odpowiednio 23% i 22%. Dwie trzecie nauczycieli wychowania fizycznego (66%) posiadało dodatkowe uprawnienia trenerskie lub/i instruktorskie.

2. W 33 szkołach (78%) stwierdzono nieprawidłowości w zakresie zapewnienia nauczycielom warunków do doskonalenia zawodowego, za co odpowiedzialny jest dyrektor szkoły, zgodnie z art. 7 ust. 2 pkt 4 ustawy – Karta Nauczyciela.

W 33 szkołach (78%) rada pedagogiczna, w ramach swych kompetencji stanowiących określonych w art. 41 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty, nie określiła zasad organizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli. W 17 szkołach (40%) dyrektorzy nie opracowali wieloletniego planu doskonalenia zawodowego nauczycieli, wbrew wymogom § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie sposobu podziału środków na doskonalenie zawodowe nauczycieli. W ośmiu szkołach (19%) spośród pozostałych 25 szkół, w których przyjęto wieloletnie plany doskonalenia, nie zostały one opracowane na podstawie diagnozy potrzeb nauczycieli.

Brak systematycznej diagnozy potrzeb ww. grup nauczycieli spowodował pomijanie przez dyrektorów 10 szkół (24%) w wieloletnich planach doskonalenia (i planach rocznych) udziału ww. grup nauczycieli w doskonaleniu zawodowym. Na przykład:

- W Zespole Szkół Techniczno-Ekonomicznych w Myślenicach Rada Pedagogiczna nie ustaliła organizacji doskonalenia zawodowego, dyrektor nie rozpoznawał potrzeb nauczycieli wychowania fizycznego i nie opracował wieloletniego planu doskonalenia zawodowego nauczycieli. Żaden z 16 nauczycieli wychowania fizycznego w roku szkolnym 2007/2008 i 15 nauczycieli w roku 2008/2009, w tym ośmiu nauczycieli dyplomowanych, nie uczestniczył w specjalistycznych formach doskonalenia z zakresu prowadzenia zajęć z przedmiotu. Ankietowani nauczyciele wychowania fizycznego stwierdzili, że nie zapewniono im możliwości wsparcia ze strony nauczyciela doradcy metodycznego. Zdaniem NIK m.in. brak doskonalenia nauczycieli spowodował, że blisko połowa uczniów (106, tj. 45%) w badaniu ankietowym podała, że zajęcia wychowania fizycznego są nieatrakcyjne.

3. Blisko jedna trzecia nauczycieli wychowania fizycznego w skontrolowanych szkołach (31%) nie uczestniczyła w przedmiotowych formach doskonalenia, w tym 40% z grupy nauczycieli dyplomowanych. W 16 skontrolowanych szkołach (38%) nauczyciele wychowania fizycznego w ogóle nie uczestniczyli w przedmiotowych formach doskonalenia.

W badaniu ankietowym dwie piąte nauczycieli wychowania fizycznego (40%) podało, że nie zapewniono im możliwości korzystania z pomocy nauczyciela doradcy metodycznego w zakresie wychowania fizycznego.

3.1.9. SPRAWOWANIE PRZEZ DYREKTORÓW SZKÓŁ NADZORU PEDAGOGICZNEGO

1. Dyrektorzy 33 szkół (78%) nie prowadzili, w ramach nadzoru pedagogicznego określonego art. 33 ust. 1 i 2 ustawy o systemie oświaty, badania warunków i jakości zajęć wychowania fizycznego i sportu szkolnego.

W planie nadzoru pedagogicznego nie określili badań, o których mowa w § 3 ust. 2 rozporządzenia z 2006 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego, nie diagnozując i nie oceniając efektów działalności dydaktycznej w zakresie: realizacji podstaw programowych wychowania fizycznego, przestrzegania zasad oceniania i zapewnienia uczniom bezpiecznych warunków nauki. W ocenie NIK zaniechanie działań ww. zakresie spowodowało, iż dyrektorzy nie zidentyfikowali nie-

⁴² Kwalifikacje do nauczania przedmiotu w trakcie studiów niestacjonarnych uzyskało ponad jedna trzecia (36%) nauczycieli wychowania fizycznego i dwie trzecie (67%) nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej.

prawidłowości stwierdzonych w trakcie kontroli NIK oraz nie wprowadzali odpowiednich usprawnień.

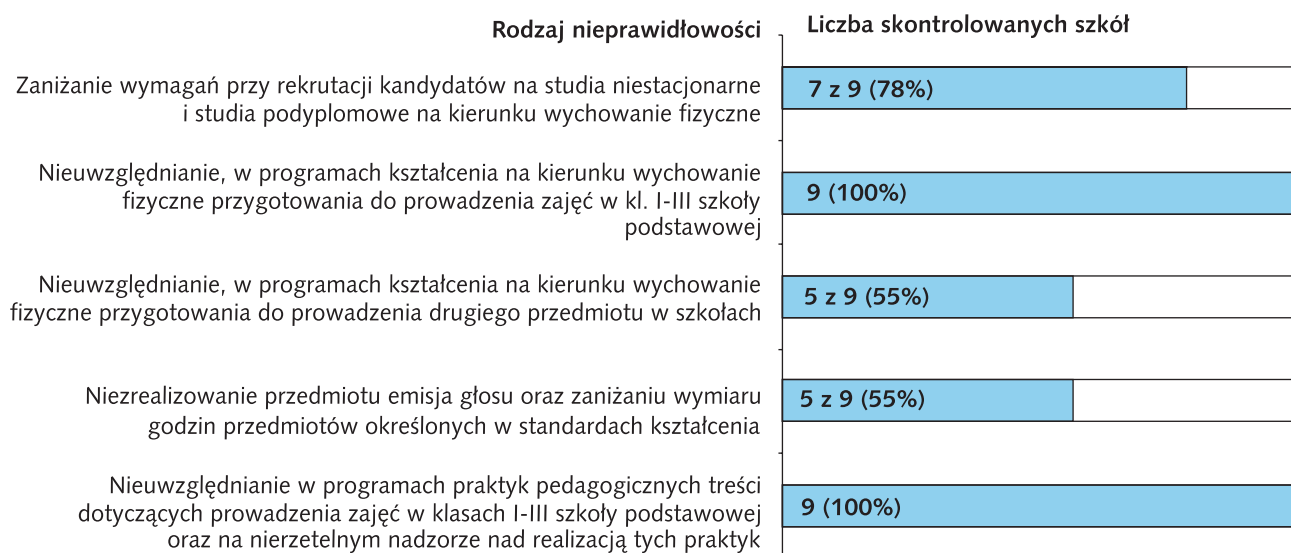
2. W 33 skontrolowanych szkołach (78%) jedyną formą działalności diagnostyczno-oceniającej dyrektora w zakresie wychowania fizycznego i sportu była hospitacja lekcji prowadzonych przez nauczycieli wychowania fizycznego. Dyrektorzy 22 szkół (52%) nie określili w planie hospitacji zagadnień, które mają być obserwowane. Nie wypełniano w ten sposób celu hospitacji, którym jest, zgodnie z § 4 ust. 2 rozporządzenia z 2006 r. w sprawie zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, uzyskanie informacji do diagnozy lub oceny efektów pracy nauczycieli w zakresie wybranych elementów procesu dydaktycznego. Dyrektorzy 17 szkół sformułowali wnioski pohospitacyjne, lecz w dziewięciu przypadkach nie sprawdzono ich realizacji

Dyrektorzy 34 szkół (81%) nie badali, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego, wpływu doskonalenia zawodowego nauczycieli wychowania fizycznego na jakość ich pracy, ponosząc nakłady związane z dofinansowaniem ze środków publicznych udziału nauczycieli wychowania fizycznego i edukacji wczesnoszkolnej w formach doskonalenia.

3.2.

KSZTAŁCENIE STUDENTÓW PRZEZ PUBLICZNE SZKOŁY WYŻSZE DO PROWADZENIA ZAJĘĆ WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W SZKOŁACH

Wykres nr 11. Nieprawidłowości w skontrolowanych publicznych szkołach wyższych

3.2.1. REKRUTACJA NA KIERUNEK WYCHOWANIE FIZYCZNE

I. W co trzeciej spośród badanych uczelni (33%) uchwały senatu w sprawie warunków i trybu rekrutacji na kierunku wychowanie fizyczne były niezgodne z przepisami art. 169 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym. W ww. uchwałach nie określono:

1) warunków i trybu przeprowadzania egzaminów sprawności fizycznej oraz uwzględnienia uprawnień do odbywania studiów drugiego stopnia przez osoby z tytułem magistra, inżyniera lub równorzędnym, co było niezgodnie z art. 169 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ww. ustawy (AWF we Wrocławiu); uchwały

Senatu tej uczelni, niezgodnie z art. 169 ust. 3 ww. ustawy, w odniesieniu do § 54 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów zawierały postanowienia dotyczące rekrutacji na podstawie innych wyników, niż wyniki egzaminu maturalnego, tj. na podstawie ocen w świadectwie ukończenia szkoły,

2) wymogu wystąpienia do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, zgodnie z art. 169 ust. 3 ww. ustawy, o zezwolenie na przeprowadzanie dodatkowych egzaminów wstępnych – sprawnościowych (Uniwersytet Rzeszowski);

3) zasad przyjmowania na studia finalistów i laureatów olimpiad przedmiotowych, zgodnie z art. 169

ust. 6 ww. ustawy (Uniwersytet Rzeszowski oraz Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży – PWSliP).

2. Dodatkowe egzaminy sprawnościowe na kierunku wychowanie fizyczne przeprowadzane były na wszystkich skontrolowanych uczelniach w ramach rekrutacji na pierwszy stopień studiów (za wyjątkiem studiów niestacjonarnych na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy).

W przypadku PWSliP w Łomży wymogi egzaminów sprawnościowych na studia niestacjonarne zostały zaniżone, w stosunku do studiów stacjonarnych, z trzech egzaminów do jednego. Uniwersytet Rzeszowski przeprowadzał dodatkowe egzaminy wstępne bez zgody właściwego ministra, co stanowiło naruszenie art. 169 ust. 3 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

Skontrolowane uczelnie, za wyjątkiem AWF w Warszawie, nie przeprowadzały egzaminu sprawnościowego na drugi stopień studiów, uwzględniając przy rekrutacji wyłącznie wyniki ukończenia studiów pierwszego stopnia.

W siedmiu uczelniach (78%) nie określono wymagań sprawnościowych w zasadach rekrutacji na studia podyplomowe na kierunku wychowanie fizyczne o specjalności nauczycielskiej. W rezultacie nie przeprowadzono egzaminów sprawnościowych, mimo iż wśród przedmiotów kierunkowych studiów występują, zgodnie ze standardem kształcenia na kierunku wychowanie fizyczne zawartym w załączniku nr 113 do rozporządzenia z 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów, sporty indywidualne oraz zespołowe, wymagające od uczestników odpowiedniej sprawności fizycznej.

Zgodnie z przepisami zawartymi w rozdziale I i II załącznika do rozporządzenia z 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli, absolwenci studiów podyplomowych otrzymują kwalifikacje zawodowe uprawniające do nauczania przedmiotu wychowanie fizyczne na wszystkich etapach edukacyjnych, co wymaga uzyskania najwyższych kwalifikacji zawodowych.

Nieweryfikowanie sprawności fizycznej kandydatów na drugi stopień studiów oraz na studia podyplomowe wynikało z dążenia uczelni do wypełnienia limitu przyjęć na płatne studia prowadzone w formie niestacjonarnej.

3. Dwie skontrolowane uczelnie: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie (PWSZ) i AWF we Wrocławiu nie przestrzegały ustalonych zasad rekrutacji.

- Rada Instytutu Kultury Fizycznej w PWSZ w Koninie, wbrew postanowieniom art. 169 ust. 2 ustawy – Pra-

wo o szkolnictwie wyższym, stanowiącym, iż jest to uprawnienie senatu uczelni, określała sposób przyznawania liczby punktów za egzaminy sprawnościowe. Ponadto Komisja Rekrutacyjna PWSZ nierzetelnie przeprowadzała postępowanie kwalifikacyjne m.in.: nie kontrolowała kompletności dokumentów i terminowości ich składania, nieterminowo wydawała decyzje o przyjęciu na studia i nie powiadamiała pisemnie kandydatów o wynikach postępowania rekrutacyjnego.

- W AWF we Wrocławiu Komisja Rekrutacyjna bezpodstawnie przekazała w latach 2007/2008 i 2008/2009 dziekanowi Wydziału Wychowania Fizycznego uprawnienia do podejmowania decyzji w sprawie przyjęć na studia w sytuacji niewykorzystania limitu przyjęć w postępowaniu rekrutacyjnym, w sytuacji gdy przepisał art. 169 ust. 7 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym wskazując, że podejmowanie decyzji w ww. sprawie należy do kompetencji komisji rekrutacyjnej. Przekazanie ww. uprawnień stworzyło potencjalny czynnik korupcyjny, ze względu na jednoosobowe, a nie kolegialne podejmowanie decyzji.

3.2.2. ZGODNOŚĆ KSZTAŁCENIA ZE STANDARDAMI KSZTAŁCENIA NA KIERUNKU WYCHOWANIE FIZYCZNE

1. W pięciu skontrolowanych uczelniach (56%) nie zostało uwzględnione kształcenie przyszłych nauczycieli do prowadzenia drugiej specjalności (przedmiotu lub zajęć), co stanowiło naruszenie art. 8 ust. 5 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, według którego w uczelni prowadzącej kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela studenci studiów pierwszego stopnia w specjalności nauczycielskiej uzyskują przygotowanie do nauczania dwóch przedmiotów (rodzajów zajęć), z których jeden stanowi przedmiot główny, a drugi dodatkowy.

W efekcie tej nieprawidłowości ograniczono uprawnienia zawodowe absolwenta (przyszłego nauczyciela) do nauczania tylko jednego przedmiotu, tj. wychowania fizycznego.

Na przykład:

- W dwóch uczelniach (PWSliP w Łomży, PWSZ w Koninie) nie prowadzono dodatkowej specjalności, natomiast w trzech przypadkach, tj. w AWF w Krakowie, AWF w Warszawie (na studiach stacjonarnych) oraz Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie (studia niestacjonarne) nie spełniono, odpowiednio w wymiarze: 115, 296 i 130 godzin, wymogu określonego w rozdz. 1 ust. 1 i 3 załącznika do rozporządzenia z 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli, dotyczących realizacji dodatkowego przedmiotu (rodzaju zajęć) w wymiarze minimum 400 godzin.

2. W pięciu uczelniach (56%), tj. w: Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, AWF w Krakowie, PWSliP w Łomży, PWSZ w Koninie i AWF w Warszawie stwierdzono brak lub niepełną realizację niektórych przedmiotów, co stanowiło naruszenie przepisów rozporządzenia z 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli i załącznika nr 113 do rozporządzenia z 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów. W szczególności dotyczyło to w ww. uczelniach przedmiotu *emisja głosu*, który, zważywszy na charakter pracy nauczyciela, stanowi istotną umiejętność praktyczną.

W grupie przedmiotów realizowanych w zmniejszonej liczbie godzin, znajdowały się m.in.: pedagogika, psychologia, antropomotoryka, zasady bhp, biologia, wychowanie zdrowotne, rytm i taniec, zabawy i gry ruchowe, ćwiczenia korekcyjne, fizjologia. Na przykład:

- PWSZ w Koninie zaniżyła w latach akademickich 2007/2008 i 2008/2009 liczbę godzin przedmiotu *pn. Emisja głosu w programie studiów stacjonarnych i studiów niestacjonarnych pierwszego stopnia* odpowiednio o 15 i dziewięć godzin (przy wymaganych 30). W trzyletnim cyklu kształcenia obejmującym lata 2005/2006-2007/2008, w programie studiów stacjonarnych uczelnia zaplanowała o cztery godziny mniejszą liczbę zajęć z przedmiotów *emisja głosu* oraz *teoria turystyki i rekreacji* (wobec wymaganych 30). W ww. latach akademickich, na studiach niestacjonarnych, zaniżono również liczbę godzin zajęć w stosunku do wymaganej: w grupie przedmiotów kształcenia ogólnego o 13 godzin (z przedmiotów: *podstawy informatyki i biologii*), w grupie przedmiotów podstawowych o trzy godziny (z *historii kultu-*

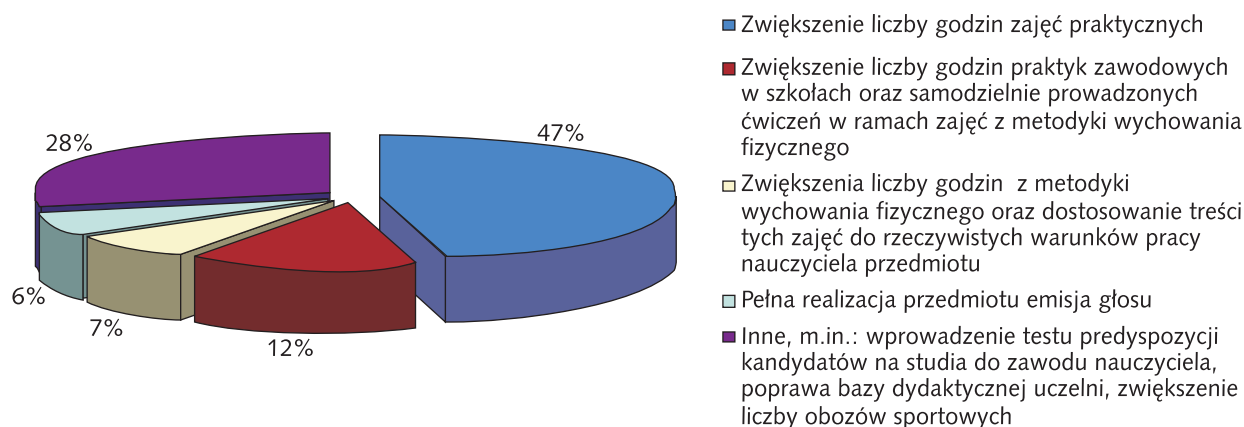
ry fizycznej), w grupie przedmiotów kierunkowych łącznie o 46 godzin (z przedmiotów: *teoria rekreacji i turystyki, antropomotoryka, wychowanie zdrowotne i ochrona środowiska, muzyka-rytm i taniec, zabawy i gry ruchowe oraz ćwiczenia korekcyjne z elementami rehabilitacji ruchowej*), a z przedmiotów pedagogika i psychologia po 17 godzin. Ponadto w planach studiów stacjonarnych i niestacjonarnych w ww. latach akademickich nie uwzględniono przedmiotu uzupełniającego dotyczącego *zasad bezpieczeństwa, udzielania pierwszej pomocy i odpowiedzialności prawnej opiekuna*.

- W planach studiów niestacjonarnych I stopnia na Wydziale Wychowania Fizycznego AWF w Warszawie i Wydziale w Białej Podlaskiej, dla osób rozpoczynających studia w latach 2007/2008 i 2008/2009 stwierdzono zaniżenie liczby godzin czterech sposobów 21 realizowanych przedmiotów, tj.: *emisja głosu, antropologia, teoria wychowania fizycznego i fizjologia*.

3. W trzech uczelniach (Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, PWSZ w Koninie i AWF w Warszawie) nie ujęto w planie studiów odpowiedniej liczby godzin zajęć w grupie przedmiotów podstawowych lub/i kierunkowych (od 13 do 46 godzin), co było niezgodne z przepisami załącznika nr 113 do rozporządzenia z 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów (przy czym zrealizowano wymaganą minimalną liczbę godzin zajęć na danym poziomie studiów i trybie kształcenia).

4. Ponad jedna czwarta studentów (27%) w badaniu ankietowym przeprowadzonym w trakcie kontroli

Wykres nr 12. Propozycje zmian, jakie należy wprowadzić w kształceniu kandydatów na nauczycieli wychowania fizycznego według opinii studentów kierunku wychowanie fizyczne (badania własne NIK)

NIK⁴³ stwierdziła, że uczelnia nie przygotowała ich do prowadzenia zajęć ruchowych w klasach I-III szkoły podstawowej, a 41%, że w ramach praktyk nie prowadzili zajęć na I etapie edukacji. Studenci wskazali na potrzebę zmian w procesie kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego poprzez zwiększenie: liczby godzin zajęć praktycznych w czasie studiów, wymiaru godzin praktyk zawodowych, liczby godzin zajęć z metodyki wychowania fizycznego⁴⁴ oraz dostosowanie treści tych zajęć do faktycznych warunków pracy nauczyciela przedmiotu, tj. zróżnicowanej infrastruktury sportowej w szkole, tzw. trudnej młodzieży, dużej liczebności grup, prowadzenia zajęć w sali gimnastycznej razem z inną grupą ćwiczącą, a także prowadzenia dokumentacji szkolnej i pełną realizację godzin zajęć przedmiotu pn. *Emisja głosu*.

5. Nauczyciele wychowania fizycznego, odnosząc się do niezbędnych zmian, jakie należy wprowadzić w kształceniu studentów na kierunku wychowanie fizyczne, powodowani doświadczeniem zawodowym, wskazali w szczególności na potrzebę:

- 1) zwiększenia liczby zajęć z zakresu metodyki nauczania przedmiotu (ściślejsze powiązanie praktyki z teorią),
- 2) analizowania problemów faktycznie występujących w szkołach, w tym radzenie sobie z problemami wychowawczymi,
- 3) obserwacji większej liczby zajęć prowadzonych przez nauczyciela doradcę metodycznego wychowania fizycznego,
- 4) rozwijania kompetencji informatycznych (wykorzystanie najnowszych technologii w sporcie) i komunikacyjnych (np. kierowania pracą uczniów zgodnie z poziomem ich dojrzałości i zdolności percepcyjnych).

6. W żadnej ze skontrolowanych uczelni nie prowadzono odrębnych zajęć przygotowujących studentów wychowania fizycznego do pracy z dziećmi z klas I-III szkoły podstawowej.

⁴³ Badaniem objęto 485 osób, z tego 370 i 75 studentów odpowiednio ostatniego roku studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz 40 studentów ostatniego roku studentów jednolitych studiów magisterskich (próba losowa z ogółem 1.664 osób studiujących z tych roczników).

⁴⁴ Na podstawie analizy programów studiów AWF w Warszawie z lat 1983, 1999 i 2005 (ze zm. z 2007 r.) stwierdzono, że liczba godzin przypadających w poszczególnych latach na przedmiot metodyka wychowania fizycznego w przedziale lat 1983-2007 zmniejszyła się ze 150 godz. do 104 godz. (biorąc pod uwagę godziny studiów pierwszego i drugiego stopnia przeznaczone na przedmioty: metodyka wychowania fizycznego oraz zaawansowana metodyka wychowania fizycznego, od 2007 r.). Z kolei liczba przedmiotów zawartych w planach studiów magisterskich (od 2005 r. łącznie pierwszy i drugi stopień) zwiększyła się z 43 w 1983 r. do 74 w 2005 r. (bez uwzględniania obozów i praktyk pedagogicznych w szkołach). Ogólny wymiar zajęć zmniejszył się ww. okresie o 136 godzin, z 3.428 w 1983 r. do 3.292 godzin w 2005 r.

Uczelnie w programach kształcenia nie ustaliły również specjalizacji nauczania wychowania fizycznego na I etapie edukacyjnym. Treści programowe niektórych przedmiotów odnosiły się do problematyki pracy nauczyciela wychowania fizycznego z najmłodszymi uczniami, jednakże nie były one wyodrębnione i ukierunkowane.

Zgodnie z przepisami rozdziału II pn. *Kwalifikacje absolwenta* załącznika nr 113 do rozporządzenia z 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów – absolwenci kierunku wychowanie fizyczne, po spełnieniu wymagań rozporządzenia z 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli, powinni być przygotowani do prowadzenia zajęć w szkole podstawowej.

7. Obowiązująca w skontrolowanych uczelniach organizacja praktyk pedagogicznych i sposób ich realizacji nie zapewniała odpowiedniego przygotowania do wykonywania zawodu nauczyciela wychowania fizycznego, w szczególności studentów studiów niestacjonarnych. W każdej ze skontrolowanych uczelni ujawniono nieprawidłowości odnoszące się do jakości praktyk pedagogicznych. Polegały one w szczególności na:

- 1) niestaleniu regulaminów praktyk w trzech uczelniach (Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, PWSliP w Łomży i AWF w Warszawie);
- 2) nieokreśleniu w pięciu uczelniach (56%) wymagań dotyczących kwalifikacji i kompetencji nauczyciela-opiekuna praktyki w szkole; ponadto w sześciu uczelniach (67%) nie wskazano podstawowych wymogów dotyczących bazy sportowej szkół;
- 3) zobowiązaniu studentów do samodzielnego wyboru miejsca odbywania praktyki (w przypadku sześciu szkół wyższych, tj. 67%);
- 4) nieujęciu w siedmiu uczelniach (78%) w programach praktyk treści odnoszących się do hospitowania i prowadzenia zajęć w klasach I-III szkoły podstawowej (w ramach praktyk studenckich 41% studentów kierunku wychowanie fizyczne nie prowadziło zajęć na I etapie edukacyjnym);
- 5) obniżeniu w PWSZ w Koninie liczby godzin praktyk dla studentów studiów pierwszego stopnia z wymaganych przepisami 180 godzin zajęć do 120 (studia stacjonarne) i 130 (studia niestacjonarne);
- 6) niewłaściwym nadzorze nad przebiegiem praktyk w szkołach przez siedem szkół wyższych (78%), co przejawiało się m.in.: nieokreśleniem obowiązków nauczycieli akademickich wyznaczonych do nadzoru nad praktykami oraz nieprzeprowadzaniu przez przedstawicieli uczelni kontroli na miejscu wykonywania praktyk.

Nauczyciele wychowania fizycznego wskazali na potrzebę usprawnienia praktyk (42% ogółu wskazań w tym pytaniu), m.in. poprzez:

- 1) zwiększenie liczby godzin przeznaczonych na praktyki zawodowe przeprowadzane w różnych typach szkół,
- 2) prowadzenie zajęć w rzeczywistych warunkach, np.: w licznych grupach, bez sali gimnastycznej lub z dostępem do części sali, z uczniami o zróżnicowanym poziomie sprawności i zainteresowania zajęciami.

8. W badanym okresie w skontrolowanym uczelniach studia ukończyło w planowanym terminie 2.486 z 4.620 osób⁴⁵ przyjętych na kierunek wychowanie fizyczne (54%). Ustalono, że 4,5 – letnie jednolite studia magisterskie ukończyła w terminie jedna trzecia studentów – 32% (320 z 984 osób). Równie niski wskaźnik osiągnięto na studiach pierwszego stopnia: na niestacjonarnych – 40% (459 z 1.124 osób) i na studiach stacjonarnych – 64% (866 z 1.352 osób).

9. W pięciu spośród dziewięciu skontrolowanych uczelni (56%) nie prowadzono badań jakości kształcenia na kierunku studiów wychowanie fizyczne. Brak jakichkolwiek działań z ww. zakresu stwierdzono na Uniwersytecie Rzeszowskim, Politechnice Radomskiej i PWSliP w Łomży, natomiast w przypadku AWF w Krakowie i AWF we Wrocławiu przeprowadzono jednostkowe badanie ankietowe studentów na temat jakości zajęć prowadzonych przez nauczycieli akademickich.

Skontrolowane szkoły wyższe nie monitorowały losów absolwentów na kierunku wychowanie fizyczne, w celu wykorzystania wyników do weryfikacji treści programowych i obciążeń godzinowych w planach studiów.

10. Państwowa Komisja Akredytacyjna (PKA) w latach akademickich 2007/2008 – 2008/2009 skontrolowała sześć spośród dziewięciu badanych przez NIK uczelni.

Wszystkie uczelnie otrzymały oceny pozytywne, a sformułowane wnioski dotyczyły: monitorowania losów absolwentów, wprowadzenia systemu oceny jakości pracy nauczycieli akademickich, uzupełnienia liczby godzin zajęć lub wprowadzenia brakujących przedmiotów oraz zwiększenia liczby godzin specjalności dodatkowej.

⁴⁵ Liczba osób, które obroniły tytuł zawodowy magistra w terminie określonym programem studiów do liczby osób przyjętych na studia.

3.3.

REALIZACJA ZADAŃ MINISTRA SPORTU I TURYSTYKI NA RZECZ WSPIERANIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I SPORTU DZIECI I MŁODZIEŻY SZKOLNEJ

1. NIK oceniła pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, realizację zadań przez Ministra Sportu i Turystyki w zakresie wspierania rozwoju wychowania fizycznego i sportu dzieci i młodzieży szkolnej.

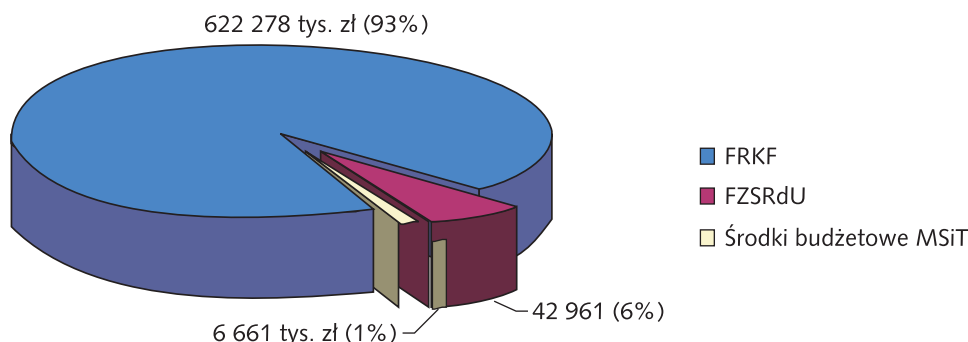
W okresie objętym kontrolą na zadania dotyczące wspomaganie rozwoju sportu dzieci i młodzieży szkolnej wydatkowano 671.899 tys. zł, tj. 27,2% z kwoty ogółem 2.470.384 tys. zł przeznaczonej na kulturę fizyczną i sport⁴⁶, z czego:

1) 622.278 tys. zł ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF),

2) 42.961 tys. zł ze środków Funduszu Zająć Sportowo-Rekreacyjnych dla Uczniów (FZSRdU),
3) 6.660,7 tys. zł ze środków budżetowych (1%).

2. W badanym okresie MSiT realizowało cztery programy służące rozwojowi infrastruktury sportowej w gminach. Ministerstwo dofinansowało budowę 1.605 obiektów sportowych, wydatkując na ten cel kwotę 208.380 tys. zł, z czego 202.932 tys. zł ze środków FRKF i 5.448 tys. zł ze środków budżetowych. Efektami realizacji ww. programów było zbudowanie:

Wykres nr 13. Źródła finansowania wydatków Ministerstwa Sportu i Turystyki na wspomaganie rozwoju wychowania fizycznego i sportu szkolnego w latach 2007-2009 (do 30.11.)

⁴⁶ Wielkość środków budżetowych MSiT oraz środków FRKF i FZSRdU wykorzystanych na zadania z zakresu kultury fizycznej i sportu wyniosła w skontrolowanym okresie ogółem 2.470.384 tys. zł, utrzymując tendencję wzrostową. Wielkość środków wykorzystanych w 2008 r. (1.194.687 tys. zł) w stosunku do 2007 r. (708.943 tys. zł), wzrosła o 42%, a w 2009 r. (1.707.892 tys. zł) wielkość środków zaplanowanych wzrosła o 73% w stosunku do wykorzystanych 2008 r.

1.022 boisk, w ramach programu *Budowa ogólnodostępnych, wielofunkcyjnych boisk sportowych dla dzieci i młodzieży* i w ramach programu *Blisko-boisko*, 560 sal gimnastycznych, w ramach programu *Budowa sali gimnastycznej w każdej gminie* oraz 23 obiektów wielofunkcyjnych, w ramach programu *Moje boisko – Orlik 2012*⁴⁷.

3. Stwierdzone nieprawidłowości polegały: na braku skutecznego nadzoru nad realizacją *Strategii* i współpracy z właściwymi ministerstwami w realizacji *Strategii*, na akceptacji wniosków o dofinansowanie zadań w zakresie wychowania fizycznego i sportu dzieci i młodzieży niespełniających wymagań określonych w przepisach prawnych oraz na nieprzestrzeganiu ustawowego terminu rozliczenia udzielonych dotacji celowych na zadania inwestycyjne.

4. Ministerstwo nie zapewniło skutecznego nadzoru nad realizacją *Strategii*. W szczególności nie określono harmonogramu jej realizacji i wskaźników oceny oraz nie kontrolowano realizacji poszczególnych zadań.

W dniu 23 marca 2007 r. b. Minister Sportu powołał Zespół Wewnątrzresortowy, którego zadaniem było koordynowanie realizacji całości *Strategii* oraz zespoły zadaniowe, m.in. ds. monitorowania poszczególnych (trzech) priorytetów określonych w ramach *Strategii*. Wymienione wyżej zespoły odbyły kilka posiedzeń poświęconych sprawom organizacyjnym. W dniu 30 października 2009 r., w trakcie kontroli NIK, Minister Sportu i Turystyki rozwiązał ww. zespoły. W dniu 28 kwietnia 2009 r. Minister Sportu i Turystyki powołał Zespół ds. aktualizacji *Strategii*, którego zadaniem było również monitorowanie jej realizacji. Zespół pierwsze posiedzenie, poświęcone sprawom organizacyjnym, odbył dopiero w dniu 6 października 2009 r., tj. po ponad pięciu miesiącach od jego powołania.

5. W realizacji *Strategii* Ministerstwo nie współpracowało z innymi ministerstwami, o wymienionych w *Strategii*, tj.: Ministerstwem Edukacji Narodowej, Ministerstwem Zdrowia oraz Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zgodnie ze *Strategią*, realizacja poszczególnych zadań odbywać się powinna przy współpracy z ww. ministerstwami. Współpraca w ww. zakresie ograniczyła się do dwukrotnego

udziału przedstawiciela Ministerstwa w komisji konkursowej działającej w Ministerstwie Edukacji Narodowej, dokonującej wyboru najlepszych autorskich programów wychowania fizycznego.

6. Ministerstwo akceptowało do realizacji wniosków o dofinansowanie zadań w zakresie wychowania fizycznego i sportu dzieci i młodzieży, które nie spełniały wymogów określonych w przepisach prawnych.

Skontrolowane 32 wnioski o dofinansowanie zadań ze środków FRKF, dotyczące realizacji programu pn. *Sport wszystkich dzieci*, nie spełniały wymogów określonych w § 8 ust. 2 pkt 3, 4 ppkt a) i b) i pkt 5 rozporządzenia Ministra Sportu z dnia 10 lipca 2006 r. w sprawie dofinansowania zadań ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej⁴⁸. Wnioski te nie zawierały: danych dotyczących zdolności realizacyjnej wykonawcy, kalkulacji kosztów (z wyszczególnieniem udziału środków własnych i FRKF) oraz dochodów i innych korzyści w związku z realizacją zadania.

W przypadku 20 wniosków (spośród 33 zbadanych, tj. 61%) o dofinansowanie zadań ze środków FZSRdU, dotyczących realizacji programu pn. *Rozwijanie sportu wśród dzieci i młodzieży*, nie spełniono wymagań określonych w § 2 ust. 3 pkt. 2-5 i ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sportu z dnia 31 października 2005 r. w sprawie dofinansowania zajęć ze środków Funduszu Zajęć Sportowo-Rekreacyjnych dla Uczniów⁴⁹. Wnioski te nie zawierały: danych o posiadanej bazie sportowo-rekreacyjnej, niezbędnej do realizacji zajęć oraz kwalifikacjach i doświadczeniu zawodowym osób prowadzących zajęcia, wskazania kwot ze wszystkich źródeł finansowania, w tym przewidywanych przychodów z tytułu realizacji zajęć oraz programu zajęć.

7. Ministerstwo nie zapewniło przestrzegania ustawowego terminu przy rozliczeniu dotacji celowych na zadania inwestycyjne. Minister Sportu i Turystyki upoważnił Bank Gospodarstwa Krajowego S.A. do zawierania umów z wnioskodawcami, bez nałożenia na Bank obowiązku dokonywania rozliczenia zadań w terminach określonych w przepisach prawnych. Nieprawidłowości w tym zakresie stwierdzono w przypadku 11 projektów na łączną kwotę 8.794 tys. zł.

⁴⁷ Program zakłada budowę do 2012 r. na terenie kraju nie mniej niż 2012 ogólnodostępnych bezpłatnych kompleksów boisk sportowych (boisko do piłki nożnej i boisko wielofunkcyjne do koszykówki i siatkówki). W 2008 r. oddano do użytku 330 obiektów tego typu, wykorzystując środki rezerwy celowej budżetu państwa w ramach kontraktów wojewódzkich w kwocie 190.638 tys. zł.

⁴⁸ Dz. U. Nr 134, poz. 944, ze zm.

⁴⁹ Dz. U. Nr 226, poz. 1942.

4.

INFORMACJE DODATKOWE O PRZEPROWADZONEJ KONTROLI

1. Kontrolę planową pn. *Wychowanie fizyczne i sport w szkołach publicznych* przeprowadził Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego z udziałem ośmiu Delegatur NIK w: Łodzi, Poznaniu, Olsztynie, Katowicach, Wrocławiu, Warszawie, Wrocławiu i Lublinie.

Kontrolę przeprowadzono z zastosowaniem zróżnicowanych kryteriów, zależnie od statusu prawnego jednostki kontrolowanej, tj.: w MSiT i dziewięciu państwowych szkołach wyższych – na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁵⁰, z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 1 ustawy, tj. pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności, a w 42 szkołach – na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy o NIK, z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 2 ww. ustawy, tj. pod względem legalności, gospodarności i rzetelności.

W ramach postępowania kontrolnego powołano 23 specjalistów – nauczycieli konsultantów i doradców metodycznych wychowania fizycznego. Zadaniem specjalistów, we współdziałaniu z kontrolerami NIK, było dokonanie analizy: stanu bazy sportowej, programów nauczania, wewnątrzszkolnego systemu oceniania, doskonalenia zawodowego nauczycieli i nadzoru pedagogicznego oraz obserwacja zajęć nauczycieli wychowania fizycznego i edukacji wczesnoszkolnej.

W ośmiu przypadkach kontrolerzy, na podstawie art. 51 ust. 1 ustawy o NIK, poinformowali kierowników skontrolowanych jednostek o stwierdzeniu bezpośredniego niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia uczniów.

2. Kontrolę planową poprzedziły kontrole doraźne (rozpoznawcze) w jednej publicznej szkole wyższej i dwóch publicznych szkołach podstawowych.⁵¹

Do kontroli planowej wybrano szkoły publiczne dla dzieci i młodzieży wszystkich etapów edukacji i typów szkół oraz dziewięć szkół wyższych, prowadzących kierunek wychowanie fizyczne o specjalności nauczycielskiej (trzy akademie wychowania fizycznego, dwa uniwersytety, politechnikę i akademię oraz dwie państwowe wyższe szkoły zawodowe). Wśród skontrolowanych 42 szkół do badania wybrano 16 jednostek, w których prowadzone były klasy sportowe oraz osiem jednostek, które nie posiadały własnych sal gimnastycznych.

⁵⁰ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701, ze zm.

⁵¹ Kontrola pn. Kształcenie kandydatów na nauczycieli wychowania fizycznego (nr R/09/002) przeprowadzona w Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie oraz kontrole pn. Wychowanie i sport w szkołach publicznych (nr R/08/011) w Szkole Podstawowej nr 4 w Piastowie i Szkole Podstawowej nr 8 w Zabrze.

3. W ramach przedmiotowej kontroli przeprowadzono badania ankietowe wśród: uczniów ostatnich klas skontrolowanych szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych oraz nauczycieli w tych szkołach, a także studentów ostatnich lat studiów na kierunku wychowanie fizyczne. Wyniki badań ankietowych przedstawiono w załączniku nr 3 do *Informacji*.

4. Najwyższa Izba Kontroli zorganizowała w dniu 11 marca 2010 r. panel ekspertów, z udziałem przedstawicieli nauki i praktyki z zakresu problematyki objętej kontrolą. W trakcie spotkania dyskutowano nad wstępnymi wynikami kontroli i wskazywano kierunki ewentualnych zmian w zakresie problematyki wychowania fizycznego i sportu szkolnego. Przebieg dyskusji w trakcie panelu przedstawiono w załączniku nr 4 do *Informacji*, natomiast wnioski w rozdz. 2.3. *Informacji*.

5. W wyniku kontroli skierowano wystąpienia pokontrolne do kierowników wszystkich skontrolowanych jednostek. W przypadku dwóch szkół, w związku z wystawieniem oceny negatywnej, skierowano również dodatkowe wystąpienia pokontrolne do organu prowadzącego i do właściwego kuratora oświaty.

W wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do Ministra Sportu i Turystyki, Najwyższa Izba Kontroli wniosowała o:

- 1) zapewnienie skutecznego nadzoru nad realizacją *Strategii rozwoju sportu w Polsce do roku 2015*,
- 2) podjęcie współpracy przy realizacji *Strategii* z właściwymi ministerstwami,
- 3) nieakceptowanie wniosków o dofinansowanie zadań niespełniających wymogów określonych w przepisach prawnych,
- 4) nałożenie na Bank Gospodarstwa Krajowego S.A. obowiązku terminowego rozliczania dotacji celowych przeznaczonych na zadania inwestycyjne.

W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne Minister Sportu i Turystyki poinformował Prezesa NIK w dniu 2 kwietnia 2010 r. m.in., że: podjęte zostaną działania organizacyjne celem wzmocnienia nadzoru nad realizacją *Strategii*, Ministerstwo rozszerzy zakres współpracy przy realizacji *Strategii* z innymi resortami oraz usprawniony został system rozpatrywania wniosków o dofinansowanie zadań.

W wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do rektorów szkół wyższych, Najwyższa Izba Kontroli sformułowała ogółem 28 wniosków. Wnioskowano m.in. o:

- 1) uwzględnienie w procesie kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego przygotowania do naucza-

nia przedmiotu głównego oraz specjalności dodatkowej,

- 2) zapewnienie pełnej realizacji programu kształcenia na kierunku wychowanie fizyczne zgodnie z obowiązującymi standardami kształcenia,
- 3) określenie zasad organizacji praktyk pedagogicznych przez studentów wychowania fizycznego oraz zapewnienie nadzoru nad ich przebiegiem,
- 4) wprowadzenie do programu praktyk treści nauczania dotyczących przygotowania do prowadzenia zajęć w klasach I-III szkoły podstawowej,
- 5) przestrzeganie obowiązkowego wymiaru godzin praktyk pedagogicznych.

W wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do dyrektorów publicznych szkół (zespołów szkół) NIK sformułowała ogółem 205 wniosków. Wnioskowano m.in. o:

- 1) dostosowanie programów nauczania wychowania fizycznego do posiadanej bazy sportowej oraz możliwości ruchowych i potrzeb zdrowotnych uczniów,
- 2) dostosowanie wewnątrzszkolnego systemu oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego do wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przestrzeganie ustalonych zasad,
- 3) określenie w statucie szkoły organizacji klas sportowych oraz egzekwowanie zasad rekrutacji do tych klas i zasad ich funkcjonowania,
- 4) poprawę infrastruktury sportowej oraz zapewnienie bezpieczeństwa uczniom,
- 5) dokonywanie zakupów sprzętu sportowego posiadającego wymagane certyfikaty i atesty oraz podjęcie działań w celu wymiany sprzętu na atestowany,
- 6) zapewnienie nauczycielom wychowania fizycznego i edukacji wczesnoszkolnej uczestnictwa w formach doskonalenia zawodowego,
- 7) sprawowanie skutecznego nadzoru pedagogicznego, w tym nad: stosowaniem odpowiednich programów nauczania, planowaniem i prowadzeniem zajęć z wychowania fizycznego i przestrzeganiem zasad oceniania osiągnięć uczniów.

W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne skierowane do dyrektorów publicznych szkół oraz do rektorów szkół wyższych poinformowano NIK o podjęciu działań na rzecz ich realizacji.

W dodatkowych wystąpieniach pokontrolnych (w związku z oceną negatywną skontrolowanych szkół), skierowanych do organu prowadzącego i do właściwego kuratora oświaty, sformułowano 11 wniosków.

Wnioskowano m.in. o:

- 1) zwiększenie nadzoru nad szkołami,
- 2) zapewnienie bezpiecznych warunków prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach.

Z ww. odpowiedzi wynika, że według stanu na dzień 21 czerwca 2010 r. z ogółem 248 sformułowanych wniosków 116 zrealizowano, w trakcie realizacji znajdowało się 69 wniosków, a w przypadku 64 wniosków zapowiedziano podjęcie działań zmierzających do ich wykonania.

5. ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK NR I

Wykaz najważniejszych aktów normatywnych

1. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zm.).
2. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, ze zm.).
3. Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1675, ze zm.).
4. Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104, ze zm.).
5. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, ze zm.).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 stycznia 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczenia (Dz. U. Nr 4, poz. 18).
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczenia (Dz. U. Nr 25, poz. 220).
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17).
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 51, poz. 458, ze zm.).
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli pomiędzy budżety poszczególnych wojewodów, form doskonalenia zawodowego dofinansowywanych ze środków wyodrębnionych w budżetach organów prowadzących szkoły, wojewodów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz szczegółowych kryteriów i trybu przyznawania tych środków (Dz. U. 2002 r. Nr 46, poz. 430).
8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. Nr 23, poz. 225, ze zm.).
9. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 września 2002 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 155, poz. 1288, ze zm.).
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecać prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz (Dz. U. Nr 235, poz. 1703).
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.).
12. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 15, poz. 142, ze zm.).

13. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562, ze zm.).
14. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 grudnia 2003 r. Ministra Edukacji Narodowej w sprawie dopuszczalnych form realizacji czwartej godziny obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (Dz. U. Nr 217, poz. 2128).
15. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69).
16. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 lipca 2002 r. w sprawie warunków tworzenia, organizacji oraz działania klas i szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego (Dz. U. Nr 126, poz. 1078).
17. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz. U. Nr 164, poz. 1166).
18. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110).
19. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144, poz. 1048).
20. Rozporządzenie Ministra Sportu z dnia 10 lipca 2006 r. w sprawie dofinansowania zadań ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (Dz. U. Nr 134, poz. 944, ze zm.).
21. Rozporządzenie Ministra Sportu z dnia 31 października 2005 r. w sprawie dofinansowania zajęć ze środków Funduszu Zajęć Sportowo-Rekreacyjnych dla Uczniów (Dz. U. Nr 226, poz. 1942).

ZAŁĄCZNIK NR 2

Wykaz skontrolowanych jednostek i osób kierujących tymi jednostkami oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły kontrole, a także ocen skontrolowanej działalności zawartych w wystąpieniach pokontrolnych

L.p.	Jednostka kontrolowana	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej	Ocena skontrolowanej działalności, zawarta w wystąpieniu pokontrolnym NIK	Jednostka organizacyjna NIK, przeprowadzająca kontrolę
1.	Ministerstwo Sportu i Turystyki w Warszawie	Adam Giersz	pozytywna z nieprawidłowościami	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego
2.	Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie (kontrola rozpoznawcza)	Alicja Przyłuska- Fiszer	pozytywna z nieprawidłowościami	
3.	Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	Józef Kublik	pozytywna z nieprawidłowościami	
4.	Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży	Robert Charmas	negatywna	
5.	Szkoła Podstawowa nr 4 w Piastowie (kontrola rozpoznawcza)	Rużena Skarżyńska-Stary	pozytywna z nieprawidłowościami	
6.	Szkoła Podstawowa nr 8 w Zabrze (kontrola rozpoznawcza)	Dorota Małek	pozytywna z nieprawidłowościami	
7.	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie	Zygmunt Bąk	pozytywna z nieprawidłowościami	
8.	Szkoła Podstawowa nr 5 w Orzeszu-Zazdrości (bez sali gimnastycznej)	Teresa Sontag	negatywna	
9.	Gimnazjum Publiczne nr 3 w Będzinie	Danuta Jakubczyk	pozytywna	
10.	Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Siewierzu	Krzysztof Będkowski	pozytywna z nieprawidłowościami	
11.	Szkoła Podstawowa nr 17 w Świętochłowicach (z klasami sportowymi)	Zofia Kita	pozytywna z nieprawidłowościami	
12.	Gimnazjum Publiczne nr 3 w Łaziskach Górnych (z klasami sportowymi)	Ewa Wieczorek	pozytywna z nieprawidłowościami	
13.	Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie	Andrzej Klimek	pozytywna z nieprawidłowościami	Delegatura w Krakowie
14.	Szkoła Podstawowa nr 142 im. Tadeusza Kościuszki w Krakowie	Izabela Podgórska	pozytywna z nieprawidłowościami	
15.	Gimnazjum Publiczne im. św. Brata Alberta w Gdowie (bez sali gimnastycznej)	Jan Zawąła	pozytywna z nieprawidłowościami	
16.	Zespół Szkół Technicznych i Ekonomicznych im. Mikołaja Reja w Myślenicach	Jerzy Kosiński	pozytywna z nieprawidłowościami	
17.	Zespół Szkół nr 1 z oddziałami Integracyjnymi w Chrzanowie (z klasami sportowymi)	Marian Sadzikowski	pozytywna z nieprawidłowościami	
18.	Zespół Szkół Licealnych i Zawodowych nr 1 Tarnowie (z klasami sportowymi)	Andrzej Rzeszutko	pozytywna z nieprawidłowościami	

19.	Uniwersytet Rzeszowski	Stanisław Uliasz	pozytywna z nieprawidłowościami	Delegatura w Lublinie
20.	Zespół Szkół nr 1 im. Jana Pawła II w Bełżycach	Zbigniew Dyguś	pozytywna z nieprawidłowościami	
21.	Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Siedliszcu (mała sala gimnastyczna)	Bernarda Prażnowska	pozytywna z nieprawidłowościami	
22.	Zespół Szkół w Kocku	Ewa Guz	pozytywna z nieprawidłowościami	
23.	Gimnazjum Publiczne nr 16 im. Fryderyka Chopina w Lublinie (z klasami sportowymi)	Barbara Warda	pozytywna	
24.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 im. Józefa Piłsudskiego w Zamościu (z klasami sportowymi)	Wiesław Chmiel	pozytywna z nieprawidłowościami	
25.	Szkoła Podstawowa nr 172 im. prof. Stefana Banacha w Łodzi	Magdalena Janowska	pozytywna z nieprawidłowościami	Delegatura w Łodzi
26.	Zespół Szkół w Brzeźniu, (mała sala gimnastyczna)	Marzena Majewska	pozytywna z nieprawidłowościami	
27.	Zespół Szkół nr 1 im. Jana Kilińskiego w Pabianicach	Janina Śmiechowicz	negatywna	
28.	Gimnazjum Publiczne Nr 7 w Tomaszowie Mazowieckim (z klasami sportowymi)	Marek Parada	pozytywna z nieprawidłowościami	
29.	Szkoła Podstawowa nr 6 im. Mikołaja Kopernika w Zduńskiej Woli (z klasami sportowymi)	Iwona Kulisiewicz	pozytywna z nieprawidłowościami	
30.	Zespół Szkół Samorządowych w Starych Juchach (bez sali gimnastycznej)	Adam Lewicki	pozytywna z nieprawidłowościami	Delegatura w Olsztynie
31.	Zespół Szkół nr 1 im. Romualda Traugutta w Bartoszycach	Tadeusz Kiszluk	pozytywna	
32.	Gimnazjum Publiczne Nr 2 w Morągu	Janusz Małecki	pozytywna z nieprawidłowościami	
33.	Szkoła Podstawowa nr 9 im. Jana Pawła II w Ełku (z klasami sportowymi)	Andrzej Henryk Zdanowski	pozytywna z nieprawidłowościami	
34.	Zespół Szkół Chemicznych i Ogólnokształcących w Olsztynie (z klasami sportowymi)	Marek Mariański	pozytywna z nieprawidłowościami	
35.	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie	Wojciech Poznaniak	negatywna	Delegatura w Poznaniu
36.	Szkoła Podstawowa nr 82 im. Księcia Przemysła I w Poznaniu	Danuta Werner	pozytywna z uchybieniami	
37.	Gimnazjum Publiczne nr 65 im. Orłąt Lwowskich w Poznaniu	Helena Paszkiewicz	pozytywna z nieprawidłowościami	
38.	Zespół Szkół Ekonomiczno – Administracyjnych im. St. i Wł. Grabskich w Kole (bez sali gimnastycznej)	Elżbieta Sztanga	pozytywna z nieprawidłowościami	
39.	Szkoła Podstawowa nr 12 im. prof. Adama Wodziczki w Gnieźnie (z klasami sportowymi)	Marian Pokładecki	pozytywna z nieprawidłowościami	
40.	Gimnazjum Publiczne nr 8 Lesznie (z klasami sportowymi)	Piotr Ciąder	negatywna	

41.	Politechnika Radomska im. Kazimierza Puławskiego	Mirosław Luft	pozytywna z nieprawidłowościami	Delegatura w Warszawie
42.	Szkoła Podstawowa nr 114 w Warszawie	Magdalena Raboszuk	pozytywna z nieprawidłowościami	
43.	Szkoła Podstawowa im. I Batalionu Saperów Kościuszkowskich w Izabelinie (bez sali gimnastycznej)	Wanda Biłas	pozytywna z nieprawidłowościami	
44.	Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego w Żyrardowie	Genowefa Milczarek	pozytywna z nieprawidłowościami	
45.	Gimnazjum Publiczne nr 1 w Garwolinie (z klasami sportowymi)	Paweł Wojciech Kania	negatywna	
46.	Gimnazjum Publiczne nr 2 im. Janusza Korczaka w Sulejówku (z klasami sportowymi)	Bożena Dec	pozytywna z nieprawidłowościami	
47.	Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu	Juliusz Migasiewicz	pozytywna z nieprawidłowościami	Delegatura we Wrocławiu
48.	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Marii Dąbrowskiej we Wrocławiu	Renata Bohdanowicz	pozytywna z uchybieniami	
49.	Miejski Zespół Szkół w Kłodzku (z klasami sportowymi)	Iwona Sarkowska	pozytywna z nieprawidłowościami	
50.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Mirkowie (bez sali gimnastycznej)	Edyta Podyma	pozytywna z nieprawidłowościami	
51.	Gimnazjum Publiczne nr 1 w Lubinie (z klasami sportowymi)	Hanna Grocholska	pozytywna z uchybieniami	
52.	Zespół Szkół Ponad-gimnazjalnych nr 2 w Ludo-wie Polskim	Marek Warcholiński	pozytywna z nieprawidłowościami	

ZAŁĄCZNIK NR 3

Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych przez NIK wśród uczniów oraz nauczycieli kontrolowanych szkół i studentów kierunku wychowanie fizyczne w szkołach wyższych

I. Opinie uczniów szkół publicznych (podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych), dotyczące udziału w zajęciach wychowania fizycznego⁵².

1. **Na pytanie *Czy uważasz, że zajęcia wychowania fizycznego są ciekawe?*** – jedna trzecia ankietowanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych (33%) oraz jedna piąta uczniów szkół podstawowych i gimnazjum (21%) stwierdziła, że zajęcia nie są interesujące.
2. **Na pytanie *Czy udział w zajęciach wychowania fizycznego pomaga ci w osiągnięciu większej sprawności fizycznej*** – prawie jedna trzecia uczniów szkół ponadgimnazjalnych (30%) wyraziła opinię, że udział w tych zajęciach nie pomaga im w osiągnięciu większej sprawności fizycznej (odsetek ten w szkołach podstawowych i gimnazjach wyniósł 16%).
3. **Na pytanie *Czy uczestniczysz w zajęciach wychowania fizycznego?*** – ponad 13% uczniów szkół ponadgimnazjalnych i 6% uczniów szkół podstawowych i gimnazjów przyznało, że rzadko lub w ogóle nie uczestniczy w zajęciach wychowania fizycznego.
4. **Na pytanie *Co należy zmienić, aby zajęcia z wychowania fizycznego były interesujące*** – ponad połowa ogółu wskazań uczniów (52%) dotyczyła potrzeby lepszego wyposażenia boisk i sal gimnastycznych w sprzęt i urządzenia sportowe (w szkołach ponadgimnazjalnych odsetek ten wyniósł 61%, a w szkołach podstawowych i gimnazjach po 48%). Ponad jedna czwarta odpowiedzi (27%) wskazywała na potrzebę innego sposobu prowadzenia lekcji oraz, że zajęcia powinien prowadzić inny nauczyciel (w szkołach ponadgimnazjalnych odsetek ten wyniósł 25%, w szkołach podstawowych – 27%, a w gimnazjach 30,5%).
5. **Na pytanie *Jak najczęściej ćwiczysz podczas zajęć wychowania fizycznego?*** – uczniowie wskazywali, że najczęściej podczas zajęć z wychowania fizycznego nauczyciele preferują: gry zespołowe (piłkę nożną, siatkówkę, koszykówkę i piłkę ręczną – 45% bez względu na typ szkoły), ćwiczenia gimnastyczne – 22,5% (w szkołach ponadgimnazjalnych oraz szkole podstawowej i gimnazjum, odpowiednio – 16% i 29%), ćwiczenia na siłowni (w szkołach ponadgimnazjalnych oraz szkole podstawowej i gimnazjum, odpowiednio – 19% i 8%) i grę w tenisa stołowego – 11% (wyniki zbliżone we wszystkich typach szkół).
Inne formy i metody prowadzenia zajęć wskazywane przez uczniów to: tańce i aerobik (w szkołach ponadgimnazjalnych oraz szkołach podstawowych i gimnazjach, odpowiednio – 6% i 3%) oraz pływanie i gry sprawnościowe (w szkołach ponadgimnazjalnych oraz szkołach podstawowych i gimnazjach, odpowiednio – 3% i 6%).
6. **Na pytanie *Czy uczestniczysz w zajęciach pozalekcyjnych z wychowania fizycznego organizowanych przez szkołę?*** – uczniowie w większości (67%) przyznali, iż nie uczestniczą w zajęciach pozalekcyjnych, przy czym szczególnie wysoki odsetek dotyczy uczniów szkół ponadgimnazjalnych (81%).
7. **Na pytanie *Czy samodzielnie uprawiasz jakąś dyscyplinę sportową lub ćwiczysz rekreacyjnie w czasie wolnym poza szkołą?*** – blisko połowa uczniów (46%) podała, że rzadko lub nigdy nie uprawia samodzielnie dyscypliny sportowej lub nie ćwiczy rekreacyjnie w czasie wolnym poza szkołą (45% uczniów szkół podstawowych i gimnazjów oraz 50% uczniów szkół ponadgimnazjalnych).
Ponad połowa uczniów (52% uczniów szkół podstawowych i gimnazjów oraz 60% uczniów szkół ponadgimnazjalnych) stwierdziło, że nie uczestniczyło w zawodach szkolnych lub międzyszkolnych.
8. **Na pytanie *Czy nauczyłeś się pływać podczas lekcji wychowania fizycznego lub zajęć pozalekcyjnych?*** – blisko dwie piąte uczniów szkół podstawowych i gimnazjów (38%) i 15% uczniów szkół ponadgimnazjalnych przyznało, że nauczyło się pływać w czasie lekcji wychowania fizycznego lub zajęć pozalekcyjnych organizowanych przez szkołę. Jednocześnie jedna czwarta uczniów szkół ponadgimnazjalnych (23%) i 12% uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum oświadczyła, że nie potrafi pływać.
9. **Na pytanie *Czy zapoznano cię z postanowieniami regulaminu korzystania z sali gimnastycznej, boisk***

⁵² W badaniu ankietowym przeprowadzonym w trakcie kontroli NIK wzięło udział 3.819 uczniów ostatnich klas szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych (ankiety przekazano ogółem 3.992 uczniom).

szkolnych oraz urządzeń i sprzętu sportowego? – ponad 14% uczniów stwierdziło, że nie zapoznano ich z postanowieniami ww. szkolnych regulaminów (13% w szkoł podstawowych i gimnazjów oraz 17% w szkołach ponadgimnazjalnych). Z grupy, która zadeklarowała, iż zaznajomiono ją z treścią regulaminów, aż 14% (wynik podobny w różnych typach szkół) stwierdziło, że nie stosuje tych przepisów na zajęciach wychowania fizycznego.

- 10. Na pytanie *Czy należysz do klubu sportowego lub innego lub innego stowarzyszenia sportowego?*** – odpowiedzi pozytywnej udzieliło 26% uczniów szkół podstawowych i gimnazjów oraz 17% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

II. Opinie nauczycieli wychowanie fizycznego i edukacji wczesnoszkolnej szkół publicznych, dotyczące przygotowania i warunków realizacji zajęć wychowania fizycznego i zajęć ruchowych⁵³.

- 1. Na pytanie *Czy obiekty i wyposażenie szkoły w sprzęt sportowy umożliwiają realizację programu wychowania fizycznego?*** – większość nauczycieli wychowania fizycznego odpowiedziała twierdząco (92%). Wśród najczęstszych przyczyn utrudniających pracę nauczyciela wychowania fizycznego wymieniano:
- 1) brak sali gimnastycznej lub użytkowanie hali o nieodpowiednich parametrach oraz przepełnienie sali – kilka ćwiczących grup (45% wskazań),
 - 2) brak boiska bądź boiska nie w pełni wyposażone i w złym stanie technicznym (20% wskazań),
 - 3) brak odpowiedniego sprzętu do zajęć z gimnastyki (13% wskazań).
- 2. Na pytanie *Jakie zmiany należy wprowadzić w procesie kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego przez szkoły wyższe?*** – nauczyciele wskazali na:
- 1) zwiększenie liczby godzin przeznaczonych na praktyki zawodowe w odpowiednio przygotowanych do tego celu szkołach, w rzeczywistych, trudnych warunkach (w licznych grupach, bez sali gimnastycznej, z dostępem do części sali, z uczniami o zróżnicowanym poziomie sprawności i zainteresowania zajęciami), pod obserwacją doświadczonych nauczycieli oraz sumienne realizowanie praktyk (prowadzenie właściwej dokumentacji i odpowiednia kontrola praktyk) – 37% wskazań,
 - 2) zwiększenie liczby zajęć praktycznych na uczelni z zakresu metodyki przedmiotu (ściśle powiązanie praktyki z teorią), omawianie problemów faktycznie występujących w szkołach (ADHD, trudności wychowawcze, problem zwolnień lekarskich); umożliwienie obserwacji większej liczby zajęć prowadzonych przez doradcę wychowania fizycznego; ukierunkowanie kształcenie na kompetencje: informatyczne (wykorzystanie najnowszych technologii w sporcie) oraz komunikacyjne (np. dostosowanie kierowania pracą uczniów do poziomu ich dojrzałości; poszerzenie tematyki dotyczącej zaburzeń rozwojowych u dzieci i młodzieży) – 26% wskazań,
 - 3) położenie większego nacisku na umiejętności dotyczące pracy w szkole: opracowywania dokumentacji szkolnej oraz planowania pracy (tworzenie programów i planów pracy pod kątem potrzeb i możliwości szkoły), rozwijanie samodzielności studentów (prowadzenie zajęć na studiach w różnych klasach i szkołach, zwiększenie liczby zajęć z psychologii i fizjologii) – 14% wskazań,
 - 4) kształcenie tylko na AWF (należy przy tym zaostrzyć weryfikację/selekcję kandydatów na studia i zaprzestać organizacji studiów podyplomowych z wychowania fizycznego, ponieważ nie przygotowują odpowiednio do prowadzenia zajęć z tego przedmiotu) – 9% wskazań.
- 3. Na pytanie *Czy w dwóch ostatnich latach szkoła stworzyła możliwości uczestniczenia w przedmiotowych formach doskonalenia?*** – nauczyciele wychowania fizycznego odpowiedzieli, że stworzono im możliwość uczestniczenia w formach doskonalenia (90%), jednak 40% badanych w trakcie ostatnich dwóch lat szkolnych nie wzięło w nich udziału.
- 4. Na pytanie *Czy posiadają możliwość korzystania ze wsparcia doradcy metodycznego wychowania fizycznego?*** – dwie piąte badanych nauczycieli (40%) podało, że nie posiada możliwości korzystania ze wsparcia doradcy metodycznego wychowania fizycznego.

⁵³ W badaniach, skierowanych do 386 nauczycieli wychowania fizycznego i edukacji wczesnoszkolnej (odpowiednio 228 i 158 osób zatrudnionych w kontrolowanych szkołach), wzięło udział 216 osób (56%), z tego 131 nauczycieli wychowania fizycznego (61%) i 85 nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej (39%).

5. Na pytanie **Czy działają w organizacjach sportowych i w jakim charakterze?** – ponad jedna piąta nauczycieli (21%) podała, że działa w organizacji sportowej, w charakterze m.in. prezesa klubu, stowarzyszenia sportowego bądź członka zarządu, sekretarza, skarbnika – 12 osób, trenera uczniowskiego klubu sportowego – dziewięć osób, zawodnika – cztery osoby i członka szkolnego związku sportowego – trzy osoby).

III. Opinie studentów kierunku wychowanie fizyczne o przebiegu nauczania przygotowującego do roli zawodowej nauczyciela wychowania fizycznego.⁵⁴

1. Na pytanie **Czy zajęcia teoretyczne i praktyczne przygotowały cię do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach?** – większość badanych (91,5%) stwierdziła, że zostali przygotowani na uczelni do wykonywania zawodu nauczyciela wychowania fizycznego.

Ponad jedna czwarta badanych (27%) określiła jako nieodpowiednie swoje przygotowanie przez uczelnię do prowadzenia zajęć ruchowych w klasach I-III szkoły podstawowej, przy czym 41% respondentów stwierdziło, że nie prowadzili w ramach praktyk studenckich w szkołach podstawowych zajęć ruchowych z dziećmi na I etapie edukacyjnym.

2. Na pytanie **Jakie zmiany należy wprowadzić w procesie kształcenia kandydatów na nauczycieli wychowania fizycznego?** – wśród najczęstszych propozycji zmian wskazano zwiększenie liczby godzin: zajęć praktycznych w czasie studiów (46%), praktyk zawodowych w szkołach oraz samodzielnie prowadzonych ćwiczeń w ramach zajęć z metodyki wychowania fizycznego (12%), a także z metodyki wychowania fizycznego oraz dostosowanie treści tych zajęć do realnych warunków pracy nauczyciela tego przedmiotu, tj.: braku bazy sportowej w szkole, trudnej młodzieży, dużej liczebności grup, dzielenia sali gimnastycznej z inną grupą ćwiczącą, prowadzenia dokumentacji szkolnej (7%).

Ponadto studenci zwrócili uwagę na potrzebę: wprowadzenia testu predyspozycji kandydatów na studia do zawodu nauczyciela, pełnej realizacji przedmiotu pn. *Emisja głosu*, ujednolicenia treści nauczania z metodyki wychowania fizycznego, poprawy bazy dydaktycznej uczelni, zwiększenia liczby obozów sportowych.

3. Na pytanie **Czy po ukończeniu studiów masz zamiar pracować w szkole?** – jedna czwarta studentów (24,6%) stwierdziła, że po ukończeniu studiów nie zamierza pracować w szkole. Ankietowani argumentowali swoje opinie następująco:

- 1) trudnymi warunkami pracy w szkole oraz niskimi zarobkami nauczycieli (48% spośród osób niezamierzających pracować w szkole); do trudnych warunków studenci zaliczyli: brak odpowiedniej bazy sportowej do prowadzenia zajęć w szkołach, dużą odpowiedzialność za proces kształcenia, brak szacunku dla zawodu nauczyciela wśród uczniów i ich rodziców; młodzież, która sprawia coraz większe problemy wychowawcze; brak możliwości rozwoju osobistego i brak satysfakcji z wykonywanego zawodu,
- 2) wyborem innego zawodu, który nastąpił m.in. pod wpływem odbytych praktyk studenckich w szkołach publicznych i zapoznaniu się z realiami pracy nauczyciela wychowania fizycznego (21%),
- 3) obawą o małą liczbę miejsc pracy w szkołach ze względu na niż demograficzny (8%).

⁵⁴ Badaniem objęto 485 osób, z tego odpowiednio 370 i 75 studentów ostatniego roku studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz 40 studentów ostatniego roku studentów jednolitych studiów magisterskich (próba losowa z ogółem 1.664 osób studiujących z tych roczników). Spośród badanej grupy 349 (72%) studiowało na studiach stacjonarnych, natomiast 136 (28%) – na studiach niestacjonarnych.

ZAŁĄCZNIK NR 4

Notatka z panelu ekspertów, zorganizowanego przez NIK w dniu 11 marca 2010 r., w celu omówienia wstępnych wyników kontroli (autoryzowana)

Celem panelu ekspertów było przedyskutowanie wstępnych wyników kontroli.

Panel prowadził Józef Górny, Wiceprezes NIK oraz Grzegorz Buczyński, dyrektor Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego NIK, który omówił wstępne wyniki przeprowadzonej kontroli.

W trakcie dyskusji uczestnicy panelu sformułowali następujące opinie, uwagi i wnioski dotyczące wstępnych wyników kontroli:

1. Ryszard Stachurski – Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sportu i Turystyki stwierdził m.in., że ranga aktywności fizycznej w strategii państwa jest stosunkowo wysoka i nie koncentruje się tylko na wynikach sportowych. Na sport wyczynowy MSiT przeznaczają o wiele mniejsze kwoty niż na sport powszechny. Zgodził się z ustaleniami NIK w zakresie dotyczącym realizacji *Strategii rozwoju sportu do roku 2015*, uznając, że zarządzanie *Strategią* jest nieefektywne, współpraca z innymi ministerstwami jest niewielka oraz, że wdrażanie *Strategii* nie jest w pełni skuteczne. Obecnie MSiT, wraz z innymi ministerstwami, pracuje nad kompleksową strategią rządową związaną z wdrażaniem *Strategii Kapitał Ludzki*.

Minister zgodził się również z ustaleniami NIK dotyczącymi nieprawidłowości w przyjmowaniu i rozliczaniu wniosków o dofinansowanie zadań. Zdaniem Ministra tylko część środków publicznych przeznaczanych na wychowanie fizyczne i sport szkolny kierowana jest na właściwe zadania. Uzyskane efekty nie zapewniają pełnej realizacji celów przyjętych w *Strategii rozwoju sportu do roku 2015*. Celem MSiT jest zmiana programów funkcjonujących od 30-40 lat, realizowanych bez względu na zmieniające się uwarunkowania. Pozwoli to na racjonalniejsze gospodarowanie środkami finansowymi i sprawowanie skuteczniejszej kontroli nad realizacją zadań.

Zdaniem Ministra część ustaleń kontroli NIK związana jest z niską jakością kształcenia kadry nauczycielskiej przez uczelnie. Mała atrakcyjność zajęć wychowania fizycznego wynika z braku stosowania przez nauczycieli form i metod, dzięki którym zajęcia mogłyby być interesujące dla uczniów. Większość nauczycieli wychowania fizycznego została wykształcona w systemie zaocznym. Liczba godzin wychowania fizycznego w szkole jest stosunkowo duża, w związku z tym możliwość zatrudnienia się w charakterze nauczyciela wychowania fizycznego była o wiele większa niż w charakterze nauczyciela innego przedmiotu. W ten sposób do zawodu trafiło wiele przypadkowych osób.

2. Prof. nadzw. dr hab. Jerzy Pośpiech – Prorektor Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciborzu stwierdził, że ustalenia i sformułowane po kontroli NIK wnioski oddają rzeczywistą skalę i zasięg problemów polskiego wychowania fizycznego. Jednak podane średnie zamazują obraz. Na przykład dotyczy to skali zwolnień z zajęć, która wzrasta z etapu na etap edukacji.

Kryzys szkoły jako instytucji jest zjawiskiem powszechnym w skali światowej. Mówimy również o kryzysie wychowania fizycznego w skali globalnej. Pokazały to dwa szczyty światowe wychowania fizycznego, pierwszy w 1999 r. w Berlinie, powtórzony w Szwajcarii w 2005 r. Kryzys wychowania fizycznego wyraża się spadkiem zainteresowania, spadkiem sprawności, fizycznymi anomaliami, otyłością itd. Zwołanie tych szczytów pokazuje, że problem jest poważny, jednak na tle europejskim polskie problemy nie wyglądają aż tak źle.

Polski nauczyciel wychowania fizycznego (w skali strategicznej) na tle kolegów europejskich jest lepiej wykształcony. W Europie dominuje licencjat – uważa się, że trzy lata to wystarczający okres edukacji. W Polsce wskaźniki zatrudnienia magistrów są najwyższe w Europie. Status polskiego nauczyciela wychowania fizycznego jest wysoki. Jego pensum tygodniowe jest takie samo jak polonisty, matematyka czy fizyka, co nie jest praktyką europejską. W Polsce wymiar godzin wychowania fizycznego jest zadowalający. Tylko kilka krajów w Europie, ma taką samą liczbę godzin określoną w planach nauczania.

Uczelnie kształcą na zróżnicowanym poziomie; są szkoły wyższe, w których standardy kształcenia nie są w pełni realizowane. Praktyki przewidziane w programach studiów, szczególnie w szkołach akademickich mają niską rangę, nie mają bowiem statusu nauki. Powinna być wprowadzona instytucja mentora, tj. opiekuna praktyk z uczelni wyższej oraz mentora szkolnego – najlepszego nauczyciela szkoły.

Wiele mówi się o małej atrakcyjności zajęć wychowania fizycznego. Należy rozdzielić wychowanie fizyczne, jako obowiązkowy przedmiot, od sportu. Nowa podstawa programowa nobilituje sport. Wprowadzono m.in. fakultet sportowy, gdzie dopuszcza się selekcję, czyli nabór do tej formy zajęć. Wprowadzenie dwóch godzin zajęć fakultatywnych w szkołach podniosłoby atrakcyjność tego przedmiotu. Jednak podczas konsultacji dyrektorzy byli temu przeciwni, argumentując to m.in. brakiem środków oraz trudnościami bazowymi i organizacyjnymi. W konsekwencji rozporządzenie stanowi, że szkoły same decydują o formie organizacji zajęć. Przyjęcie tych zajęć jako obowiązkowych, wymagałoby od dyrektorów zwiększonego wysiłku. Praktyka europejska wskazuje, że są takie kraje, w których ten system funkcjonuje. Na przykład we Francji, w celu uniknięcia kolizji między zajęciami dydaktycznymi a sportem, wprowadzono jedno popołudnie sportowe i w środę odbywają się wszystkie zawody.

Należy odróżnić wychowanie fizyczne jako proces edukacji, której celem jest przygotowanie każdego ucznia do uczestnictwa w kulturze fizycznej od sportu, rozumianego jako wstępna selekcja do wyczynu. Dobrym łącznikiem są tutaj szkoły sportowe, gdzie jest jasno zarysowana ścieżka. Do tych szkół może być skierowana młodzież, która uzyska informację od nauczyciela, że posiada talent i powinna go rozwijać.

W polskich szkołach brak jest konkurencji. Taką konkurencję, być może, wymusi niż demograficzny. Siłą sprawczą zmian nie jest kontrola, lecz doradztwo zawodowe. Należy zatem odbudować system doradztwa i system doskonalenia zawodowego nauczycieli. Można w tym względzie skorzystać z przykładów w innych krajach, w których funkcjonują tzw. letnie szkoły i kursy dla nauczycieli w celu aktualizowania wiedzy nabytej na studiach.

3. Prof. dr hab. Tomasz Frołowicz – pracownik naukowy Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku stwierdził, że ryzykowne jest łatwe przechodzenie od systemu edukacyjnego do systemu szkolenia sportowego. W wieku rozwojowym dziecko chodzi do szkoły, więc kooperacja systemu edukacyjnego z systemem sportowym jest niezbędna i pożyteczna. Sport w szkole pełni funkcję służebną.

Obniżenie jakości kształcenia na kierunku wychowanie fizyczne wynika m.in. z faktu, że w ciągu ostatnich 10 lat liczba studentów zwiększyła się z 400 tys. do prawie 2 mln. Oznacza to, że średnie uzdolnienia musiały się w tej populacji obniżyć. Obecnie w systemie edukacyjnym zatrudnionych jest około 600 tys. osób na stanowisku nauczyciela. Jeżeli chcemy mówić o podnoszeniu jakości pracy tych osób, to należy stworzyć mechanizmy w systemie edukacyjnym, które będą sprzyjały rozwojowi nauczyciela, czyniły jego pracę opłacalną pod względem finansowym, prestiżowym i dawały odpowiednią satysfakcję zawodową. W systemie oświaty nauczyciele nie otrzymują czytelnych sygnałów, że są doceniani, za wyjątkiem nauczycieli, którzy odnoszą sukcesy sportowe. Zmiana podstawy programowej i zdefiniowanie wymagań w podstawie programowej sprzyja uzyskaniu informacji o tym, że nauczyciel pracuje efektywnie. Warto pomyśleć o wprowadzeniu procedur, które mówiłyby o efektywnej bądź nieefektywnej pracy nauczyciela.

Wykształcenie nauczycieli wychowania fizycznego jest stosunkowo wysokie na tle innych krajów europejskich. Uczelnie dostosowują się w tym zakresie do wymagań zdefiniowanych w systemie edukacyjnym. W standardach kształcenia na kierunku studiów wpisane są przedmioty kształcenia nauczycielskiego i praktyki pedagogiczne. Uczelnie realizują również enigmatyczne przepisy dotyczące praktyk określone w rozporządzeniu w sprawie standardów kształcenia nauczycieli. Przy znaczącej liczbie studentów, którzy studiuje na kierunku wychowanie fizyczne, to uczelnia jest klientem i nie ona wybiera szkołę.

Należy rozważyć zdefiniowanie wymagań wobec osób, które chciałyby podjąć pracę nauczyciela na pierwszym etapie edukacji. Nie ma dobrej odpowiedzi na pytanie, kto jest najlepszym nauczycielem w tym przedziale wiekowym. W AWF w Gdańsku liczba godzin przeznaczona na zajęcia ruchowe, w ostatnich latach, została zredukowana. To jest odpowiedź systemu szkolnictwa wyższego na niesprecyzowane wymagania systemu edukacyjnego.

Gimnastyka korekcyjna nie pełni funkcji profilaktycznej, lecz tylko naprawczą. Obecnie nie ma żadnej regulacji prawnej w zakresie tej formy aktywności. Od kilkunastu lat odsetek dzieci diagnozowanych jako posiadających zaburzenia rozwojowe, w tym także wady postawy jest wysoki – przekracza 3/4, oznacza to m.in., że przeznaczane na to pieniądze w systemie edukacyjnym nie wystarczają, żeby cokolwiek zmienić.

4. Prof. dr hab. Stanisław Zaborniak – Rektor Wyższej Szkoły Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim uważa, iż niezbędne jest wprowadzenie oceny postępu rozwoju sprawności ucznia, ponieważ obecnie nikt nie wie, w jakim stopniu wzrasta poziom tej sprawności w roku szkolnym (dotyczy oceny sprawności nauczania z wychowania fizycznego). Za takie działania powinni być oceniani nauczyciele wychowa-

nia fizycznego. Uczeń nie może być oceniany w ramach wychowania fizycznego wyłącznie za sportowe osiągnięcia, lecz także za frekwencję, wiedzę, umiejętności, wydolność. Nie jest również sprawowany odpowiedni nadzór nad realizacją programów wychowania fizycznego w szkołach. Klasy I-III szkoły podstawowej faktycznie prowadzone są przez osoby nieprzygotowane. Wskutek tego uczeń w klasie IV szkoły podstawowej należy przymuszać do zajęć, w przeciwieństwie do ucznia w kl. I, gdzie dziecko poszukuje aktywności sportowej.

W szkołach wyższych powstają prace dotyczące oceny budowy ciała i sprawności fizycznej uczniów. Powstały już opracowania „Dziecko krakowskie”, „Dziecko rzeszowskie” i inne, z których wynika niepokojąca sytuacja, jeżeli chodzi o wady postawy. Niestety, korekcji wad postawy nie uwzględniono w ramowych planach nauczania w szkole.

5. Zbigniew Cendrowski – Honorowy Prezes Szkolnego Związku Sportowego, redaktor naczelny czasopisma pisma *Lider* zauważył, powołując się na opinie wielu wybitnych znawców problemu, w tym m.in. profesora Henryka Grabowskiego, że w Polsce szkolne wychowanie fizyczne nie ma większego wpływu na stan zdrowia dzieci i młodzieży. Szkolne wychowanie fizyczne nie odpowiada obecnie na podstawowe wyzwania cywilizacyjne, jakie zapisano w nowej podstawie programowej, tj. *przygotowanie dzieci i młodzieży do całościowej troski o zdrowie i sprawność fizyczną*. Są tego rozliczne przyczyny, z których tylko niektóre zależne są wprost od jakości pracy szkół i nauczycieli wychowania fizycznego. Główne przyczyny mają charakter strategiczny, w tym np. preferowanie w systemie stanowienia prawa i organizacji administracji celów spektakularnych i raczej krótkofalowych (w edukacji kształcenie – mniej wychowanie, w kulturze fizycznej sport i współzawodnictwo – mniej zadania z zakresu powszechnej aktywizacji fizycznej).

Ministerstwo Edukacji Narodowej – czy raczej cały nasz system edukacji, także pod presją rodziców, koncentruje się na kształceniu, aby przygotować człowieka do pełnej, aktywnej walki o miejsce w życiu, o zdolność do wygrywania w rywalizacji o miejsce w społecznej hierarchii. Zanedbane są jednak w tym procesie cele wychowania, w tym wykorzystania systematycznej aktywności fizycznej dla budowania gotowości do stawiania czoła trudnościom życiowym. Byłoby wielce pożądane przełamywanie syndromu Polski resortowej i budowanie długofalowego, merytorycznego współdziałania resortów: zdrowia, edukacji i sportu, dla budowania i wspierania programów krzewienia zasad zdrowego stylu życia jako ważnego warunku powodzenia narodowego.

Bezpośrednie i systematyczne monitorowanie efektów pracy szkół i nauczycieli, takie jakie zaprezentowała wstępnie NIK podczas spotkania, jest bardzo potrzebne i trzeba je systematycznie prowadzić. Ważne jest natomiast, aby w programach kontrolnych szerzej uwzględniać trudne problemy: czy i jak szkoła korzysta ze strategicznych celów i programów państwa, i w jakim zakresie przejawia własne inicjatywy te cele pomnażające i wzmacniające.

6. Janusz Nowakowski – Prezes Śląskiego Szkolnego Związku Sportowego podkreślił, że ranga wychowania fizycznego i sportu w szkole jest niska nie tylko w szkole, ale w ogóle w strukturach oświaty, począwszy od gminy skończywszy na Ministerstwie Edukacji Narodowej. Brakuje cyklicznej kontroli wewnętrznej w szkole, jak i zewnętrznej, których zadaniem byłoby nadzorowanie wychowania fizycznego i sportu w szkole. Prawdopodobnie z braku atrakcyjności zajęć wynika wzrastająca liczba zwolnień uczniów z czynnego uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego. Absencja młodzieży wynika także z tego, że nauczyciel przygotowuje młodzież najbardziej usportowioną do imprez sportowych, a nie zajmuje się pozostałą grupą uczniów.

W przekroju wiekowym między sześciolatkami a dziesięciolatkami budowane jest zainteresowanie ruchem, sprawnością fizyczną i preselekcja do uprawiania sportu. Jednak w tym przedziale wiekowym zajęcia prowadzą nauczyciele nauczania wczesnoszkolnego, a nie specjaliści.

Większość gmin przeznacza skromne środki finansowe na imprezy sportowe, które prowadzi szkolny związek sportowy wyłącznie do szczybla gminy. Na udział młodzieży w zawodach powiatowych i wojewódzkich często nie ma środków. System współzawodnictwa jest rozbudowany, jednak zaniechano najważniejszego szczybla współzawodnictwa, tj. szkolnych igrzysk sportowych. Należy zauważyć symptomy postępu – dzięki Ministerstwu Sportu i Turystyki z roku na rok poprawia się baza sportowa, powstają sale gimnastyczne i hale przy szkołach. MSiT wprowadziło trzy ważne programy: *Animator sportu dzieci i młodzieży*, *Animator sportu niepełnosprawnych* i *Animator Orlik 2012*, które pozwalają pełniej wykorzystywać obiekty sportowe. Uznając, że wychowanie fizyczne i sport szkolny z całym swym bogactwem oddziaływać na dzieci i młodzież jest postrzegane jako nośnik wielorakich, ważkich wartości, należy podjąć zdecydowane działania służące rozwojowi tego obszaru edukacji w nowoczesnej polskiej szkole.

7. Alojzy Świderek – trener w Polskim Związku Piłki Siatkowej stwierdził, że wiele talentów sportowych odkrywa się nie w szkołach sportowych, lecz w pozostałych szkołach. Pierwsze lata nauki w szkole podstawowej mają ogromne znaczenie, ponieważ uczą właściwych nawyków przede wszystkim ruchowych.

Nauczyciele wychowania fizycznego są zainteresowani prowadzeniem pozalekcyjnych zajęć sportowych. Ważne jest, aby były one organizowane w godzinach odpowiednich dla dzieci. Wiele zależy od odpowiedniej selekcji uczniów i zdolności motywacyjnych nauczyciela. Nauczyciele, szczególnie posiadający specjalizację z piłki siatkowej, są zainteresowani prowadzeniem zajęć pozalekcyjnych w szkole, z tym że należy ich zainteresować ekonomicznie. W przeciwnym razie większość z nich poszuka dodatkowej pracy gdzie indziej.

Należałoby rozważyć kierunek, w którym podążają Włochy, Niemcy czy Francja, gdzie rozwój sportu następuje poprzez popularne gry zespołowe. Ukierunkowanie dzieci do innych dyscyplin następuje później automatycznie. Uczniowskie kluby sportowe, które miały przejąć część zadań szkolnych kół sportowych, nie spełniają swych funkcji. Należałoby rozważyć przypisanie ich zadań do zadań szkoły. Nauczyciele chcą podnosić swoje kwalifikacje zawodowe, wybierając najczęściej kursy instruktorskie. Związki sportowe powinny opracować i wprowadzić kursy instruktorskie i trenerskie, które byłyby modelowe dla danej dyscypliny sportu.

Szkoły wyższe nie kształcą prawidłowo kandydatów na nauczycieli, pod względem prowadzenia zajęć z piłki siatkowej. AWF pracują na programach sprzed kilkudziesięciu lat, nie nadążają za współczesnymi trendami w zakresie nowoczesnych metod nauczania. Baza sportowa uczelni, szczególnie w uczelniach niepublicznych, jest niewystarczająca, a ponadto w tych szkołach nie ma praktycznie żadnej selekcji kandydatów, tak więc poziom prezentowany przez nich jest stosunkowo niski.

8. Zofia Cichalewska – nauczyciel konsultant w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie stwierdziła, że instytucjonalnie doskonalenie zawodowe nauczycieli jest realizowane. Pewną trudnością dla adresatów doskonalenia jest bariera finansowa. Wydzielono w budżetach szkół 1% na doskonalenie zawodowe, niemniej w małej szkole jest to minimalna kwota, która jest czasem barierą nie do pokonania. Ponadto nauczyciele najchętniej uczestniczą w formach, które nadają im dodatkowe kwalifikacje. Kursy doskonalące, warsztaty metodyczne nie cieszą się dużym powodzeniem, ponieważ ich ukończenie nie daje możliwości dodatkowego zarobkowania. Doradztwo metodyczne funkcjonuje w Warszawie, ale już na Mazowszu jest 3-4 doradców. Wynika to z faktu, iż doradztwo jest finansowane przez jednostki samorządu terytorialnego ze wspomnianego 1%, a samorząd ma do wyboru: przekazać pieniądze szkole albo zatrudnić doradcę.

Każda szkoła stara się być atrakcyjna, trwa walka o klienta i m.in. w związku z tym tworzone są klasy sportowe. Na ten cel, dla garstki uczniów, przeznaczane są często wszystkie środki finansowe, a cała reszta uczniów, w szczególności edukacji wczesnoszkolnej, nie ma odpowiednich warunków kształcenia. Nie ma też racji bytu stwierdzenie, że sport uatrakcyjni wychowanie fizyczne. Sport szkolny powinien istnieć, natomiast inne są cele wychowania fizycznego. Proporcje w szkole powinny być następujące: wychowanie fizyczne, edukacja zdrowotna i sport szkolny.

Uwzględniając potrzeby placówek oświatowych, Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie podjął się szkolenia nauczycieli konsultantów i doradców metodycznych, którzy mogliby doskonalili nauczycieli mentorów praktyk studenckich w szkołach. Konieczna jest również zmiana kilku rozporządzeń, które pośrednio stanowią o szkolnym wychowaniu fizycznym, m.in. przepisy w niejasny sposób regulują sprawy zatrudniania w sporcie szkolnym instruktorów niemających przygotowania pedagogicznego.

9. Barbara Dąbrowska – dyrektor Szkoły Podstawowej nr 190 w Warszawie zwróciła uwagę, iż w ramach reformy oświaty obniżono wiek dziecka rozpoczynającego edukację. W związku z powyższym, wykazano w zmienionej podstawie programowej co dziecko powinno umieć po kl. I (dziecko sześciolatnie) i po ukończeniu kl. III szkoły podstawowej. O ile zajęcia z wychowania fizycznego w kl. I może prowadzić nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, to od kl. II zajęcia powinien prowadzić nauczyciel specjalista, odpowiedzialny za wdrożenie obowiązujących wymagań edukacyjnych.

Nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, chcąc uczyć w następnych klasach (II i III), powinien ukończyć kurs metodyczny lub studia podyplomowe z wychowania fizycznego i z gimnastyki korekcyjnej.

W Szkole Podstawowej nr 190 pracuje trzech nauczycieli wychowania fizycznego, którzy posiadają różne specjalizacje. Pozwoliło to wprowadzić, już od września 2009 r., reformę programową z wychowania fizycznego w klasach czwartych, jak i stworzyć ofertę zajęć sportowo-rekreacyjnych, które cieszą się ogromną popularnością. Jednak dyrektorzy obawiają się wprowadzania zmian, gdyż wymaga to znacznego wysiłku organizacyjnego.

Bolączką wielu szkół jest absencja na lekcjach wf. Zaświadczenia lekarskie, na podstawie których dyrektor szkoły wydaje zwolnienie ucznia z zajęć wychowania fizycznego, powinny pochodzić od lekarza specjalisty, nie od lekarza pierwszego kontaktu (lekarz zwalnia z ćwiczeń fizycznych, a wychowanie fizyczne to całe spektrum innych działań). Dziecko zwolnione z zajęć nie wykonuje ćwiczeń, ale może np. sędziować, wspomagać organizację zajęć lub uczyć się zasad danej dyscypliny sportu.

W trakcie wieloletniego kierowania szkołą, tylko raz przyjechał opiekun z ramienia uczelni, żeby uzgodnić szczegóły dotyczące praktyki studenckiej. Obecnie opiekun praktyk w szkole to praca społeczna, a ich wkład pracy nie jest doceniany finansowo. Studenci pragnący pracować w szkole od samego początku powinni być prawidłowo prowadzeni w trakcie odpowiednio zorganizowanych i realizowanych praktyk. Jeżeli uczelnie nie zmienia programów nauczania odpowiednio do wprowadzonej reformy programowej, to za dwa-trzy lata będzie brakowało odpowiednio przygotowanej kadry do pracy w szkole.

W sytuacji coraz częstszych wad postawy u uczniów, warto rozważyć, aby w ramowych planach nauczania, na poszczególnych poziomach, znalazła się obowiązkowo jedna godzina w tygodniu na zajęcia związane z gimnastyką korekcyjną (w klasach I-III z czterech godzin do dyspozycji dyrektora na oddział pozostawiono jedną, co wobec innych potrzeb, ogranicza możliwości korekcji kręgosłupa i stóp).

ZAŁĄCZNIK NR 5

Współpraca polskich związków sportowych ze szkołami publicznymi w zakresie wychowania fizycznego i sportu szkolnego w latach 2007-2009

Grupy związków sportowych	L.p.	Polskie Związki Sportowe:	Kwota (tys. zł)
Związki sportowe współpracujące ze szkołami publicznymi	1.	Baseballu i Softballa – organizacja kursów instruktorskich dla nauczycieli wychowania fizycznego	nie podano
	2.	Bilardowy – organizacja imprez sportowych, szkoleń oraz zakup i dystrybucja stołów bilardowych do uczniowskich klubów sportowych	nie podano
	3.	Brydża Sportowego – organizacja Mistrzostw Polski Młodzieży Szkolnej, przekazywanie do szkół sprzętu do gry w brydża oraz wspieranie merytoryczne działań promujących brydż sportowy wśród młodzieży szkolnej	nie podano
	4.	Judo – organizacja imprez i obozów sportowych i kursów instruktorskich	279,3
	5.	Motorowy – współorganizacja Ogólnopolskiego Turnieju Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych; dofinansowanie działalności ZSO nr 5 im. M. Bublewicza w Olsztynie;	16,8 (tylko w 2009 r.)
	6.	Orientacji Sportowej – organizacja kursów instruktorskich dla nauczycieli wychowania fizycznego	9,5
	7.	Radioorientacji Sportowej – organizacja zawodów centralnych i regionalnych, dwutygodniowych obozów szkoleniowo-wypoczynkowych i zakupu sprzętu technicznego	169,7
	8.	Unihokeja – organizacja imprez i obozów dla dzieci i młodzieży, szkoleń; zakup i dystrybucja sprzętu, publikacja wydawnictw szkoleniowo-metodycznych	614,1
	9.	Wędkarski – prowadzenie „szkółek wędkarskich” organizowanych przez Okręgowe Rady ds. Młodzieży; organizacja zawodów, wycieczek, konkursów i obozów	-
Związki sportowe prowadzące Ośrodki Szkolenia Sportowego Młodzieży (OSSM), poz. 1-3 lub Szkoły Mistrzostwa Sportowego (SMS), poz. 4-21	1.	Pięcioboju Nowoczesnego (OSSM)	nie podano
	2.	Piłki Nożnej (OSSM)	3.603,9
	3.	Jeździecki (OSSM)	2.107,2
	4.	Gimnastyczny (SMS)	340,6
	5.	Hokeja na trawie (SMS)	1.069,7
	6.	Biathlonu (SMS)	2.098,9
	7.	Kajakowy (SMS)	5.225,6
	8.	Kolarski (SMS)	3.485,2
	9.	Koszykówki (SMS)	576,6
	10.	Lekkiej atletyki (SMS)	2.284,9
	11.	Łyżwiarstwa Figurowego (SMS)	484
	12.	Łyżwiarstwa Szybkiego (SMS)	1.757

	13.	Akrobatyki sportowej (SMS)	520,5
	14.	Badminton (SMS)	278,5
	15.	Pływacki (SMS)	4.265,4
	16.	Sportów Saneczkowych (SMS)	361
	17.	Szermierczy (SMS)	643
	18.	Taekwondo Olimpijskiego (SMS)	558,5
	19.	Towarzystw Wioślarskich (SMS)	3.422,3
	20.	Zapaśniczy (SMS)	1.737
	21.	Żeglarski (SMS)	1.297,9
29 związków sportowych, które nie współpracowało ze szkołami publicznymi	Alpinizmu, Boks, Curlingu, Golfa, Hokeja na Lodzie, Ju-jitsu, Karate, Karate Tradycyjnego, Kendo, Kręglarski, Motorowodny i Narciarstwa Wodnego, Piłki siatkowej, Piłki ręcznej, Podnoszenia Ciężarów, Skibobowy, Snowboardu, Sportów Wrotkarskich, Sportów Psich Zaprzęgów, Strzelectwa Sportowego, Sumo, Taekwondo, Kickboxingu, Tenisa Stołowego, Tenisa, Triathlonu, Warcibowy, Bushu, Aeroklub Polski		

ZAŁĄCZNIK NR 6

Wyniki badań przeprowadzonych przez NIK, dotyczących uczestnictwa uczniów w zajęciach wychowania fizycznego w skontrolowanych szkołach w wybranym w trakcie kontroli tygodniu, w roku szkolnym 2009/2010

I. Szkoły podstawowe – II etap edukacji (4 godziny lekcyjne tygodniowo)

Szkoła	Uczniowie:					Razem obecni niećwiczący i nieobecni (%) kol. 4+5a
	Zapisani	Obecni (%)	Nieobecni (%)	Obecni niećwiczący		
				5:3 (%)	5:2 (%)	
I	2	3	4	5	5a	6
Zespół Szkół Samorządowych w Starych Juchach (szkoła podstawowa)	412	86,9	13,1	14,2	12,4	25,5
Szkoła Podstawowa nr 9 w Ełku	538	90,3	9,7	6,2	5,6	15,3
Szkoła Podstawowa nr 172 w Łodzi	982	78,6	21,4	8,8	6,9	28,3
Szkoła Podstawowa nr 6 w Zduńskiej Woli	745	79,1	20,9	13,1	10,3	31,2
Szkoła Podstawowa nr 142 w Krakowie	158	89,5	10,5	14,7	3,2	13,7
Szkoła Podstawowa nr 5 w Orzeszu- Zazdrości	252	90	10	3,5	3,2	13,2
Szkoła Podstawowa nr 17 w Świętochłowicach	1349	89	11	10,4	9,2	20,2
Szkoła Podstawowa nr 114 w Warszawie	889	93,7	6,3	14,4	13,5	19,8
Szkoła Podstawowa w Izabelinie	212	95,7	4,3	10,3	9,9	14,2
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Mirkowie	276	90,2	9,8	8,8	8	17,8
Szkoła Podstawowa nr 1 we Wrocławiu	1.139	91,1	8,9	6,2	6,2	15,1
Zespół Szkół nr 1 w Bełżycach (szkoła podstawowa)	842	95,4	4,6	8,8	8,4	13
Zespół Szkół w Siedliszczu (szkoła podstawowa)	623	94,1	5,9	6,2	5,8	11,7
Szkoła Podstawowa nr 82 w Poznaniu	772	89,6	10,4	8,1	7,3	17,7
Szkoła Podstawowa nr 12 w Gnieźnie	1.674	80,7	19,3	8,9	7,2	26,5
Średnia		88,9	11,1	9,5	7,8	18,9

II. Gimnazja – III etap edukacyjny (4 godziny lekcyjne tygodniowo)

I	2	3	4	5	5a	6
Zespół Szkół w Brzeźniu	1.360	92,9	7,1	16,4	15,2	22,3
Gimnazjum Publiczne nr 8 Lesznie	1.317	83,6	16,4	10,5	8,8	25,2
Gimnazjum Publiczne nr 65 w Poznaniu	764	88,1	11,9	8,6	7,6	19,5
Gimnazjum Publiczne nr 16 w Lublinie	3.855	86,1	13,9	14,5	12,5	26,4
Zespół Szkół nr 1 w Beżycach (gimnazjum)	1.477	92,6	8,4	12,6	11,7	20,1
Gimnazjum Publiczne nr 1 w Lubinie	2.573	85,4	14,6	8,3	7,1	21,7
Miejski Zespół Szkół w Kłodzku	336	85,1	14,9	19,9	17	31,9
Gimnazjum Publiczne nr 1 w Garwolinie	881	78,2	21,8	11,6	9,1	30,9
Gimnazjum Publiczne nr 2 w Sulejówku	1.519	83,9	16,1	16,3	13,7	29,8
Zespół Szkół Samorządowych w Starych Juchach (gimnazjum)	480	87,1	12,9	18,9	16,5	29,4
Zespół Szkół nr 1 Bartoszycach	1.998	90,6	9,4	12,9	11,7	21,1
Gimnazjum Publiczne nr 2 w Morągu	922	90	10	18,1	16,3	26,3
Gimnazjum Publiczne nr 3 w Łaziskach Górnych	1.928	84,8	15,2	5,5	4,7	19,9
Gimnazjum Publiczne nr 3 w Będzinie	804	83,8	16,2	15,1	12,7	28,9
Gimnazjum Publiczne w Gdowie	1.676	92,8	7,2	14,3	13,2	20,4
Gimnazjum nr 7 w Tomaszowie Mazowieckim	1.331	93,8	6,2	11,1	10,4	16,6
Zespół Szkół w Siedliszczu (gimnazjum)	952	91,1	8,9	7,3	6,6	15,5
Zespół Szkół nr 1 Chrzanowie (gimnazjum)	2.726	82,8	17,2	9,1	7,6	24,8
Średnia		87,3	12,7	12,9	11,3	24,4

III. Szkoły ponadgimnazjalne – IV etap edukacji (3 godziny lekcyjne tygodniowo)

I	2	3	4	5	5a	6
Zespół Szkół Chemicznych i Ogólnokształcących w Olsztynie	2.279	84,4	15,6	14,7	12,4	28
Zespół Szkół nr I w Pabianicach	1.510	57,3	42,7	28,5	16,4	59,1
Liceum Ogólnokształcące w Żyrardowie	830	83,1	16,9	20	16,6	33,5
Zespół Szkół Licealnych i Zawodowych nr I Tarnowie	2.139	77	23	18,6	14,3	37,3
Zespół Szkół w Siewierzu	547	85,5	14,5	16	13,7	28,2
Zespół Szkół Technicznych i Ekonomicznych w Myślenicach	3.316	84,5	15,5	16,3	13,8	29,3
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Ludowie Polskim	153	71,9	28,1	19,1	13,7	41,8
Zespół Szkół Ekonomiczno-Administracyjnych w Kole	1.485	88,9	11,1	34	30,2	41,3
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Zamościu	2.118	82,2	17,8	31	10,8	28,6
Zespół Szkół w Kocku	695	82,2	17,8	19,6	16,1	33,9
Średnia		79,7	20,3	21,8	15,8	36,1

ZAŁĄCZNIK NR 7

Wykaz organów, którym przekazano Informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Minister Finansów
6. Minister Sportu i Turystyki
7. Minister Edukacji Narodowej
8. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego
9. Minister Zdrowia
10. Rzecznik Praw Obywatelskich
11. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
12. Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego
13. Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego
14. Przewodniczący Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
15. Przewodniczący Komisji do Spraw Kontroli Państwowej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
16. Przewodniczący Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
17. Przewodniczący Komisji Edukacji, Nauki i Sportu Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

